SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA VII MAKARSKA 1967. BROJ 3

UVIJEK PAPINSKI!

I da nam nije — i s autoritativne strane — sugerirano da se 1900-godišnji jubilej mučeničke smrti sv. Petra u Rimu o ovogodišnjem Petrovu proslavi u prvom redu kao velika ispovijest evanđeoske i apostolske vjere čitava kršćanstva, a onda i kao javna i glasna manifestacija zbijenosti katoličkog svijeta oko Petrova nasljednika i Kristova namjesnika na zemlji oko Svetoga Oca Pape i u ove najnovije dane, svi bismo mi koji stojimo s Evanđeljem i s Crkvom morali i sami jedva dočekati ovu providencijalnu priliku da afirmiramo ideju primata i papinstva u Crkvi. Situacija nas na to upravo izaziva, prilike nas na to upravo sile.

Mnogi su danas u Crkvi, što se tiče te točke našega katoličkog vjerovanja, izgubili tradicionalnu finoću i osjetljivost: osjetljivost tako karakterističnu za sve velike katoličke ljude prošlosti.

U krizi je i posluh Svetoj Stolici i ljubav k Papi. Zamijenila ih je na mnogo strana jedna čudna psihologija katoličkog »demokratizma« i individualne samosvijesti, koja pokatkad i demonstrativno ignorira autoritet Rima i potcjenjuje njegovu i institucionalnu i historijsku ulogu u životu i razvitku Crkve. Uvijek je spremna da se Rimu nameće za kritičara. Bez skrupula prelazi ne samo preko njegovih želja, nego i preko njegovih uputa i odredaba. I na doktrinalnom i na disciplinarnom području. Suvereno se po miloj volji dispenzira od svih crkvenih zakona, uzusa, tradicija. A uporedo s tim i teoretski — bez puno prikrivanja i sustezanja — pledira za »decentralizaciju« u katoličkoj Crkvi: za suživanje uzualnih papinskih prerogativa, za što jače praktično ograničavanje njegovih neposrednih zahvata i intervencija u aktualnim problemima,

što ih vrijeme stavlja na dnevni red. Idealom se smatra organizacijsko labavljenje u crkvenom životu: što šira sloboda svećenika i vjernika, što veći autonomizam nacija, krajeva, dijeceza, što jače niveliranje crkvenih autoriteta. Očekuje se, priželjkuje, pa i traži evolucija u tom smjeru. A inicijative se te vrsti preuzimaju bez puno obzira i bez puno straha. Svaka eventualna protuakcija iz Rima dočekuje se s otvorenim negodovanjem, klasificira se kao presizanje, cenzurira se kao reakcija i anahronizam. »Fait accompli« postao je kod mnogih najmilijom metodom i najjednostavnijim ekspedijensom u suvremenim crkvenim dilemama.

Mislim da ne pretjerujem. Tko prati događaje i štampu na katoličkom zapadu mora dobiti takav dojam. Kako se samo impertinentno teološka manjina sa sabora i dalje drži svojih teza, i iza kako ih je koncil sasvim jasno osporio i zabacio, a Papa se od pokoje od njih i »expressis verbis et specificis terminis« i u formi najslužbenijih i najsvečanijih dokumenata ogradio! Kako borci protiv svećeničkog celibata, »reformatori« seksualnog morala, olako — i u teoriji i u ispovjedaonici — primjenjuju svoje »nove principe« i za njih prave propagandu, ni ne hajući za crkvena posve jasno izrečena protivna stanovišta, pa i zakone i zabrane! Doživjeli smo već i sramotu, da jedan nadbiskup-kardinal priznaje svom ekleru »puno pravo da slobodno raspravlja o crkvenoj disciplini celibata«. A znamo, kakvo su stanovište prema takvim raspravama zauzela obojica posljednjih papa (Pavao VI. i s koncilske tribine i kako je i sam Sabor afirmirao zakon celibata u dekretu: »De Presbyterorum ministerio et vita« — »Presbyterorum Ordinis«, c. 3, II, 16, i u dekretu: »De institutione sacerdotali« — »Optatam totius«, IV, 10). Kako se uza sve što smo zbog nje, baš u to doba, krvarili na dvije fronte, kao jedno od glavnih »predziđa kršćanstva«, nonšalantno i skandalozno eksperimentira s novim »tipovima« u liturgiji: ni briga ih nije za papinske komisije i kongregacije, kojima je to predano u ruke! Šta sve sebi ne dopuštaju čitave skupine svećenika i u disciplinskim stvarima. Jednostavno kao da je kasirano, ili barem suspendirano čitavo dosadašnje crkveno zakonodavstvo!

Ozbiljne su to stvari. I skoro tragične. I sa stanovišta, — nekada toliko i od izvancrkvenih i protucrkvenih faktora isticane, — unutarnje stege i kohezije u Crkvi, i mo-

žda još više sa stanovišta idejne konfuzije. Ispravno u crkvenom duhu odgajan čovjek ne će se nikada moći dosta načuditi površnosti i manjku intuicije na tolikim crkvenim ljudima među nama. Kako ne vide što oduzimaju Katoličkoj crkvi, kad papinstvo vuku u krizu, i kako se tom kampanjom i takvom psihozom stvarno vraćaju na pozicije onih koji su u prošlosti istim tim shvaćanjima i metodama dovodili crkveni život do stagnacije, sušenja i dekadence s finalom u sudbonosnim otpadima i raskolima! Čini se, da je Maritain pogodio, kad takovu psihozu oko nas svodi na neku vrst idejno-teološkog »fatuiteta očarana od idola dana«, fatuiteta čiji produkti kolikogod bili efemerni »prijete da će potpuno demoralizirati kršćansku savjest i život vjere« (»Le Paysan de la Garonne«).

Petrovski jubilej valja i mora postati s te strane prijelomna crta u historiji suvremene Crkve na zapadu. Samokritika, bistrenje pojmova, revizija, priznavanje krivnje, abjuracija.

Na sreću, za nas hrvatske katolike pa i hrvatski kler, to ne vrijedi. Kod nas je situacija drukčija. Mi nemamo šta revidirati. Mi trebamo samo ostati na liniji svojoj historijskoj, tisućljetnoj liniji.

Naš je katolicizam — nekom sretnom, skoro neobjašnjivom, milosnom intervencijom Providnosti — uvijek bio papinski. Nikada nismo kao narod podlegli napasti da afrontiramo Rimu. Nikada nismo u kritičnim vremenima bili među onima koji su se iznevjerivali Petru, ili barem kolebali u vjernosti. Mogu se lijepo kroz historiju pratiti sve faze tih naših prorimskih opredjeljenja. Papinski smo štićenici i saveznici bili i u doba pape Agatona, i kroz čitav period Focijeva i Cerularijeva raskola — za kneza Domagoja, pa sve dalje. I prvi i zadnji naš kralj iz narodnih dinastija Tomislav i Zvonimir dobili su krunu od Pape. I u skliskim vremenima renesanse — Dante nam je svjedok — i u fatalnoj epohi reformacije i Tridentinskog sabora, — na našim granicama u Istri i na Dravi ustavila se reformacija. Drašković i Bakač položili su bili u one dane u naše ime ispovijest vjernosti Rimu. U eri jozefinizma i francuske revolucije naše su vjerničke i svećeničke mase odlučno bojkotirale antirimske pokrete pojedinaca. Na I. vatikanskom saboru naš je Episkopat kao cjelina bio za infalibilitet; Strossmayer je uza sav svoj autoritet i mnoge

ispravne poglede na stvar ostao među nama izoliran. A u najnovije dane: prve, a onda evo i druge, teške, modernističke krize i II. vatikanskog sabora.

Mi nemamo s te strane što revidirati. Mi se moramo samo još jednom i još jače utvrditi u vjernosti Petru. Mi moramo samo afirmirati i braniti pozicije, koje smo još od davnine zauzeli. Uvijek smo bili saveznici i prijatelji Rima. Nosimo u sebi nešto kao neprevarljivi katolički instinkt. Prekaljeni smo višestoljetnim katoličkim graničarstvom u kršćanskom univerzalizmu. Krvnim smo rimskim krstom kršteni. Tradicionalno smo nepovjerljivi prema »novatorima« i »novotarima«. Treba samo da to svijesno čuvamo. I da se tim ponosimo. I u današnjim napastima. I u današnjim dilemama!

Moramo to reći našim vjernicima u dane ovoga najnovijega Petrovskog jubileja. Od njih Bog i Crkva traže da ustraju. I da budu dosljedni u svome vjerovanju. I u njegovim praktičnim konsekvencijama. U evanđeoskom stilu života.

Uvijek papinski! To neka bude prva poenta oduševljene, vesele i svečane »ispovijesti vjere« što ćemo je na Petrovo — svi, kler i narod — položiti u ruke Kristovu namjesniku! Učinimo sve da ta naša velika narodna »ispovijest vjere« bude što zapaženija i što realnija!

CONSILIUM AD EXSEQUENDAM CONSTITUTIONEM DE SACRA LITURGIA

Prot. n. A 217/67

IUGOSLAVIAE

Instante Em, mo Domino Francisco Card. Šeper, Archiepiscopo Zagrabiensi, Praeside Coetus Episcoprum Iugoslviae, litteris die 27 februarii 1967. datis, facultatibus huic »Consilio« a Summo Pontifice PAOLO PP. VI tributis, interpretationem Croaticam textuum liturgicorum, quae invenitur in libello cuius titulus »Bogoslužje«, Makarska 1965, perlibenter probamus seu confirmamus.

Contrariis quibuslibet minime obstantibus. E Civitate Vaticana, die 3 martii 1967.

Iacobus Card. Lercaro m. p.
Praeses

A. Bugnini, CM m. p.
a Secretis

SVETI ZBOR OBREDA
DRUGA UPUTA ZA ISPRAVNO PROVOĐENJE UREDBE O SVETOM BOGOSLUŽJU

Tri su godine da je Uputom »Među prve plodove«, koju je izdao SZO 26. rujna 1964, određen niz izmjena u svetim obredima. One su kao prvenac liturgijske reforme, što je predviđa saborska Uredba o svetom bogoslužju, stupile na snagu 7. ožujka 1965.

Od tog početka reforme počeli su se skupljati obilati plodovi, kako svjedoče brojni izvještaji biskupa, koji potvrđuju da je sudjelovanje vjernika u liturgiji a naročito u sv. Misi posvuda poraslo, postalo svjesnije i djelatnije.

Da se dalje podupre to sudjelovanje posebno u Misi i da sv. obredi budu jasniji i shvatljiviji, biskupi su izrazili želju, da se još ponešto preudesi. Kad je to predloženo Vijeću za provedbu Uredbe o sv. bogoslužju, ono ih je, kao i ovaj Sveti zbor, pomnjivo ispitalo i pretreslo.

Nije se moglo, barem zasad, ostvariti sve što je predloženo. Ipak je bilo prikladno prihvatiti neke prijedloge, važne s pastoralnog gledišta, a koji nisu u suprotnosti s načelima skoro konačne liturgijske reforme. Oni ujedno služe, da se postepeno uvede i sama reforma, a mogu se ostvariti i jednostavnim odredbama ostavljajući sadanje liturgijske knjige nepromijenjenima.

Potrebno je i ovom prigodom podsjetiti na temeljno načelo crkvene stege, koje je izričito potvrđeno i propisom Uredbe o sv. bogoslužju (čl. 22, 1 i 3): »Uređenje sv. liturgije ovisi jedino o crkvenoj vlasti . . . Stoga neka nitko, pa ni svećenik, u liturgiji po svojoj volji bilo što ne doda, ukine ili mijenja.«

Neka biskupski i redovnički ordinariji budu svjesni teške dužnosti što na njih pada pred Gospodinom, da nadziru obdržavanje tog propisa koji je tako važan za život Crkve. A zaređeni službenici i svi vjernici neka se rado toga pridržavaju.

To traži izgradnja i duhovno dobro svakoga pojedinca, duhovni sklad i međusobni dobar primjer u istoj mjesnoj zajednici, teška dužnost svake mjesne Crkve da sudjeluje u održavanju dobrog stanja cijele Crkve, naročito danas kad koliko dobro toliko i zlo što se dogodi u pojedinim zajednicama ima neposredan odraz na čitavo tijelo Božje obitelji.

Stoga neka svatko ima pred očima opomenu Apostola (I Kor 14, 33): »Bog nije Bog nereda, nego mira.«

U okviru punijeg ostvarenja i postepenog napretka liturgijske reforme zasad se određuju slijedeća nova prilagođivanja i ove nove izmjene.

I. Izbor misnog obrasca

1. U danima III reda izvan korizme može se uzeti Misa bilo dnevnog oficija, bilo spomena na Pohvalama. U toj se Misi može upotrijebiti boja dnevnog oficija prema čl. 323, kodeksa rubrika.

2. Ferijalna čitanja jednom dozvoljena od Biskupske konferencije pojedinoga naroda, mogu se upotrebljavati i u Misama bez prisustva vjernika. I u tom se slučaju biblijski odlomci mogu čitati na narodnom jeziku.

Ferijalna su čitanja dozvoljena u neke dane II reda, koji su izričito navedeni, u svim Misama III i IV reda »de tempore« ili svetaca, ili u zavjetnim Misama koje nemaju strogo vlastita čitanja, tj. ona u kojima se spominje osoba ili otajstvo koje se slavi.

3. U ferijalnim danima kroz godinu (per annum), kad se uzima Misa prethodne nedjelje, mjesto nedjeljnih molitava može se uzeti ili jedna od molitava za različite potrebe koje se nalaze u Misalu, ili molitve iz neke zavjetne Mise za različite potrebe.

II. Misne molitve

4. U Misi se govori samo jedna molitva. Ipak se s jednim završetkom misnoj molitvi dodaje prema rubrikama:

a) obredna molitva (KR br. 447),

— molitva zapriječene Mise kod zavjetovanja redovnika ili redovnica (v. posebnu rubriku misala),

— molitva zapriječene zavjetne Mise za zaručnike (KR br. 380).

b) molitva zavjetne Mise u zahvalu (KR br. 342) i

— molitva na godišnjicu pape i biskupa (KR br. 449—450),

— molitva na godišnjicu vlastitog svećeničkog ređenja (KR br. 451—452).

5. Kad bi se imalo reći više od jedne molitve s jednim zaključkom, neka se uzme samo ona koja više odgovara svečanosti što se slavi.

6. Mjesto molitve naređene od biskupa može se odrediti da se u molitvu vjernika uvrsti jedna ili dvije nakane koje odgovaraju posebnim mjesnim potrebama.

Isto tako Biskupska konferencija može odrediti da se u molitvu vjernika uvrste oni posebni obrasci za državne vlasti kako su običajne u raznim krajevima, ili posebne nakane koje se odnose na potrebe cijeloga naroda ili kraja.

III. Neke promjene u redu Mise

7. Misnik poklekne samo:

a) kada pristupa k oltaru ili ide od njega, ako je na oltaru svetohranište s presvetim Otajstvom,

b) poslije podizanja hostije i poslije podizanja kaleža,

c) na kraju kanona poslije doksologije,

d) prije pričesti, prije nego reče »Panem caelestem accipiam — Hljeb nebeski primu«,

e) kad završi pričešćivanje vjernika, iza kako je u svetohranište odložio čestice koje su preostale.

Više nikada ne treba pokleknuti.

8. Misnik poljubi oltar samo na početku Mise, kad kaže »Oramus te, Domine — Molim te, Gospodi«, ili ako se ne govore početne molitve, **kad uzađe k oltaru, i na** kraju Mise prije nego blagoslovi i otpusti puk.

Drugi se poljupci oltara ispuste.

9. Na prikazanju, iza kako prinese kruh i vino, misnik položi pliticu s hostijom i kalež na tjelesnik bez križanja pliticom i kaležom.

Plitica se s hostijom na njoj ostavi na tjelesniku kako prije tako i poslije posvećenja.

10. U Misama kod kojih sudjeluje puk, pa iako nisu koncelebrirane, svećenik smije, kad mu se čini zgodnim, kanon moliti naglas. U pjevanim se Misama mogu pjevati oni dijelovi kanona koje obred koncelebriranja dopušta pjevati.

11. U kanonu misnik:

a) počinje »Te igitur — Tebe ubo« ostajući uspravno s raširenim rukama,

b) nad prikaznim darovima učini samo jedan znak križa u molitvi »Te igitur — Tebe ubo«: na riječi »benedicas + haec dona, haec munera, haec sancta sacrificia illibata — blagoslovivši + si danja sje dari, sje svetije žrtvi neskvrnnije.«

Druga se križanja nad prikaznim darovima ispuste.

12. Poslije posvećenja misnik ne spaja palac i kažiprst. Ako mu ostane koji djelić uz prste, neka ga spusti na pliticu.

13. Obred pričešćivanja svećenika i vjernika neka se vrši ovako: iza kako reče »Panem caelestem accipiam — Hljeb nebeski primu« misnik uzme hostiju i okrenut prema puku podigne je i reče: »Evo Jaganjac Božji«, pa tri puta moli zajedno s vjernicima »Gospodine, nisam dostojan«. Zatim se bez križanja pričesti hostijom i iz kaleža i onda odmah dijeli pričest vjernicima po običaju.

14. Vjernici koji se pričeste na Misi krizme Velikog četvrtka mogu se iznova pričestiti i kod večernje Mise istoga dana.

15. U Misi s pukom prije popričesne molitve prikladno je, prema prilikama, ostati neko vrijeme u svetoj šutnji, ili pjevati ili recitirati neki psalam ili kantik, npr. Ps 33. »Blagoslivljat ću Gospodina«, Ps 150. »Hvalite Gospodina«, kantike »Blagoslivljajte« i »Blagoslovljen si.

16. Na kraju se Mise puku daje blagoslov neposredno prije otpuštanja. »Placeat — Ugodna« moći će svećenik hvalevrijedno moliti tiho kad napušta oltar. Blagoslov se daje i na Misama za pokojne, a i puk se otpušta običajnim obrascem »Idite u miru«, osim kad slijedi odrješenje. U tom se slučaju reče »Blagoslivajmo Gospodina«, ispusti se blagoslov i započne odrješenje.

IV. Neki posebni slučajevi

17. Na Misi za zaručnike misnik govori molitve »Milostiv« i »Bože, koji si« ne između Očenaša i njegova dodatka, nego poslije lomljenja kruha i miješanja s vinom, neposredno pred »Jaganjče Božji.«

Kada misi na oltaru okrenutu prema puku, misnik poslije miješanja svetih prilika, ako smatra zgodnim, poklekne, ide k zaručnicima i nad njima moli navedene molitve. Kad ih svrši, vrati se k oltaru, poklekne i nastavi Misu po običaju.

18. Ako misi svećenik sa slabim vidom ili boležljiv, koji ima ovlast da služi neku zavjetnu Misu, može se vladati ovako:

a) svećenik govori molitve i predslovlje zavjetne mise,

b) neki drugi svećenik, ili đakon ili čitač ili ministrant, čita iz Mise toga dana ili iz ferijalnih čitanja.

Ako je prisutan samo čitač ili ministrant, taj smije čitati i evanđelje ispustivši »Mundra cor meum — Očisti srdce moje«, »Jube, domine, benedicere — Poveli, gospodine, blagosloviti« i »Dominus sit in corde meo — Budi Gospod v srdci mojem.«

Prije nego se tako čita evanđelje misnik rekne »Gospodin s vama« i na kraju poljubi knjigu.

c) Zbor, puk ili sam čitač mogu čitati ulaznu, prikaznu i pričesnu pjesmu, kao i pjesme između čitanja.

V. Izmjene u moljenju božanskog časoslova

19. Do opće reforme božanskog časoslova na dane I i II reda, koji imaju tri noćnice, može se moliti samo jedna noćnica.

»Te Deum« se moli nakon 3. čitanja prema rubrikama.

U sv. se trodnevlju obdržavaju rubrike Rimskog misala.

20. Kod pojedinačnog se moljenja ispuštaju odrješenja i blagoslovi prije čitanja, kao i zaključak »Tu antem« na kraju.

21. Kod Pohvala i Večernje, kad se obavljaju uz sudjelovanje puka, mjesto poglavlja (capitulum) može se uzeti duži odlomak iz Sv. Pisma, i to npr. Mise dana, ili iz ferijalnih čtianja. Slobodno je, ako je prikladno, dodati kratku homiliju. Prije molitve se može izmoliti »molitva vjernika«, osim ako neposredno slijedi Misa.

Kada se to dodaje, mogu se reći tri psalma i to na ovaj način: kod Pohvala se izabere jedan od prvih triju psalama, zatim kantik i zadnji psalam, kod Večernje se od pet psalama mogu slobodno izabrati bilo koja tri.

22. Kad se Povečerje obavlja s pukom, uvijek je dozvoljeno uzeti psalme nedjelje.

VI. Promjene u službama za pokojne

23. U službama se i Misama za pokojne može upotrebljavati ljubičasta boja. Ipak Biskupske konferencije mogu odrediti i neku drugu liturgijsku boju koja odgovara osjećajima puka, ne vrijeđa ljudske boli i označuje kršćansku nadu osvijetljenu pashalnim otajstvom.

24. U odrješenju nad lijesom responzorij »Izbavi me, Gospodine« može se zamijeniti drugima, uzetim iz Jutre-

nje za pokojne kao: »Vjerujem da Otkupitelj moj živi«, »Koji si uskrsnuo Lazara«, »Spomeni se mene, Bože«, »Izbavi me, Gospodine, od putova paklenih.«

VII. Sveto ruho

25. Može se ne nositi manipul.

26. Škropljenje blagoslovljenom vodom prije nedjeljne Mise, blagoslov i posipanje pepela na početku korizme, odrješenje nad lijesom smije se obaviti u misnici.

27. Svi koncelebranti imaju obući sveto ruho propisano za pojedinačno koncelebriranje (Obred za koncel. Mise br. 12).

Iz teškog ipak razloga, npr. u slučaju znatnog broja koncelebranata i pomanjkanja svetog ruha, koncelebranti, osim glavnog misnika, mogu i ne obući misnice, ali uvijek moraju imati misnu košulju (albu) i štolu.

VIII. Uporaba narodnog jezika

28. Nadležna vlast, držeći se propisa čl. 36, 3. i 4. Uredbe o sv. bogoslužju, može odrediti da se u liturgijskim činima sa sudjelovanjem puka živi jezik upotrebljava također i:

a) u kanonu Mise,

b) u čitavom obredu ređenja,

c) u čitanjima božanskog časoslova, pa i u koru.

Njegova svetost papa Pavao VI u audijenciji 13. travnja 1967. potpisanom kardinalu Arkadiju M. Larraona, prefektu Svetog zbora obreda, odobrio je ovu Uputu u svim njezinim dijelovima i svojim je autoritetom potvrdio naredivši da bude objavljena i da je svi kojih se tiče obdržavaju od dana 29. lipnja 1967.

U Rimu, 4. svibnja 1967. na blagdan Gospodinova uzašašća.

JAKOV kard. LERCARO,
bolonjski nadbiskup,
predsjednik Vijeća za provedbu
Uredbe o sv. bogoslužju

ARKADIJE M. kard. LARRAONA
prefekt Svetog zbora obreda

FERDINAND ANTONELLI,
nasl. nadbiskup idikrenski,
tajnik Svetog zbora obreda

SVETI ZBOR OBREDA

UPUTA O GLAZBI U SVETOM BOGOSLUŽJU

Uvod

1. Svetu je glazbu, ukoliko je ona povezana s liturgijskom obnovom, sveti ekumenski II vatikanski sabor pomnjivo razmotrio i osvijetlio njenu ulogu u bogoslužju. O tom je predmetu iznio više načela i propisa u Uredbi o svetom bogoslužju, gdje mu je posvetio čitavu jednu glavu.

2. U sadašnjoj se liturgijskoj obnovi već počelo provoditi ono što je odredio sveti sabor. Iz novih su pak propisa, koji se odnose na uređenje svetih obreda i aktivno učestvovanje vjernika u njima, nastala neka pitanja s obzirom na svetu glazbu i na njenu ulogu u bogoslužju. Stoga se čini da ta pitanja treba riješiti i tako još bolje osvijetliti neka načela Uredbe o svetom bogoslužju u ovom predmetu.

3. Zato je Vijeće za provedbu Uredbe o svetom bogoslužju, po naredbi vrhovnog svećenika, skrbno pretreslo ta pitanja i sastavilo ovu Uputu, koja ne sadrži sve zakone o svetoj glazbi nego donosi samo glavne propise koji izgledaju da su sada najpotrebniji. Ona je kao neki nastavak i dopuna prve Upute, koju je pripravilo isto Vijeće, a odnosi se na pravilno provođenje Uredbe o svetom bogoslužju i koju je ovaj Sveti zbor izdao 26. rujna 1964.

4. Možemo se nadati, da će pastiri duša, glazbenici i vjernici rado prihvatiti i provesti ove propise, pa da će složno uznastojati da se postigne prava svrha svete glazbe, »a to je Božja slava i posvećenje vjernika«.

a) Stoga se svetom zove ona glazba koja je stvorena za obavljanje bogoslužja i koju resi svetost i pravilnost oblika. (Sv. Pijo X »Tra le sollec.« 2).

b) Ovdje se pod imenom svete glazbe podrazumijeva: gregorijansko pjevanje, stara i nova sveta polifonija sa svojim raznim vrstama, sveta glazba za orgulje i druga dozvoljena glazbala i sveto pučko pjevanje, bilo liturgijsko bilo uopće vjersko. (Br. 4. Upute od 3. IX 1958).

I — Neki opći propisi

5. Liturgijski čin poprima plemenitiji oblik kad se obavlja pjevanjem, kad zaređeni službenici svakog stupnja vrše svoju službu i kad u njemu sudjeluje puk. (Čl. 113.

Uredbe). Tim se naime oblikom ugodnije izražava molitva, jasnije se očituje otajstvo svetog bogoslužja te njegov hijerarhijski i zajednici svojstven značaj, složnim se glasom dublje zahvaća jedinstvo srdaca, sjajem se svetih stvari duše lakše uznose k višim sferama i čitavo slavljenje ljepše iskazuje unaprijed ono bogoslužje koje se vrši u nebeskom Jeruzalemu.

Neka dakle pastiri duša ustrajno nastoje postići takav oblik bogoslužja. Dapače, tu razdiobu službi i uloga, koja je posebno svojstvena svetim činima što se obavljaju s pjevanjem, neka prikladno prenose i na druge obrede bez pjevanja koji se vrše s pukom. Naročito neka paze na to, da se opskrbe potrebnim i zgodnim službenicima, te da se promiče djelatno učešće puka.

Uspješnu pak pripravu svakog liturgijskog obreda neka, pod vodstvom upravitelja crkve, složno vrše svi kojih se to tiče s obzirom na obred ili na pastoralnu stranu ili na glazbu.

6. Uz dužnu razdiobu i vršenje uloga, kojom »svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima« (čl. 28. Uredbe), ispravno uređenje liturgijskog obreda također traži da se čestito čuva smisao i svojstvena narav bilo koje uloge i bilo kojeg pjevanja. Da se to postigne, u prvom redu treba da se zaista pjeva sve ono što samo po sebi treba pjevati, i to onim načinom i oblikom koje traži njihova narav.

7. Između punog i svečanog oblika liturgijskih obreda, u kojima se zaista pjeva što treba pjevati, i najjednostavnijeg oblika, kod kojega nema pjevanja, može biti više stepena prema tome da li se pjevanju daje više ili manje mjesta. Ipak, kad se izabiru dijelovi koji će se pjevati, neka se ispočetka uzmu oni koji su po svojoj naravi važniji, naročito oni koje svećenik ili službenici pjevaju a puk odgovara, ili ih pak imaju pjevati zajedno svećenik i puk. Ostalo, što pjeva samo puk li samo zbor pjevača, dodaje se postepeno.

8. Kad god se može vršiti izbor osoba za obavljanje liturgijskog čina s pjevanjem, prikladno je da se prednost dade onima za koje se zna da su vještiji pjevanju. Na to

posebno treba paziti kod svečanijih bogoslužnih čina i kod onih kod kojih treba izvoditi teže napjeve, ili se prenose putem radija ili televizije. (Br. 95. Upute od 3. IX 1958).

Ako se takav izbor ne može izvršiti i svećenik ili službenik nemaju prikladan glas za pravilno pjevanje, smije se jedan ili drugi teži dio koji na njih spada izvesti bez pjevanja te ga jasno i glasno recitirati. Ali, neka se to ne čini samo zbog komotnosti svećenika ili službenika.

9. U odabiranju vrste svete glazbe, bilo za zbor bilo za puk, treba se obazirati na sposobnosti onih koji trebaju pjevati. Crkva u bogoslužju ne zabranjuje nijednu vrst svete glazbe, samo ako odgovara duhu dotičnog liturgijskog čina i naravi njegovih pojedinih dijelova (čl. 116. Uredbe) a ne ometa obavezno sudjelovanje puka. (Čl. 28. Uredbe).

10. Kako bi vjernici radije i plodnije učestvovali u bogoslužju, dolikuje da se, koliko je to moguće, oblici bogoslužnih obreda kao i stupnjevi njihova sudjelovanja zgodno mijenjaju prema svečanosti dana i skupova.

11. Neka se ima pred očima da istinska svečanost liturgijskog čina više ovisi od dostojnog i pobožnog obavljanja, koje se obazire na cjelovitost dotičnog liturgijskog čina i koje vrši sve njegove dijelove prema njihovoj vlastitoj naravi, nego od vještijeg pjevanja i većeg sjaja ceremonija. Ti su koji put poželjni, kad postoje mogućnosti da se izvedu dolično, ali bi bilo protiv instinske svečanosti liturgijskog čina, kad bi oni naveli da se neki sastavni dio tog čina ispusti, promijeni, obavi nedolično.

12. Samo Apostolskoj stolici pripada pravo odrediti opća glavna načela koja su kao temelj svete glazbe, i to prema pravilima iz predaje i naročito prema Uredbi o svetom bogoslužju. To uređenje u određenim granicama spada također i na nadležne krajevne, zakonito ustanovljene, biskupske skupove ili na biskupa. (Čl. 22. Uredbe).

II — Tko ima udjela u liturgijskim obredima

13. Liturgijski su čini bogoslužje Crkve ili svetog puka koji je okupljen i uređen pod vodstvom biskupa ili svećenika. (Čl. 26. i 41—42. Uredbe; čl. 28. Uredbe o Crkvi). U tim činima posebno mjesto dobivaju svećenik i njegovi

službenici zbog primljenog sv. reda, a zbog službe koju vrše ministranti, čitač, tumač i oni koji pripadaju pjevačkom zboru. (Čl. 29. Uredbe).

14. Sakupljenom skupu predsjeda svećenik koji predstavlja Kristovu osobu. Svi treba da pobožno slušaju riječi što ih on pjeva ili glasno govori, kao riječi izrečene u ime čitavog svetog puka i svih prisutnih. (Čl. 33. Uredbe).

15. Vjernici vrše svoju liturgijsku ulogu kad pružaju punu, svjesnu i djelatnu suradnju koju traži sama narav liturgije i na koju, na temelju krštenja, kršćanski puk ima pravo i dužnost. (Čl. 14. Uredbe).

Ovo pak sudjelovanje:

a) u prvom redu treba da bude nutarnje, da naime vjernici svoju pamet usklade s onim što izriču ili slušaju, i da sudjeluju s nebeskom milosti. (Čl. 11. Uredbe),

b) mora biti i izvanjsko, to jest ono koje će kretnjama i držanjem tijela, usklicima, odgovorima i pjevanjem očitovati nutarnje sudjelovanje. (Čl. 30. Uredbe).

Neka vjernici također budu poučeni da slušajući ono što službenici ili zbor pjevaju nastoje nutarnjim sudjelovanjem svoju pamet dizati k Bogu.

16. Ne može u svetom bogoslužju biti ništa svečanije ni ugodnije od skupa u kojem svi svoju vjeru i pobožnost izražavaju s pjevanjem. Neka se stoga to sudjelovanje puka koje se očituje pjevanjem, skrbno promiče na ovaj način:

a) Neka u prvom redu obuhvati usklike, odgovore na pozdrave svećenika i službenika kao i na molitve u obliku litanija, i osim toga pripjeve i psalme, umetnute verse ili odgovore što se ponavljaju, pa himne i kantike. (Čl. 30. Uredbe).

b) Neka se zgodnom poukom i vježbom puk neprestano postepeno privodi sve većem pa i punom sudjelovanju u onome što spada na nj.

c) Neke pjesme puka — naročito ako vjernici još nisu dovoljno poučeni ili ako se nešto pjeva višeglasno — mogu se prepustiti samom zboru, uz uvjet da se puk ne isključi od drugih dijelova koji spadaju na nj. Ne smije se odobriti običaj da se samom zboru prepusti sve pjevanje čitavoga »proprija« i čitavoga »ordinarija«, a da se puk posve isključi od pjevanja.

17. U svoje doba neka se obdržava i sveta šutnja. (Čl. 30. Uredbe). Po njoj vjernici ne samo što se ne smiju smatrati strancima i nijemim gledaocima liturgijskog čina, nego se nutarnjim raspoloženjem još jače uključuju u otajstvo koje se slavi. To će raspoloženje poteći iz slušanja Božje riječi, iz izvedenih pjesama i molitava, kao i iz duhovnog sjedinjenja sa svećenikom koji izvodi svoje dijelove.

18. Neka se između vjernika posebnom brigom izvježbaju u svetom pjevanju članovi vjerskih društava lajika, da onda oni što uspješnije podržavaju i potiču puk u sudjelovanju. (Br. 19. i 59. Upute od 26. IX 1964). Neka se upućivanje puka u pjevanje vrši revno i strpljivo zajedno s liturgijskim odgojem, prema dobi, staležu, načinu života i stupnju vjerske izobrazbe, i to već od prvih godina odgoja u osnovnim školama. (Čl. 19. Uredbe; br. 106—108. Upute od 3. IX 1958).

19. Zbog liturgijske službe koju vrši posebno treba spomenuti zbor ili glazbenu »kapelu« ili »sholu«.

Prema propisima svetog sabora koji se odnose na liturgijsku obnovu, njihova je zadaća porasla i postala još važnijom. Imaju se naime brinuti da pravilno izvode dijelove koji na njih spadaju i to prema različitim vrstama pjevanja, kao i da promiču sudjelovanje vjernika u pjevanju.

Stoga:

a) neka takvi zborovi ili kapele ili shole budu, i neka se skrbno njeguju, naročito u stolnicama i drugim većim crkvama, kao i u sjemeništima i u redovničkim odgojnim zavodima,

b) prikladno je da se — makar i maleni — zborovi ustanove i u manjim crkvama.

20. Za sjajniji oblik svetih čina treba sačuvati glazbene kapele koje se nalaze u bazilikama, stolnicama, samostanima i drugim većim crkvama, i koje su tokom stoljeća zaslužile velike pohvale što su čuvale i gajile glazbeno blago neprocjenjive vrijednosti. One se upravljaju svojim prihvaćenim pravilima koje je pregledao i odobrio Ordinarij.

Zborovođe tih shola i upravitelji crkava neka ipak nastoje, da se puk uvijek pridruži u pjevanju, barem u lakšim dijelovima koje on treba da izvodi.

21. Gdje ne postoji mogućnost da se ustanovi niti maleni pjevački zbor, treba se naročito pobrinuti da budu barem jedan ili dva čestito izvježbana pjevača koja će predvoditi barem jednostavnije napjeve, a puk će onda sa svoje strane prihvaćati. Na taj će način oni vjernike zgodno voditi i podržavati.

Dobro bi bilo da takav pjevač bude i u crkvama koje imaju svoje zborove, i to za one obrede kod kojih zbor ne može sudjelovati, a ipak dolikuje da se obave nekom svečanošću, dakle i pjevanjem.

22. Prema odobrenim običajima naroda i drugim okolnostima u pjevačkim zborovima mogu biti muški i djeca, ili samo muški, odnosno sama djeca, ili muški i ženske, dapače — gdje je zaista takav slučaj — i same ženske.

23. Vodeći računa o rasporedu svake pojedine crkve, neka se zbor pjevača smjesti tako:

a) da se jasno vidi njegov značaj, to jest da je dio okupljene zajednice vjernika i da ima posebnu ulogu,

b) da lakše obavlja svoju liturgijsku službu (br. 97. Upute od 26. IX 1964),

c) da njegovim članovima bude omogućeno puno, tj. sakramentalno sudjelovanje kod Mise.

Kad su u pjevačkim zborovima i ženske, neka se smjeste izvan svetišta.

24. Uz glazbeni odgoj treba članovima pjevačkog zbora pružiti i prikladnu liturgijsku i duhovnu pouku tako da pravilnim izvađanjem svoje liturgijske uloge ne samo pružaju veći sjaj svetom činu i vrlo dobar primjer vjernicima, nego da iz toga proističe i duhovno dobro samih članova.

25. Da se lakše postigne ta stručna i duhovna izobrazba, neka pomognu dijecezanska, nacionalna i internacionalna društva za svetu glazbu, a naročito ona, što ih je odobrila i više puta preporučila Apostolska Stolica.

26. Svećenik, zaređeni službenici i ministranti, čitač i članovi pjevačkog zbora kao i tumač neka svoje dijelove izvode na lako shvatljiv način, tako da puku, kad to traži obred, olakšaju odgovaranje i učine ga što prirodnijim. Dolikuje da svećenik i službenici bilo kojeg stupnja svoj glas sjedine s glasom skupa vjernika u svemu što spada na puk. (Br. 48 b Upute od 26. IX 1964).

III — Pjevanje u svetoj Misi

27. U euharistijskom bogoslužju u kojem učestvuje puk, naročito nedjeljom i blagdanom, prednost treba dati, koliko je to moguće, pjevanoj Misi, pa i više puta istoga dana.

28. Neka se, prema naslijeđenim i postojećim liturgijskim zakonima, zadrži razlikovanje između svečane, pjevane i čitane (tihe) Mise, kako je to odredila Uputa od g. 1958. (br. 3). Ipak se s obzirom na pastoralnu korist za pjevanu Misu predlažu razni stupnjevi sudjelovanja tako da se, prema mogućnostima svakog pojedinog skupa, lakše može pjevanjem izvesti svečanije služenje Mise.

A te stupnjeve treba tako rasporediti da se prvi može i sam izvoditi, a drugi i treći, bilo čitav ili djelomice, nikada bez prvoga. Na taj će se način vjernici trajno voditi k punom sudjelovanju u pjevanju.

29. Na prvi stupanj spadaju:

a) u obredima ulaza:
— pozdrav svećenika s odgovorom puka,
— molitva.

b) u bogoslužju riječi:
— usklici kod Evanđelja.

c) u bogoslužju žrtve:
— prikazna molitva,
— predslovlje s uvodom i »Svet«,
— završna doksologija kanona,
— Gospodnja molitva s uvodom i dodatkom,
— »Mir Gospodnji«,
—popričesna molitva,
— obrazac otpusta.

30. Na drugi stupanj spadaju:

a) »Gospodine, smiluj se«, »Slava« i »Jaganjče Božji«,
b) Vjerovanje,
c) molitva vjernika.

31. Na treći stupanj spadaju:

a) pjesme kod ophoda za ulaz i pričest,
b) pjesme poslije čitanja ili poslanice,
c) Aleluja prije Evanđelja,
d) prikazna pjesma,
e) odlomci iz Svetog Pisma, osim ako ne izgleda da ih je bolje pročitati bez pjevanja.

32. Gdje vlada zakoniti običaj, u nekim krajevima više puta potvrđen danim povlasticama, da se kod ulaza, prikazanja i pričesti pjesme iz »graduala« zamijene drugima, smije se po sudu nadležne krajevne vlasti taj običaj zadržati, samo ako se takve pjesme slažu s dijelovima Mise, s blagdanom ili s liturgijskim vremenom. Ta ista krajevna vlast mora odobriti tekst tih pjesama.

3. Pravo je da skup vjernika po mogućnosti sudjeluje u pjevanju »proprija«, naročito lakšim odgovorima i drugim za nj prikladnim načinom.

. Između pjesama »proprija« posebnu važnost ima pjevanje koje dolazi poslije čitanja, izvedeno na način graduala ili izmjeničnog psalma. To je po svojoj naravi dio bogoslužja riječi i stoga za vrijeme njegova izvođenja svi sjede i slušaju, dapače, po mogućnosti i sudjeluju.

34. Pjesme koje spadaju na ordinarij Mise, a uglazbljene su i pjevaju se višeglasno, može pjevački zbor izvoditi prema uobičajenim propisima, bilo »a capella« bilo uz pratnju glazbala, samo ako se puk posve ne isključi od sudjelovanja u pjevanju.

U drugim slučajevima dijelovi misnog proprija mogu se razdijeliti među pjevački zbor i puk, ili među dva dijela samoga puka, tako da se izvodi naizmjence stih po stih, ili na koji drugi zgodan način kojim se obuhvati veći odlomak sveukupnog teksta. Tada ipak treba imati pred očima slijedeće: Vjerovanje, jer je to ispovijest vjere, dolikuje da svi pjevaju, ili pak na način koji dopušta prikladno sudjelovanje vjernika; »Svet« kao završni usklik predslovlja, uputno je da pjeva sav skup zajedno sa svećenikom; »Jaganjče Božji« može se ponavljati toliko puta koliko je potrebno, naročito kod koncelebracije, budući se time prati lomljenje hostija, a pristoji se da puk sudjeluje kod tog pjevanja barem završnim usklikom.

35. Gospodnju molitvu prikladno izvodi puk zajedno sa svećenikom (br. 48 Upute od 26. IX 1964). Ako se pjeva latinski, neka se za nju upotrijebi već postojeće napjeve; ako se pak pjeva na narodnom jeziku, oblik napjeva treba da odobri nadležna krajevna vlast.

36. Ništa ne priječi da se u čitanim Misama pjeva neki dio »proprija« ili »ordinarija«. Koji put se može dapače izvesti neka druga pjesma na početku, na prikazanju, kod

pričešćivanja ili na kraju Mise. Samo nije dosta da ta pjesma bude »euharistijska«, nego treba da se slaže s dijelovima Mise, s blagdanom ili s liturgijskim vremenom.

IV — Pjevanje božanskog časoslova

37. Prema želji Uredbe o svetom bogoslužju (čl. 99) vruće se preporučuje onima koji božanski časoslov obavljaju u koru ili zajednički da ga pjevaju, jer to bolje odgovara naravi te molitve i označuje veću svečanost i dublje jedinstvo srdaca u hvaljenju Boga.

Dolikuje da spomenuti pjevaju barem neki dio božanskog časoslova, u prvom redu glavne časove, naime Pohvale i Večernju, barem nedjeljom i blagdanom.

I ostali će klerici, koji zbog studija žive zajedno ili se sastaju za duhovne vježbe ili prilikom drugih sastanaka, zgodno posvetiti svoje skupove pjevanjem nekih dijelova božanskog časoslova.

38. Kod pjevanja božanskog časoslova, uz pravila koja ostaju na snazi za one koji su vezani na kor ili imaju posebne povlastice, može se primijeniti načelo postepene, sve veće svečanosti time da se radije pjevaju oni dijelovi kojima to po njihovoj naravi više odgovara da se pjevaju, kao dijalozi, himni, versi i kantici, a ostalo se recitira.

39. Neka se vjernici pozivaju i prikladnom poukom odgajaju da nedjeljom i blagdanom mole neke dijelove božanskog časoslova, naročito Večernju, ili druge časove, prema običajima mjesta i zajednica. Vjernici, naročito izobraženiji, neka se zgodnom poukom općenito upućuju, da u svoje molitve unose psalme, shvaćene u kršćanskom smislu, da se tako postepeno privedu većoj uporabi i uživanju javne molitve Crkve.

40. Ta će se stvar posebno preporučivati članovima instituta, koji su zavjetovali evanđeoske savjete, da odatle crpe obilatije blago kojim će promicati svoj duhovni život. A dolikuje da oni po mogućnosti glavne časove i pjevaju, te tako u punijem smislu učestvuju u javnoj molitvi Crkve.

41. Prema propisu Uredbe o svetom bogoslužju (čl. 101, 1) treba da klerici prema stoljetnom predanju latinskog obreda, sačuvaju latinski jezik kod božanskog časoslova kad ga obavljaju u koru. (Br. 85. Upute od 26. IX 1964).

Budući da ista Uredba o svetom bogoslužju (čl. 101, 2. i 3) predviđa da se kod božanskog časoslova vjernici, redovnice i članovi drugih instituta koji su zavjetovali evanđeoske savjete, a koji nisu klerici, služe narodnim jezikom, treba se na zgodan način pobrinuti da se pripreme napjevi koji će se upotrebljavati kod pjevanja božanskog časoslova na narodnom jeziku.

V — Sveta glazba u dijeljenju sakramenata i blagoslovina, u posebnim obredima liturgijske godine, u sv. službi Božje riječi te u pobožnim i sv. vježbama

42. Budući da bogoslužni obredi, po načelu istaknutom od svetog sabora (čl. 27. Uredbe), prema svojoj vlastitoj naravi treba da se obavljaju zajednički uz prisustvovanje i sudjelovanje vjernika te imaju prednost pred onima koji se obavljaju pojedinačno i na neki način »privatno«, iz toga nužno slijedi kolika se važnost ima predavati pjevanju, koje je tako prikladno da se njime zgodnije izrazi »crkveni« značaj bogoslužja.

43. Neki sakramenti i blagoslovine imaju veću važnost u životu čitave župske zajednice, kao potvrda, sveto ređenje, ženidba, posveta crkve ili oltara, sprovod itd. Stoga neka se po mogućnosti vrši pjevanjem, da i svečanost obreda pridonese većem pastoralnom uspjehu. Neka se ipak skrbno pazi, da se pod izlikom svečanosti u obred ne uvede nešto što je samo profano ili manje odgovara bogoslužju; to osobito vrijedi kod sklapanja ženidbe.

44. Isto će tako biti s pjevanjem svečaniji oni obredi koje liturgija tokom liturgijske godine posebno ističe. Ali još posebno svečano neka se obavljaju sveti obredi velike sedmice koji slavljenjem pashalnog otajstva vode vjernike k tom središtu liturgijske godine i čitave liturgije.

45. Neka se i za liturgiju sakramenata, blagoslovina i posebnih obreda liturgijske godine prirede zgodni napjevi, koji će svečanijim oblikom uzveličati svečanost također i narodnim jezikom, prema propisima nadležne vlasti i prema mogućnostima pojedinih skupova.

46. Za gajenje pobožnosti kod vjernika mnogo može pridonijeti sveta glazba i u svetoj službi Božje riječi kao i u pobožnim vježbama.

U svetim službama Božje riječi (br. 37—39. Upute od 26. IX 1964) neka se uzme kao primjer iz bogoslužja riječi kod Mise (isto tamo br. 37); a u svim će pobožnim i svetim vježbama biti od velike koristi psalmi, djela svete glazbe uzeta iz njezine stare i novije riznice, pučki vjerski napjevi kao i sviranje orgulja i drugih prikladnih glazbala.

U te se pobožne i svete vježbe, a naročito u svetu službu Božje riječi, mogu vrlo zgodno uvrstiti i neka glazbena djela koja se više ne nalaze u liturgiji, ali mogu pobuđivati vjerski duh i poticati na razmatranje svetoga otajstva. (V. niže br. 53).

VI — Jezik u pjevanim liturgijskim obredima i čuvanje bogatstva sv. glazbe

47. Prema Uredbi o svetom bogoslužju, »u latinskim obredima treba sačuvati latinski jezik, osim gdje postoji posebna povlastica« (čl. 36, 1).

Budući da »će nerijetko upotreba narodnog jezika biti vrlo korisna za puk« (čl. 36, 2), »spada na nadležnu krajevnu crkvenu vlast da odredi način i upotrebu narodnog jezika, te da to odobri i potvrdi Apostolska stolica« (čl. 36, 3).

Uz točno obdržavanje tih pravila neka se upotrijebi prikladan oblik sudjelovanja, koji odgovara mogućnostima svakog pojedinog skupa.

Pastiri će se duša pobrinuti kako bi uz narodni jezik »vjernici mogli i latinskim jezikom izgovarati ili pjevati dijelove misnog ordinarija koji spadaju na njih« (čl. 54. Uredbe; br. 59. Upute od 26. IX 1964).

48. Neka mjesni ordinariji razmisle, ne bi li — nakon što je uveden narodni jezik u služenju Mise — bilo prikladno, naročito u velikim gradovima, gdje se češće sastaju vjernici raznih jezika, da se jedna Misa, i to pjevana, ili više njih, služi na latinskom jeziku.

49. Što se tiče upotrebe latinskog ili narodnog jezika u bogoslužju po sjemeništima, neka se obdržavaju propisi Sv. zbora za sjemeništa i sveučilišta o liturgijskom odgoju sjemenišnih pitomaca.

A članovi instituta s evanđeoskim savjetima neka se u toj stvari drže propisa što ih sadrži Apostolsko pismo »Sacrificium laudis« od 15. VIII 1966. kao i Uputa o jeziku u časoslovu i u konventualnoj Misi ili onoj koja se služi kod redovnika koju je izdao Sveti zbor obreda 23. XI 1965.

50. U pjevanim liturgijskim službama na latinskom jeziku:

a) neka gregorijansko pjevanje, vlastito rimskoj liturgiji, ima uz jednake uvjete prvo mjesto (čl. 116. Uredbe). Prikladno je da se upotrebe njegovi napjevi kako se nalaze u tipičnim izdanjima.

b) »Dolikuje da se za upotrebu u manjim crkvama pripravi i izdanje s jednostavnijim napjevima« (čl. 117. Uredbe).

c) Drugi glazbeni napjevi, jedno ili više glasni, uzeti bilo iz naslijeđenog blaga ili iz novih djela, neka se imaju u časti, gaje i zgodno upotrebljavaju (čl. 116. Uredbe).

51. Povrh toga neka pastiri duša, imajući pred očima mjesne okolnosti, pastoralnu korist vjernika i duh svakog pojedinog jezika, promisle ne bi li se blago svete glazbe, koje je kroz stoljeća sastavljeno na latinske tekstove, osim u latinskim liturgijskim obredima moglo djelomice preuzeti i u ono bogoslužje koje se obavlja na narodnom jeziku. Ništa naime ne priječi da se u jednom te istom bogoslužju neki dijelovi pjevaju na drugom jeziku.

52. Da bi se očuvalo blago svete glazbe i da se kako treba promiču novi oblici svetog pjevanja, »treba uvelike cijeniti poučavanje i vježbanje glazbe u sjemeništima, u novicijatima redova obaju spolova i u školskim domovima, kao i u ostalim zavodima i katoličkim školama«, a naročito kod viših instituta koji su za to posebno određeni (čl. 115. Uredbe). U prvom redu neka se promiče učenje i upotreba gregorijanskog pjevanja, jer je ono zbog njemu svojstvenih osobina važan temelj za gajenje svete glazbe.

53. Djela nove svete glazbe neka se vjerno usklade s iznesenim načelima i propisima. Neka se stoga »ističu oznakama prave svete glazbe, a i neka ih mogu pjevati ne samo veći zborovi nego neka odgovaraju i manjim zborovima te promiču djelatno učešće cijelog skupa vjernika« (čl. 121. Uredbe).

A što se tiče nasljeđenog blaga, neka se najprije iznose oni dijelovi koji odgovaraju zahtjevima obnovljene svete liturgije; nadalje, neka u toj stvari pravi stručnjaci

pomno razmisle, ne bi li se tim zahtjevima mogli prilagoditi i drugi dijelovi; napokon ostali, koji se ne mogu uskladiti s naravi ili s prikladnim pastoralnim obavljanjem liturgijskih obreda, neka se na zgodan način prenesu u pobožne vježbe, naročito u svete službe Božje riječi. (V. gore br. 46).

VII — Priređivanje napjeva za tekstove na narodnom jeziku

54. Kod prevođenja onih dijelova koji se imaju uglazbiti, naročito psaltira, neka se stručnjaci pobrinu, da se na zgodan način spoji usklađenost s latinskim tekstom i oblik pučkog teksta koji će biti prikladan za pjevanje. U toj stvari treba čuvati duh i zakone svakog pojedinog jezika i imati pred očima narav i posebna svojstva svakog naroda. U spremanju novih napjeva neka skladatelji umjetnici pomno paze na te tradicije, kao i na zakone svete glazbe.

Stoga će biti briga nadležne krajevne vlasti, da u odboru, kojem se povjerava posao oko prevođenja na pučki jezik, sudjeluju stručnjaci u spomenutim predmetima, kao i u latinskom i u narodnom jeziku, koji će od samog početka posla raditi složnim silama.

55. Spada na nadležnu krajevnu vlast odluka, da li se mogu upotrebljavati pučki tekstovi vezani uz glazbene oblike naslijeđene iz prošlih stoljeća, makar se potpuno i ne slagali sa zakonito odobrenim prijevodima liturgijskih tekstova.

56. Od napjeva koje treba sastaviti za pučke tekstove posebno značenje imaju oni koji su određeni za svećenika i službenike, bilo da ih sami pjevaju, bilo da ih pjevaju sa skupom vjernika, bilo da ga izvode s njim u obliku dijaloga. Kod sastavljanja istih neka glazbenici promisle, ne bi li se naslijeđeni napjevi iz latinske liturgije, upotrebljeni u tu svrhu, mogli primijeniti i za pjevanje istih tekstova na narodnom jeziku.

Nove napjeve za svećenika i službenike mora odobriti nadležna krajevna vlast (br. 42. Upute od 26. IX 1964).

58. Bit će briga nadležnih biskupskih skupova da za jedan te isti jezik, koji se upotrebljava u raznim krajevima, bude odobren jedan pučki prijevod. Dolikuje da po mogućnosti bude zajednički jedan napjev, ili više njih, i

za dijelove koji spadaju na svećenika i službenike, kao i za odgovore i usklike puka. Na taj će se način promicati zajedničko sudjelovanje onih koji se služe istim jezikom.

59. Glazbenici će se prihvatiti tog novog posla vođeni brigom da slijede predaju koja je Crkvi pružila pravo blago, da ga upotrebljava kod bogoslužja. Gledat će na sva djela iz prošlosti kao i na njihove vrste i svojstva, ali će pomnjivo paziti i na nove zakone i potrebe svete liturgije, tako da »novi oblici na neki način organski izrastu iz već postojećih oblika« (čl. 23. Uredbe) i da ta nova djela za riznicu crkvene glazbe stvore novi dio koji neće biti nedostojan onoga iz prošlosti.

60. Svakako, novi napjevi za tekstove na narodnom jeziku trebaju biti iskušavani kako bi postigli dovoljnu zrelost i savršenost. Ali ipak treba izbjegavati, da se samo zbog kušanja izvode u crkvi one stvari koje ne priliče svetosti mjesta, dostojanstvu liturgijskog čina i pobožnosti vjernika.

61. Posebna se priprava traži od stručnjaka kad imaju svetu glazbu prilagoditi u onim krajevima koji posjeduju vlastitu glazbenu predaju, naročito u misijskim krajevima. Tu se naime radi o zgodnom povezivanju smisla za sveto bogoslužje s duhom, predajama i posebnim značajkama vlastitim dotičnim narodima. Oni koji se time bave treba da u dovoljnoj mjeri poznaju i liturgiju i crkvenu glazbenu predaju, kao i jezik, pučko pjevanje i druge značajke duha onoga naroda za koji kane izvesti taj posao.

VIII — Sveta glazbala

62. Glazbala mogu biti od velike koristi u svetim obredima, bilo da prate pjevanje, bilo da sama sviraju.

»U latinskoj Crkvi treba uvelike cijeniti orgulje sa sviralama kao tradicionalno glazbalo čiji zvuk može crkvenim obredima dodati divan sjaj, te srce veoma uzdići k Bogu i k nebeskim stvarima.

Dozvoljeno je u bogoslužje pripustiti i druga glazbala uz sud i suglasnost nadležne krajevne vlasti, ukoliko su prilagođena ili se mogu prilagoditi liturgijskoj praksi, odgovaraju dostojanstvu hrama i zaista uzdižu vjernike« (čl. 120. Uredbe).

63. U pripuštanju i upotrebljavanju glazbala treba se obazirati na značaj i predaju pojedinih naroda. Ali glazbala koja su po općem sudu i uporabi prikladna samo za svjetovnu glazbu, treba svakako ukloniti iz svih liturgijskih čina i pobožnih vježbi (br. 70. Upute od 3. IX 1958).

Sva pak glazbala, koja se pripuste u bogoslužju, neka se tako upotrebljavaju da budu u skladu sa zahtjevima svetog čina te pridonesu sjaju bogoštovlja i izgradnji vjernika.

64. Glazbala koja prate pjevanje mogu podržavati glasove, sudjelovanje učiniti lakšim i dublje proizvesti jedinstvo skupa. Neka, međutim, njihov zvuk ne nadjača glasove tako da bi se teško shvatio tekst. A neka ne sviraju kad neki dio glasno izvodi svećenik ili službenik u svojstvu svoje službe.

65. Orgulje ili drugo zakonito dozvoljeno glazbalo mogu se upotrijebiti kod pjevane ili čitane Mise da prate pjevanje zbora ili puka. Sama glazbala mogu svirati: na početku, prije nego svećenik pristupi k oltaru, kod prikazanja, kod pričesti i na kraju Mise.

Taj se isti propis može primijeniti i na druge svete čine, kako već odgovara svakome od njih.

66. Samo sviranje tih glazbala ne dozvoljava se u došašću, korizmi, svetom trodnevlju i na službama i Misama za pokojne.

67. Svakako treba da orguljaši i ostali glazbenici budu ne samo stručnjaci u pravilnom sviranju na povjerenom im glazbalu, nego da poznaju unutarnji duh svete liturgije i da su njim prožeti te da tako vršeći svoju službu u svakoj prigodi urese svete obrede prema pravoj naravi njihovih dijelova i promiču sudjelovanje vjernika. (V. gore br. 24—25).

IX — Odbori za promicanje svete glazbe

68. Dijecezanski odbori za svetu glazbu od velike su pomoći za njezino promicanje kao i liturgijsko-pastoralnu djelatnost u biskupiji.

Stoga neka takav odbor, koliko je moguće, bude u svakoj biskupiji i neka radi složno s odborom za svetu liturgiju.

Često će biti prikladno da se oba odbora spoje u jedan, koji će biti sastavljen od stručnjaka u jednom i drugom predmetu. Na taj će način stvar lakše napredovati.

Veoma se preporučuje da — gdje to izgleda korisnim — više biskupija imaju jedan odbor, koji će u istom kraju postupati na isti način, i okupivši snage djelovat će uspješnije.

69. Odbor za svetu liturgiju, koji se savjetuje da se prikladno ustanovi kod biskupskih skupova (čl. 44. Uredbe), neka se brine i za svetu glazbu. Stoga treba da se sastoji i od onih koji se razumiju u svetu glazbu. Dolikuje da se taj odbor savjetuje ne samo s dijecezanskim odborima nego i s drugim društvima koja u tom kraju vode brigu o glazbi. To isto treba reći i o pastoralno-liturgijskom odboru o kome je govor u istom čl. 44. Uredbe.

Ovu je Uputu papa Pavao VI u audijenciji udijeljenoj 9. veljače 1967. kardinalu Arkadiju M. Larraona, prefektu Svetog zbora obreda, odobrio i svojim autoritetom potvrdio te ujedno odredio da stupa na snagu 14. svibnja 1967, na dan Duhova.

Bilo koji protivni propisi nimalo ne smetaju.

U Rimu, 5. ožujka 1967, na nedjelju »Laetare«.

JAKOV kard. LERCARO,
bolonjski nadbiskup,
predsjednik Vijeća za provođenje
Uredbe o svetom bogoslužju

ARKADIJE M. kard. LARRAONA,
prefekt Svetog zbora obreda

FERDINAND ANTONELLI
nasl. nadbiskup idikrenski,
tajnik Svetog zbora obreda

S radošću doznajemo da je dijecezanski liturgijski odbor u Subotici priredio, dobio odobrenje iz Rima i tiskom izdao potpun Misal na **Mađarskom** jeziku u velikom formatu.

VIJEĆE ZA PROVEDBU UREDBE O SV. LITURGIJI

RASPORED ČITANJA ZA FERIJE ŠTO GA JE VIJEĆE PREDLOŽILO

Vijeće predlaže Biskupskim konferencijama koje to traže a još se ne služe već postojećim rasporedom čitanja, slijedeća čitanja za ferije. Pripremljena su na XI zasjedanju »Čitanja u Misi«.

Novi raspored čitanja za ferije (izuzevši one koje u sadašnjem Misalu imaju vlastita čitanja) vodi računa o današnjem kalendaru liturgijske godine i u dijelovima koji će se vjerovatno izmijeniti kod opće obnove (npr. vrijeme sedamdesetnice, muke, kvatre i osmina Duhova). Viša načela ovog Lekcionara odobrena su na općem zasjedanju u listopadu prošle godine kao i nacrt čitanja za ferije došašća, božićno, bogojavljensko i uskrsno vrijeme. Ako nedostaju neki tekstovi većeg značenja u ovom rasporedu čitanja, uglavnom su zadržani da u konačnom Lekcionaru zauzmu svoje mjesto u ferijama korizme i na veće svetkovine. Evo načela po kojima je izrađen novi raspored ferijalnih čitanja: ferijalna čitanja su gotovo neovisna o čitanjima na nedjelje i blagdane. Neke perikpe mogu biti i u jednom i u drugom.

I. Došašće

1. Prvo je čitanje napola prekinuto čitanje Izaije izuzevši tekstove koji se čitaju u nedjelje došašća ili u božićno i bogojavljensko vrijeme. Za Evanđelje se biraju slijedeći tekstovi:

a) ili koji se skladno slažu s čitanjima iz Staroga zavjeta i pokazuju kako su se ispunila proroštva u Kristovu životu,

b) ili jer iznose život i djela sv. Ivana Krstitelja, a nisu čitana u nedjeljama došašća.

2. Na ferijama od 17—23. prosinca neprekinuto čitanje prvoga poglavlja Evanđelja s. Luke o događajima koji su se zbili neposredno prije Kristova rođenja. Tekstovi Staroga zavjeta treba da se slažu s tekstovima Evanđelja (proroštvo iz Miheje, Malakije, Knjige brojeva, Izaije, Postanka, i Druge knjige kraljeva).

II. Božićno i bogojavljensko vrijeme

1. Od 29. prosinca do 12. siječnja neprekinuto čitanje iz Prve Ivanove poslanice, jer nam ona trajno predočuje Utjelovljenje.

2. Za 29, 30. i 31. prosinca iz Evanđelja po Mateju čitanja o Isusovu djetinjstvu i prikazanje u hramu iz Evanđelja po Luki.

3. Na četiri ferije prije Bogojavljenja ponavlja se čitav Ivanov predgovor radi velike važnosti posljednjeg dijela ovog odlomka i čita se cijelo prvo Ivanovo poglavlje osim r. 19—21, koji su čitani u došašću.

4. U perkopama koje su predložene za ferije između Bogojavljenja i Kristova krštenja govori se o posebnim Isusovim objavama i velikim čudesima u kojima liturgijska tradicija gleda događaje u kojima se objavilo Kristovo božanstvo da »dužnm poštovanjem počastimo početke čudesa koja se Gospodin naš Isus Krist udostojao objaviti kod utjelovljenja i rođenja« (Gotski misal na Bogojavljenje).

5. Na spomendan Kristova krštenja prvo čitanje iz Poslanice Titu, 3, 4—7, prema rimskom običaju iz VII stoljeća, tako i Iz 60, 1—6 samo za Bogojavljenje a izabrana Poslanica (sada na božićnoj Zornici) spominje »kupelj preporođenja i obnove u Duhu Svetome«.

III. Uskrsno vrijeme

1. Iza Bijele nedjelje poluskraćeno čitanje iz Djela apostolskih po zapadnoj (ambrozijanskoj i španjolskoj) i istočnoj predaji, koja vrlo dobro pokazuje da cijeli život Crkve započinje s Uskrsom.

2. U prve dane se čitaju Kristove objave prema sv. Marku, Luki i Ivanu koje nisu čitane kroz uskrsnu osminu. Kasnije se prema općoj predaji čita samo iz sv. Ivana do kraja uskrsnog vremena. Evanđelje je »duhovno« i u njemu se istražuje dublje otajstvo Krista, koji je izvor spasenja. Sve do četvrtka 3. nedjelje poslije Uskrsa čitaju se dijelovi 3, 4, 5. i 10. poglavlja, jer se posebno odnose na uskrsno vrijeme. U cjelosti se čita 6. poglavlje. Od petka 3. nedjelje do petka pred Duhove čita se čitav Kristov govor s Posljednje večere.

IV. Tjedni preko godine

1. Pod nazivom »ferije preko godine« dolaze 34 tjedna, koji se danas nazivaju nedjelje po Bogojavljenju, vrijeme sedamdesetnice i po Duhovima. Tekstovi se čitaju po jedinstvenom rasporedu čitanja koji počinje s vremenom poslije Bogojavljenja do Pedesetnice i koji se kasnije nastavlja za vrijeme poslije Duhova.

2. U dvogodišnjem ciklusu prvo je čitanje iz Starog zavjeta, a u izmjeničnim ne baš kratkim ciklusima i apostolskih spisa.

Razdioba čitanja na dvije godine učinjena je tako da se svake godine obnavlja isti redoslijed čitanja povijesnih, proročkih i poučnih knjiga, bilo tzv. »velikih poslanica«, pastirskih ili katoličkih.

Svake godine posljednji tjedan je »eshatološki« pa su i čitanja tako izabrana iz Staroga ili Novoga zavjeta (Otkrivenje).

3. Za Evanđelje je stvoren jednogodišnji ciklus polunеprekinutog čitanja i to najprije sv. Marka (8 tjedana), zatim sv. Luke (16 tjedana) i napokon sv. Mateja (10 tjedana) i to nekako po bizantskom običaju.

4. Čitanja iz Starog zavjeta

Povijesni tekstovi su tako izabrani da se lako može pratiti pregled povijesti spasenja prije Utjelovljenja. Ipak su ispušteni neki čisto povijesni tekstovi, jer se takvi tekstovi teško mogu organski uklopiti u tekstove sv. Mise (npr. Knjiga sudaca). Osim toga religiozno je značenje povijesnih događaja često razjašnjeno u perikopama poučnih knjiga koje su već u upotrebi, a nalaze se kao uvod ili zaključak nekog povijesnog događaja.

5. Čitanje iz Novog zavjeta

Čitanja su iz St. zavjeta nužno izabrana jer ih ima vrlo mnogo i jer obrađuju raznu tematiku. Međutim, čitanja iz Novog zavjeta su uzeta gotovo sva. Ipak su ispuštena pitanja koja nemaju pastoralnu vrijednost u naše doba, npr. idolotitija, disciplina stare Crkve itd.

6. Evanđeoske perikope su podijeljenje na temelju slijedećih načela:

a) sačuvan je književni stil ili način pisanja po kome se svaki sinoptik razlikuje jedan od drugoga. Vodilo se računa da se pročita gotovo cijelo Evanđelje. Što nema kod jednog evanđeliste ima kod drugoga. Tako će se svaka izreka ili događaj pročitati na liturgijskom sastanku.

b) Sačuvano je gledište svakog evanđeliste i to ne samo glavni smjer ili naročita karakteristika, nego i mnoge sitnice i »kolorit«. Na taj način bolje odskače Kristov lik.

c) Stoga se posebno u svakom evanđelju tražilo one perikope koje su vlastite pojedinom evanđelisti, iako su već među čitanjima na blagdane. Ne ponavljaju se perikope koje su već čitane na privilegiranim ferijama. Vlastite perikope su nužne da shvatimo i prikažemo teologiju pojedinih sinoptika.

d) Paralelni tekstovi sinoptika uvijek su u neprekinutom čitanju kad su u kontekstu i s različitim riječima. A to je gotovo uvijek jer se baš u tim tekstovima mogu naći vlastitosti pojedinih evanđelista. Isto vrijedi i za dvostrukosti u istom Evanđelju, gdje dva događaja (npr. umnoženje kruha) iznose dvije ideje.

e) U pojedinom se Evanđelju prikazuje čitav Kristov lik u potpunom njegovu sjaju. Ali ipak se sinoptici često uzajamno popunjuju. Davanje prvog mjesta sv. Marku nije samo kronološko pitanje, jer grčki tekst sv. Luke i Mateja vrlo dobro popunja shemu propovijedanja, koja je posebno kod Marka sačuvana u prvotnom obliku. Uz sve to druga dva sinoptika nisu kao neki dodaci sv. Marku. Npr. sv. Luku ne možemo smatrati kao dopunu sv. Marku, jer je prikazao gotovo potpuno Kristov lik, iako se iz samog sastava njegova Evanđelja može lako razabrati u usporedbi s Markovim koje su njegove osobitosti.

f) Govori kod sv. Mateja ostaju gotovo čitavi. Nije bilo lako donijeti sva čudesa sa svim sadržajima, a opet sačuvati različite momente Kristova života (npr. geografski pojmovi Genazaret, Tir i Sidon itd.).

Neka pitanja o upotrebi ovog Rasporeda čitanja

U vezi s dozvolom ferijalnih čitanja često nastaju poteškoće s obzirom na tumačenje nekih riječi koje se nalaze u dekretu dozvole.

1. Koji su to »ferijalni dani«?

S Rasporedom čitanja za ferije uvodi se u čitanjima Mise dvostruki ciklus, svečani i ferijalni. Na taj se način uvodi neprekinuto i poluprekinuto čitanje Sv. Pisma da »se biblijsko blago što šire rastvori« (Konst, 51). Ferijalni ciklus se upotrebljava u svim danima preko sedmice, bilo da je Misa dana s obrascom prošle nedjelje, bilo Misa sveca.

2. Kad se može upotrijebiti?

Vlastite lekcije moraju se uzeti u strogom smislu, tj. koje rade o samoj osobi ili otajstvu o kome se Misa služi. (Npr. na svetkovinu Obraćenja sv. Pavla, sv. Barnabe itd.).

Neke su lekcije »usvojene«, koje nisu iz Zajedničkih čitanja, a usvojene su jer bolje osvijetljuju svečev život i djelovanje. Ova se čitanja ne moraju uzeti mjesto čitanja iz ciklusa na sedmične dane, osim ako to traže pastoralni razlozi. (Npr. na sv. Franju Ksaverskog Evanđelje vrlo dobro pristaje tome blagdanu, ipak se može upotrijebiti ferijalno čitanje, osim ako to traži pastoralni razlog da se bolje istakne misijska ideja).

Kod zavjetnih Misa treba razlikovati:

U zavjetnim Misama za posebni slučaj npr. za mir, za bolesnika ... zgodnije je uzeti vlastita čitanja zavjetne Mise.

A u običnim zavjetnim Misama koje su u misalu označene za svaki dan u sedmici, ili koje se češće upotrebljavaju, prikladnije je uzeti čitanje iz ferijalnog ciklusa.

U zavjetnim Misama Presv. Srca Isusova u prve petke i u Misama za mrtve uzima se tekst tih Misa, osim ako su Biskupske konferencije propisale posebni ciklus čitanja prikladan za te Mise.

3. Neki slučajevi na dane II reda?

To su dani došašća od 17—23. prosinca i tri dana u božićnoj osmini (29—31. prosinca).

Budući da se u te dane može služiti Misa prošle nedjelje, ili božićne osmine ponavljajući ista čitanja, odgovaralo bi duhu Rasporeda ferijalnih čitanja da se tekstovi mijenjaju. Zato bi trebalo uzeti tekstove iz Rasporeda čitanja.

Preveo: O. M. Anušić

OBNOVLJENI OBRED SVETE SEDMICE

Nakon toliko čekanja konačno smo, barem neki, primili taj priručnik (s dodatkom: Obredi Svijećnice i Pepelnice) tiskan u vatikanskoj tiskari »Polyglotta« 1967. Kako saznajemo iz predgovora, prijevod je priređen još g. 1960. i poslan u Rim na odobrenje i tiskanje. Svi će hrvatski svećenici biti zahvalni prevodiocima i svima koji su se trudili oko tog izdanja, koje će svi kako se nadamo, barem g. 1968. upotrebljavati.

Ovo je u novije doba prva liturgijska knjiga (jer stsl. Misal nije bio svuda prihvaćen) koja je u Rimu tiskana za cijeli naš narod. Čovjek je uzima u ruke oduševljen: format, uvez, papir i crno-crvena slova — sve kao latinska »editio typica«. Međutim, kad naš priručnik malo bolje pregledaš, oduševljenje se dosta smanji. Dosada smo iz Rima bili naučeni primati latinske liturgijske knjige tiskane skoro besprijekorno, a taj nas priručnik neće posve zadovoljiti. Nakon toliko godina pregledavanja i tiskanja nije smjelo biti u njemu toliko nesavršenosti.

U želji, da se kod 2. izdanja (do kojeg će morati doći, jer se u općoj reformi liturgije spremaju i neke preinake u Obnovljenom obredu svete sedmice) malo više pazi, a i s nakanom da se barem spomenu neka pitanja u vezi s našim prijevodima liturgijskih tekstova, neka je dozvoljeno navesti neke marginalije zapažene kod čitanja tog priručnika.

Pravopis. Svi ćemo se barem složiti da treba biti dosljedan u pravopisu koji se odabere. U našem je pak priručniku interpunkcija svakakva, a još više smeta česta, prema latinskome upotreba dvotočja, gdje hrvatski mora stati točka i zarez, samo zarez ili ništa, kao odmah u prvoj molitvi (str. 4). — Upadaju u oči mnoge riječi pisane velikim početnim slovom. Poznato je da time obiluje latinski crkveni jezik, iako i on sve manje, a živi jezici izbjegavaju čestu uporabu velikih slova. Čemu za Jeruzalem pisati Sveti grad (str. VII redak 11), kad i lat. izvornik ima tu malo s? Isto tako za »Obnovljeni obred Svete sedmice« (IX 7) latinski piše »sanctae«. Moglo bi se pisati Vrhovni Svećenik (a ne kao VIII 18 odozdo, i 102, 3) kad je govor o Isusu, a i u tom bi slučaju bilo dovoljno jedno veliko slovo. Kad naš priručnik redovito piše misa, zašto onda Jutrenja i Hvale? Za uskrsno bdjenje upotrebljava ponajviše prvo

veliko slovo (a par puta malo), tako isto i za uskrsni hvalospjev, iako lat. tekst ima »paschale praeconium«. Redovito piše: Čitanje Poslanice (na 10, 15: poslanice) i Slijedi sveto Evanđelje, iako bi možda bilo bolje izbjegavati gomilanje velikih slova (a tako i npr. 138, 3—5). Lat. tekst navodi da je Isus s križa govorio »matri suae«, a naš priručnik piše: svojoj Majci, i odmah zatim neosljedno: Evo ti majke. Još dva barem slučaja suvišnih velikih slova: na str. 144, 9 imamo Uljem spasenja i malo dalje Krizme, a na dnu strane 145. piše Katoličkoj Crkvi, dok latinski ima »catholica«.

Na račun lektora idu tiskarske pogreške, kojih nema baš mnogo i većinom će ih svatko moći sam ispraviti, ali više treba zamjeriti onome koji je upravljao slaganjem crnih i crvenih slova. Estetski izgled kvare neki crni inicijali, koje naš priručnik prema običaju ovakvih izdanja redovito donosi crvene. Više smeta kad iza pričesne formule »Tijelo Gospodina...« odmah naprijed slijedi rubrika istim crnim slovima: »I pobožno primi...« (114, 3). Slično malo dalje: »Zatim nadoda... Kod dvobojnog se tiska naslovi, koji se uz te perikope ne čitaju, redovito donose crvenim slovima i tako ima naš priručnik, osim za sva četiri čitanja na uskrsnom bdjenju (a tu naslove »Molitve« i »Pjesme« ima pravilno), pa postoji opasnost da neupućeni čitač pročita i te naslove, iako rubrika veli da se čitaju bez naslova. Isto tako treba paziti na str. 84. r. 10 i 13; 87, 19. odozdo. Obratno je učinjeno kod Mise krizme (str. 76—7), kad su naslovi čitanja i evanđelja doneseni crveno a imaju se pjevati.

Nedosljednosti. Uz malene spomenute pravopisne i tiskarske nedosljednosti nešto više smetaju jezične i stilske: na str. XIV r. 4 odozdo je pričest *pod misama,* a na XVIII 9 *preko mise; thuribulo fumigante* prevodi se na str. 7, 7: *kadionicom iz koje se diže dim tamjana,* a na 8, 9: *s kadionicom koja se puši* (kao hrv. Obrednik 311); kod blagoslova krsne vode na Svetu subotu za *fons baptismalis* upotrebljavaju se na str. 133—140, tri prijevoda: *zdenac* (jedanput: živi zdenac, što baš nema puno smisla), *vrelo* i *studenac;* poslanica se na Svijećnicu završava: *govori svemogući Gospodin,* a na Pepelnicu: *govori Gospodin svemogući,* na str. 116, 14 *incenso* prevodi se *kadom* (tako i na dnu str. 149), a pri dnu stranice razumljivije: *tamjana.*

U našem je priručniku hvalevrijedno prvotni prijevod od g. 1960. ažuriran prema naknadnim odlukama Sv. Stolice. Šteta samo da to nije provedeno svuda. Npr. na str. XV spominju se samo propisi o euh. postu od 6. siječnja 1953; na Sveti petak kod Očenaša pogrešno je ostala rubrika: Na kraju svi dodaju Amen, iako je u samom tekstu pravilno brisan; kod Pričesti istoga dana nije više propisano, kao što ima naš priručnik, da misnik uzme svetu česticu desnom rukom, jer se tom udara u prsi; čitanja kod uskrsnog bdjenja ne treba čitati svećenik (bolje da taj moli samo molitvu poslije tih čitanja) ni klerik čitač, kako stoji na str. 129. pri dnu, nego ih smije čitati svaki sposoban vjernik (ne ženska); u litanijama svih svetih (str. 147. pri dnu) treba ispraviti: neprijatelje svete Crkve *obratiti;* na kraju 5. molitve kod blagoslova svijeća na Svijećnicu treba biti kratak završetak (Koji živiš i kraljuješ po sve vijeke vjekova) i tako isto kod 4. molitve na Pepelnicu (Po Kristu, Gospodinu našemu).

Ispušteno. Nigdje u našem priručniku nije rečeno da ne donosi čitav prijevod latinskog izvornika, a ipak je dosta toga ispušteno. Za nekim će manjcima svećenici žaliti. Ispušteno je kod svakog dana Svete sedmice kako se dotičnog dana moli časoslov, što je trebalo donijeti barem za Svetu subotu, jer sigurno ima svećenika koji nemaju pri ruci novu molitvu i dvije nove antifone za vespere tog dana. — Na Misi krizme nije prevedena nijedna rubrika pa ih biskupi i ceremonisti imaju tražiti u lat. izvorniku, ali otkuda da po notama pjevaju predslovlje te Mise? Kod psalama za ulaz, na stepenicama i kod Pričesti, koji se mogu pjevati kod te Mise, kao u zraku visi (str. 79) naslov: Jednostavni napjevi, a donesen je samo tekst. — Na Sveti četvrtak ispuštena je cijela rubrika br. 29 (str. 86), a dobro bi bilo da je svi svećenici pročitaju pa da na taj dan i uvijek učimo vjernike, da im po primitku sv. Pričesti ne treba više pokleknuti nego jednostavno otići na svoje mjesto, kako se to vidi baš iz te rubrike. — Ako su se za taj isti dan mogle ispustiti rubrike br. 32. i 33. (koje govore kako se ima misnik vladati kod oltara na kojemu je presv. Sakramenat) nije se smjela izostaviti rubrika br. 14. (da se na toj Misi ne govori Vjerovanje) ni br. 35, da se te večeri mjesto »Idite u miru« kaže »Blagoslivljajmo Gospodina« i poljubi oltar, te ispušta blagoslov. To sve ima iz-

vornik na tom mjestu, pa iako to obično donosi i Direktorij, spadalo je i u naš priručnik već za to da se svećenika u tom času podsjeti kako ima postupati.

Budući da lat. izvornik između Svete srijede i četvrtka umeće čitav red i kanon mise, ali ne baš sa svim rubrikama kao u misalu, čini to pod skromnijim naslovom: Ex ordine missae, dok naš priručnik stavlja tom umetku naslov: Red svete mise, a donosi mnogo manje od izvornika. Ispušta sve rubrike (osim onih neprevedenih i stršećih riječi na početku »Ante pedes Altaris«) i, što je gore, sve molitve od Vjerovanja do predslovlja, pa je za te potrebita druga knjiga ili tabla, jer se svatko ne može oslanjati na svoje pamćenje. U izvorniku one zapremaju dvije nepune stranice, pa ne bi priručnik mnogo poskupilo da je donio — poput kanona i molitava prije i poslije Pričesti — lat. i stsl. tekst tih molitava.

I kod svečane je Mise uskrsnog bdjenja ispušteno više rubrika, a ako svatko zna da tada na Slavi zvone zvona i da se otkrivaju oltari, dobro je bilo ostaviti rubriku, da se iza Lavabo kaže Gloria Patri, i misnika tu podsjetiti, kako čini izvornik, da je te noći (a tako i kod uskrsnog bdjenja) posebni Communicantes i Hanc igitur, te mu spomenuti stranice gdje će ih naći u kanonu, pogotovo kad kanon nije baš najpreglednije tiskan. (Upada u oči da se riječi posvećenja u našem priručniku tipografski nimalo ne ističu kao što je to običaj u svim službenim izdanjima kanona, a izvornik ih našeg priručnika ima istim slovima čak i u samom misnom formularu Svetog četvrtka.) Isto bi tako naši svećenici bili zahvalni izdavačima, da su na stranicama kanona prilijepljene običajne izbočine (da misnik lakše okreće stranice ili da je, barem zbog kanona, dodana još jedna vrpca).

Kad smo već kod ispuštenoga, tko je kriv da u prvoj rečenici dekreta na str. 4 fali glagol i da stoji Quadragesimae valjda mjesto Cinerum? — Za dvije sam riječi opazio da su dodane: »Gospodin« na kraju str. 22. i »Sina« u 1. molitvi Svetog petka, a ne nalaze se u lat. izvorniku.

Prevedeno ne najbolje. Sve su ovo dosada uglavnom formalne manjkavosti, ali ima i stvarnih. Prepuštajući biblične tekstove bibličnim stručnjacima, a pogotovo note muzičarima, evo nekoliko primjedbi na druge tekstove. Zapažene su, dakako, vodeći računa o načelu priređivača, »da

prijevod bude po mogućnosti što doslovniji, kako bi što vjernije odgovarao izvorniku« (v. predgovor), iako se mnogima više sviđa slobodniji prijevod kao što je npr. o. Šagi preveo neke tekstove Svete sedmice.

Mjesto spomena na Gospodinov pogreb (na Svetu subotu str. VII r. 4 odozdo) ljepše bi možda stajalo: na Gospodina u grobu, pogotovo kad u crkv. latinštini sepultura znači i grob. — Na slij. str. (r. 9): ujutro se obavljaju javni poslovi (kako je o. Vlašić preveo negotia) a ne javni radovi. Par redaka dalje prevodi se, da liturgijski obredi imaju i naročitu sakramentalnu snagu i moć, što je tautologija, a drugi izraz efficacia o. Vlašić prevodi točnije: djelotvornost. — Tako isto je liturgijski pravilniji njegov prijevod »slaviti« za celebrandum od »ponavljati« u našem priručniku (XII 5). — Nikako se ne može reći, da »su svi svećenici i klerici dužni prisustvovati misi Gospodinove večere« (XVI 12 odozdo), jer te dužnosti ne pozna ni taj Naputak ni kan. 862. na koji se on poziva. — Cancelli često služe i za »pričesnu ogradu« (4, 9), ali liturgijske knjige ne poznaju tog izraza. Malo redaka dalje prevodi se aula ecclesiae crkvenom lađom a moglo se jednostavno reći, da misnik škropi i kadi blagoslovljene grane prolazeći crkvom. Mjesto prijevoda: misnik i službenici dužno se poklone oltaru (9, 4 odozdo) ljepše bi zvučilo: poklone se oltaru prema propisu, ili još jednostavnije kako se isti izraz »facta debita reverentia« prevodi malo više: pokloni se. Statio uz naslove svih misa svete sedmice previše se doslovno prevodi: stajanje. — U predslovlju Mise krizme nekako čudno zvuči: da se ulije sveto pomazanje (»Bogoslužje« bolje: da se po svetom pomazanju). — Želi se da divnu antifonu »Ubi caritas et amor« sve više pjeva i puk, ali onda bi trebalo propisati jedan prijevod, a teško da to bude prijevod našeg priručnika, u kojemu uz to svaki redak svršava točkom i kad ta nikako ne ide. Poznato je kako naš jezik voli glagole, a tu su u 2. R. i latinski glagoli prevedeni imenicama, dok su drugi naši prijevodi našli lijepe glagole. — U prvoj molitvi Svetog petka tumači se izraz »zemaljski čovjek« dodatkom »Adama«, a »nebeski čovjek« isto tako dodatkom »Isusa Krista«; bez obzira koliko je prikladno u prijevod unositi nove izraze svakako se onda ta molitva, jer Isusa Krista spominje na kraju (v. Codex rubr. 115 c), u našem prijevodu ima završiti: Koji s tobom živi . . . a ne kako je ostalo u priručniku. — U mo-

litvi za jedinstvo kršćana (105, 3) nije najsretniji prijevod: udostoji njih životom po istini (bolje: njih koji slijede istinu). Malo dalje teolog zna koji je »u starini stečeni narod« i šta znači taj pridjev, ali bi puku bilo jasnije: jednom (ili odavna) izabrani narod. — Teško bi bilo dokazati da »incensi huius sacrificii« (na str. 126, 2 Exsultet-a) treba prevesti »žrtvu ovog izgaranja«, jer vjerojatno »incensum« ovdje znači jednostavno »upaljenu svijeću«, koji se pridjev nalazi u molitvi na kraju blagoslova iste svijeće (118, 9). — Pravo je da se vinea (132, 11 odozdo) prevela lozom a ne vinogradom, samo se i Sorek moglo prevesti, kako mnogi prevode, »plemenitom« lozom a ne nama nepoznatom vrstom loze. — Kad je naš priručnik s pravom odstupio od nekih izraza našega hrv. Obrednika, mogao je i u velikim litanijama staviti sv. Agnezu, čije ime dolazi od grčkog pridjeva »hagne«, a ne od lat. riječi agnus-Janja. Isto bi tako bilo bolje na svršetku tih i svih litanija neobični »odnimaš« zamijeniti u »oduzimaš«, kako su naši biskupi odredili da se taj usklik moli u sv. Misi. — Na svečanoj Misi uskrsnog bdjenja trebalo je i u prijevodu ostaviti bezlični »non dicitur«, pogotovo kad na svečanoj Misi misnik više ne govori prikaznu pjesmu nego bi je imali drugi pjevati.

Novine. Kako je relativno gore spomenuto načelo o vjernom prevođenju pokazuje i početak Exsulteta: liturgijski su stručnjaci mišljenja da je mjesto »divina mysteria« pravilnije čitanje »ministeria«, ali nije poznato da je ta varijanta već preuzeta u neko službeno izdanje, a ipak naš priručnik prevodi: službenici Božji. A kad se postupalo tako napredno, nije trebalo za pjevanje muke ostaviti lat. slovo S, a C samo transkribirati u K. Malo će se tko sjetiti da ta slova u lat. izvorniku zapravo označuju način pjevanja: *C*-eleriter, jer se tekst pjevao nešto brže, a *S*-ursum, jer se uzvike mnoštva i pojedinaca pjevalo višim glasom. Mjesto zagonetnih C i S o. Vlašić je još u »Evanđelistaru« uveo razumljive: *P*-jevač i *J* ili *Z* (jedan ili zbor). — Kad isti predgovor ističe da se prijevod osvrtao na naše tradicije, zašto nije ostavio u Dalmaciji uvriježeni naziv »Povečerje«? On taj čas mnogo bolje označuje od »Povečernje« (koja se na str. 115, 7 tako zove i kad se ne moli Večernja), jer Completorium nema nikakve veze s Večernjom nego se kao večernja molitva redovito moli poslije večere, a može se moliti i poslije anticipiranog Matutina.

Od novina našeg priručnika naročito upada u oči za mnoge naše krajeve neobičajan pridjev: Gospodinov. U vezi s tim evo jedne želje i molbe: da bi kompetentni konačno rekli odlučujuću riječ s obzirom na naš naziv za tako u bibliji i liturgiji čest i Kyrios-Dominus. Šteta da su se u svoje vrijeme neki suprotstavljali Dru Kniewaldu, kad je u svojem misalu imao Gospod. Taj se izraz razlikuje od ljudskog gospodina, bio je uobičajen u našim crkvama sa stsl. bogoslužjem, a »Blagovest« je jednom spomenula i ekumenski razlog: upotrebljavaju ga istočnjaci. Još bi se možda više puta moglo izraz Kyrios najbolje prevesti Gospodar kao što je to učinio na nebrojeno mjesta Dr Žuvić u svojem novom prijevodu misnih perikopa što ga je svojedobno stavio na raspolaganje prevodiocima misala. Kako zaista lijepo odgovara u 1. ant. ophoda na Svijećnicu: Gospodar života i smrti, iako lat. izvornik tu ima Dominus a ne Dominator. Ako se ostane samo kod »Gospodin« (naš priručnik ipak ima u 1. ant. kod dijeljenja grana na Cvjetnicu: Gospod), onda će logično trebati svi prihvatiti i pridjev: Gospodinov (naš priručnik ipak na str. 86, 17—18 i 149, 5 i 2 odozdo ima: Gospodnji), iako je lako uvidjeti da je to barem u naslovu arhaizam, naročito kad se stavi na kraju kao što naš priručnik uvijek naziva: Petak muke i smrti Gospodinove. Teško će se on tako svuda zvati a onda bi bilo bolje da ne stoji ni u suvremenoj knjizi.

Uz primjedbu da će inteligentan čitalac sam znati što će od ovoga ispraviti u tom priručniku ponavljam želju: neka svi ove opaske shvate dobronamjerno kako su i napisane, pa makar ništa ne koristile. A svima kojima dugujemo toliko očekivani »Obnovljeni obred svete sedmice« budimo zaista zahvalni.

O. MARTIN KIRIGIN OSB

KONCELEBRACIJA

povijesni pregled i pastoralne refleksije

Među pitanjima, koja su u našem stoljeću na poseban način zanimala pobornike liturgijskog pokreta, pitanje koncelebracije — barem kroz posljednjih dvadesetak godina — bilo je često na dnevnom redu. I kao što to biva za svaku novu stvar, i ovo je pitanje imalo svojih pobor-

Od novina našeg priručnika naročito upada u oči za mnoge naše krajeve neobičajan pridjev: Gospodinov. U vezi s tim evo jedne želje i molbe: da bi kompetentni konačno rekli odlučujuću riječ s obzirom na naš naziv za tako u bibliji i liturgiji čest Kyrios-Dominus. Šteta da su se u svoje vrijeme neki suprotstavljali Dru Kniewaldu, kad je u svojem misalu imao Gospod. Taj se izraz razlikuje od ljudskog gospodina, bio je uobičajen u našim crkvama sa stsl. bogoslužjem, a »Blagovest« je jednom spomenula i ekumenski razlog: upotrebljavaju ga istočnjaci. Još bi se možda više puta moglo izraz Kyrios najbolje prevesti Gospodar kao što je to učinio na nebrojeno mjesta Dr Žuvić u svojem novom prijevodu misnih perikopa što ga je svojedobno stavio na raspolaganje prevodiocima misala. Kako zaista lijepo odgovara u 1. ant. ophoda na Svijećnicu: Gospodar života i smrti, iako lat. izvornik tu ima Dominus a ne Dominator. Ako se ostane samo kod »Gospodin« (naš priručnik ipak ima u 1. ant. kod dijeljenja grana na Cvjetnicu: Gospod), onda će logično trebati svi prihvatiti i pridjev: Gospodinov (naš priručnik ipak na str. 86, 17—18 i 149, 5 i 2 odozdo ima: Gospodnji), iako je lako uvidjeti da je to barem u naslovu arhaizam, naročito kad se stavi na kraju kao što naš priručnik uvijek naziva: Petak muke i smrti Gospodinove. Teško će se on tako svuda zvati a onda bi bilo bolje da ne stoji ni u suvremenoj knjizi.

Uz primjedbu da će inteligentan čitalac sam znati što će od ovoga ispraviti u tom priručniku ponavljam želju: neka svi ove opaske shvate dobronamjerno kako su i napisane, pa makar ništa ne koristile. A svima kojima dugujemo toliko očekivani »Obnovljeni obred svete sedmice« budimo zaista zahvalni.

O. MARTIN KIRIGIN OSB

KONCELEBRACIJA

povijesni pregled i pastoralne refleksije

Među pitanjima, koja su u našem stoljeću na poseban način zanimala pobornike liturgijskog pokreta, pitanje koncelebracije — barem kroz posljednjih dvadesetak godina — bilo je često na dnevnom redu. I kao što to biva za svaku novu stvar, i ovo je pitanje imalo svojih pobor-

nika i svojih protivnika. Globalno rečeno, poteškoće su postavljane više s teološke strane. Kod njih se, međutim, ovdje ne mislimo zaustavljati osim usput, jer su već riješene. Osim toga ovaj članak bi želio biti povijesno-pastoralne naravi, pa ovdje ne bi spadale. Nastojat ćemo, dakle, iznijeti u prvom dijelu povijesni pregled koncelebracije s nakanom, da u drugom dijelu bolje osvjetlimo njezino pastoralno značenje. A to je zapravo prva želja ovog članka.

I. Povijesni pregled[1]

Odmah moramo naglasiti da koncelebracija nije nikakva novost u Crkvi. Ona nije ni obred koji se samo nekad prakticirao i koji je u naše vrijeme obnovljen. Praksa koncelebracije sačuvala je svoj kontinuitet, mada samo u rijetkim prigodama, sve do naših dana.

Povijesni dokumenti nam dopuštaju ići do 3. st., kada po prvi put nailazimo na spis, koji nam govori o koncelebraciji. Radi se o *Traditio apostolica,* dokumentu iz prvih decenija 3. st. U odlomku, u kojem pisac opisuje izbor i ređenje biskupa, govor je o zajedničkoj Misi zaređenog biskupa sa svećenicima koji prisustvuju ređenju: »Neka mu (biskupu) đakoni donesu darove i nek on postavljajući ruke nad njima sa svim svećenicima (cum omni presbyterio) reče dajući hvale: Gospodin s vama.«[2] Iz navedenog je očito, da sv. Hipolit — najvjerojatniji autor ovog dokumenta — govori o zajedničkom sudjelovanju svećenikâ s biskupom u euharistijskoj žrtvi.[3]

Nešto kasnije od Traditio apostolica, otprilike polovicom 3. st., sirijski dokumenat *Didascalia apostolorum* govori o ulozi biskupa-gosta u Misi služenoj s biskupom mjesta i svećenicima. Dok se svećenici nalaze s obje strane biskupa, mjesni biskup moli visokog gosta da održi homiliju a zatim i euharistijsku pretvorbu. Ako biskup-gost ne bi htio ili se ustručavao, mjesni će ga biskup zamoliti, da pretvorbu reče barem nad vinom, dok bi on (biskup mjesta) izrekao posvetu nad kruhom. Sam po sebi ovaj tekst

---

1 Čitalac će naći ovo pitanje obrađeno kod poznatih stručnjaka, kao: L. Beauduin »La concèlèbration« u LMD 7 (1946); J. M. Hanssens »De concelebratione eucharistica« u Periodica 16 (1927); od grupe lit. stručnjaka u LMD 35 (1953); P. Jounel, La Concèlèbration, Paris (Desclée), 1966.

2 La Tradition apostolique de st. Hippolyte 2. Auflage, B. Botte, Münster W., 1963, str. 11.

3 Isp. B. Botte »Note historique sur la concèlèbration dans l'Eglise ancienne« u LMD 35 (1953), str. 10—11.

nije dovoljno jasan. Radi se, vjerovatno, o nekom regionalnom obredu, koji nam je poznat samo po ovom dokumentu. U svakom slučaju tekst nam daje znati da se radi o jednoj vrsti euharistijske koncelebracije.[4]

Moramo imati na umu da do 4. st. traje vrijeme improvizacije, tj. slobodno komponiranje kanona. Također treba znati da koncelebracija opisana u dva navedena dokumenta ne samo da još nije imala sve oznake koje danas ima,[5] nego se zapaža da tek u 8. st. ona dobiva u bitnome onu formu, koju mi danas prakticiramo.

Značajno je spomenuti da se ovaj prvotni oblik koncelebracije zadržao u Istočnoj Crkvi, barem u nekim liturgijama, sve do 19. st. Tako ga susrećemo: u istočnoj Siriji, kod Kopta, Maronita, Bizantinaca.

Iz vremenskog razdoblja od 4—8. st. imamo mali broj dokumenata, koji nam izričito govore o koncelebraciji. Svejedno, imamo dosta jasnu sliku o njezinoj uporabi kroz to vrijeme. Spomenimo samo jedan dokumenat iz tog razdoblja. *Ordo Romanus I,* opisujući nam papinsku Misu služenu s podložnim biskupima i svećenicima kaže za kanon: »Surgit pontifex solus in canone.«[6] Ovo je konac 7. st. i, kako vidimo, koncelebracija se još uvijek pokazuje u svom prvotnom obliku. Traditio apostolica i Ordo Romanus I, makar u vremenskom razmaku od gotovo četiri stoljeća, zadržaše istu praksu: kanon je pridržan onome koji predsjeda.

Potrebno je ovdje naglasiti da je koncelebracija koja se do 8. st. često prakticirala, imala izvjesne pogodnosti. Poznato je, naime, da su katedralne crkve kroz čitavo ovo razdoblje igrale ulogu stacionalne liturgije. Prigode za stacionalne liturgije nisu bile rijetke, pa bi svećenici, ukoliko su pastoralni razlozi to dozvoljavali, sa svojim biskupom u te dane zajednički služili Misu. Živi osjećaj zajedničke molitve, osobito kad se radilo o Euharistijskoj žrtvi, bio je najdublji razlog ove prakse.

Svršetkom 8. st. se pojavljuje oblik koncelebracije, koji se suštinski i danas prakticira u Zapadnoj Crkvi: svi koncelebranti izgovaraju barem bitni dio kanona.

---

4 Isp. ibid., str. 13—14.

5 I sama riječ »koncelebracija« se vrlo kasno (Sr. Vj.) počela upotrebljavati u smislu, koji joj mi danas dajemo.

6 Les Ordines Romani du haut moyen-age, T. 2, M. Andrieu, Louvain 1948, str. 95.

Ipak sve u svemu ovo je razdoblje, kada koncelebracija ide prema dekadenci. Ona se sve rijeđe prakticira i u isto vrijeme sve više ritualizira. *Ordo Romanus 3,* koji nam svjedoči o zajedničkom recitiranju kanona, spominje ujedno da se Misa koncelebrirala u slijedeće dane: Uskrs, Duhovi, sv. Petar, Božić.[7] Znamo da se još prakticirala u vezi izvjesnih obreda. Tako se u Lyon-u sačuvala do naših dana prigodom posvete ulja na Veliki četvrtak. Od 12. st. redovito se prakticirala kod biskupskog, a nešto kasnije i kod svećeničkog ređenja.

Pastoralni razlozi, kao i promjena duhovnosti, glavni su razlozi što se koncelebracija tako prorijedila. S jedne strane mnogo veći broj kršćanskih zajednica, s druge sve češći zahtjevi vjernika da im se služi Misa na izvjesnim mjestima (kapelicama), što je povezano uz stipendij postajalo sve češćom praksom.

Međutim, osim što je koncelebracija postajala sve rijeđa, ona je doživjela svoju dekadencu i konstantnim ritualiziranjem. Znamo npr. da su novozaređeni svećenici koncelebrirali klečeći i da im nije bilo dozvoljeno pričestiti se pod prilikom vina.

Kao što je prvotni oblik koncelebracije imao svojih pristaša kod Istočnjaka, tako je i ovaj, obično zvan zapadni, imao svojih sljedbenika. Među takve se osobito ubrajaju oni koji se sjediniše s Rimom. Nalazimo ih, međutim, i kod nesjedinjenih, kao npr.: kod Rusa, Rutena i Melkita.

Novo doba donijelo je i svoje zahtjeve, pa se i pitanje koncelebracije postavilo kao problem, kome se moralo dati novo rješenje. Sve brojniji sastanci svećenika, pojava raznovrsnih kongresa, veliki broj svećenika-redovnika u pojedinim samostanima i dr. tražili su rješenje ovog pitanja. Osim toga, liturgijskim pokretom sve više se naglašavao osjećaj zajednice, zasvjedočen u Evanđelju i s puno brige proživljavan u prvotnoj Crkvi. Upravo radi ovih razloga postavljao se npr. prigovor: zašto za vrijeme rada, kod obroka ili drugih čina sudjelovati zajedno, a za služenje Mise, koja je molitva zajednice par excellence, svaki na svoju stranu?

---

7 Ibid., str. 131.

Spomenute potrebe i osjećaj zajednice koji se sve više zapažao nisu odmah urodili plodom. Zapažalo se, međutim, živo zanimanje i neprestano traženje. Nekada se, nažalost, nalazilo i nespretna rješenja, kao npr. pojava sinhroniziranih i konventualnih Misa.[8] Sve ovo je potaklo povjesničare liturgije da ispituju raniju praksu Crkve, a teologe da rješavaju pitanja teološke naravi. Problem je npr. bio: odrediti razliku između sakramentalne i ceremonijalne koncelebracije. Pitanje je riješeno posredovanjem samog Pija XII. U svom govoru kongresistima u Asizu (1956) on je izjavio: Koncelebranti moraju svaki posebno reći nad kruhom i vinom »Ovo je tjelo moje«, »Ovo je krv moja«. U protivnom slučaju njihova koncelebracija nije ništa drugo nego obična ceremonija.[9] Time je papa zaključio raspravu teologa i odredio valjanost koncelebracije.

Međutim, želje mnogih još se nisu bile ostvarile. Njihove nade ispunio je *II Vatikanski* koncil. Eksperti su proučili problem s povijesne i teološke strane. Posao im nije bio odviše težak, jer su mnoga pitanja bila rješenja. Najvažnije je bilo dobiti odobrenje od koncilskih Otaca o prigodama u kojima se može koncelebrirati. Konačnom revizijom liturgijske Konstitucije i konačnim glasanjem dobilo se ono za čim se već dugo težilo. Tako nam danas Crkva daje mogućnost da euharistijskom koncelebracijom posvećujemo i stimuliramo naš zajednički rad.

II. Svećeničko jedinstvo u euharist. koncelebraciji

Proživljavanje jedinstva, što je upravo karakteristično za prvo kršćanstvo, ujedno je živa želja i bitna nota čitave liturgijske obnove. Ovo kopiranje prve Crkve, nitko međutim, neće nazvati arheologizmom, jer izvjesne vrednote moraju biti baština kršćana do konca vjekova. Evanđelje nam u ovome daje jasne direktive. Tema jedinstva je zapravo specifična nota i samog Evanđelja: »Oče, neka svi budu jedno, . . . kao što smo mi jedno« (Iv. 17, 21—22).

Dok s jedne strane Crkva s bolju promatra razdor i ratove među narodima, ona se s druge strane veseli i blagosliva želju za jedinstvom, pa i onda kada je susreće kod nevjernika. Kao i Krist, ona jednako želi »da čitav ljudski

---

8 Ovdje mislimo na onaj tip konventualnih Misa gdje bi svećenici bili obučeni u misno ruho i prisustvovali Misi kao obični vjernici.

9 AAS 48 (1956), str. 718.

rod sačinjava jedan Božji narod, da se sjedini u jedno Tijelo Kristovo, da gradi u jednom te istom hramu Duha Svetoga.«[10]

Vjerna Kristovu Evanđelju Crkva želi da se ova duboka potreba jedinstva još više očituje među vjernicima, da svi, dolazili oni s Istoka ili Zapada, pripadali jednoj ili drugoj rasi, ispovijedali pravoslavlje ili katolicizam, upravljaju Bogu molitve za ostvarenje Kristove oporuke: da svi budu jedno! (Iv. 17, 21).

Međutim, Crkva na osobit način želi da krepost jedinstva bude *oznaka njezina svećenstva.* »Po samom činu ređenja, koje ih uvodi u svećenički red, svećenici su intimno vezani po sakramentalnom bratstvu.«[11]

Sama narav svećeničkog apostolata po sebi traži najbližu suradnju među svećenicima. Mada su poslovi koje često postavlja pastoralna služba različiti, cilj im je svima jedan. Sv. Pavao u više navrata razvija misao o popunjavanju međusobnih uloga, o potrebi jedinstva u različitosti službi.[12] U djelima II Vatikanskog sabora ovakve misli nalazimo također vrlo često. Tako npr. u Konstituciji o Crkvi: »Po samoj raznolikosti svi svjedoče o divnom jedinstvu koje vlada u Tjelu Kristovu: jer raznolikost milosti, službi i djelovanja uspješnije povezuje sinove Božje u jednu cijelinu.«[13] Dakako, ovo Crkva u prvom redu primjenjuje na one, koje voli zvati »dispensatores mysteriorum Dei«. Zajednički rad propovijednika npr. pokazuje jednako dobre plodove kao i odgovorni rad kateheta; sastanci svećenika, pastoralne naravi, pridonose ne manje duhovnom obogaćenju nego li mjesečne rekolekcije. Naravno, kolektivni rad u pretjeranoj formi može se pokazati štetan, međutim, ovoj pogibelji se neće naći lijeka u izbjegavanju zajedničkog rada, nego radije u budnosti da takav rad ne zarobljava.

Već sâm zajednički rad na slavu Božju tjesno sjedinjuje s Njime. Ipak, vezu s Bogom ne ćemo prekinuti baš onda, kada se ona najlogičnije nameće: *u molitvi!* Praksa, nažalost, pokazuje da u ovome ponekad nismo logični. Često se događa, da svećenički sastanci ispune čitave dane, da zajedničkim raspravama nema kraja, dok npr., zajed-

---

10 Ad Gentes Vat. II., br. 7.
11 Presbyterorum ordinis, Vat. II., br. 7.
12 Isp. Kol. 2, 19; Kor. 12. 12.
13 Lumen Gentium, Vat. II., br. 32.

ničkoj molitvi nema mjesta. Misu odsluži svaki za sebe! Služena negdje ujutro rano, dok još nema navale, ili u vrijeme, kada se vjernici već raziđoše, često i bez ministranta, Misa nije ništa drugo nego užurbano-privatna pobožnost. Ne smije se zaboraviti da je Misa po samoj svojoj naravi molitva zajednice. Zato, treba nastojati da »svaki put, kad obredi po svojoj naravi sačinjavaju jednu zajedničku službu..., u koliko je to moguće, (njezino zajedničko služenje) mora prevladati nad individualnim i quasi privatnim. Ovo na osobit način vrijedi za služenje Mise.«[14] Upravo radi toga ,koncelebracija se pokazuje kao »jedinstvena proklamacija Evanđelja, a posveta Tijela Kristova u jedan glas, kao ostvarenje jedinstva koje je potrebno u vrijeme drugih službi.«[15] Čini nam se, stoga, posve naravno da će svećenička koncelebracija biti najuspješnija posveta njihovu zajedničkom radu.

Po samoj naravi koncelebracije, kao i svakoga liturgijskog čina, hijerarhijska se struktura po sebi nameće. Ovu strukturu Crkva je uvijek poštivala i prakticirala, pa je normalno da je nalazimo naglašenu i u djelima Koncila: »Svi svećenici, *u jedinstvu s biskupima,* sudjeluju u jedinstvenom svećeništvu i u jedinstvenoj službi Kristovoj.«[16] Stoga je biskup, koji po svom ređenju posjeduje puninu svećeništva, naravni predsjednik svakoga liturgijskog čina.

U ovom članku, međutim, računamo na one svećeničke sastanke i na redoviti život u redovničkim zajednicama, gdje biskup osim u posebnim slučajevima nije prisutan. U oba slučaja celebrans principalis je zamjenik biskupa. On u njegovo ime pozdravlja okupljenu zajednicu, izgovara predjedinčke molitve, blagosliva službenike oltara, puk i žrtvene darove. Koncelebranti okružuju svog predsjednika, izgovaraju s njime bitni dio kanona, pričešćuju se pod obje prilike, prema potrebi se angažiraju u službi riječi, kao i kod lomljenja i dijeljenja svetih prilika. U jednu riječ, svi sudjeluju na način koji odgovara njihovu rangu. Tako će najdostojnije izraziti svoju solidarnost u euharistijskoj koncelebraciji »koja najsretnije *pokazuje svećeničko jedinstvo.*«[17] Na ovaj način, da se opet poslužimo djelima Kon-

---

14 Const. de sacra liturgia br. 27.

15 Emile Marcus, Concèlèbration et vie sacerdotale, u LMD 85 (1966), str. 192—193.

16 Presbyterorum ordinis, br. 17.

17 Const. de sacra liturgia, br. 57.

cila, »po euharistijskoj službi Gospodnjoj u pojedinim Crkvama Crkva Božja se izgrađuje i raste, a jedinstvo među njima (Crkvama) se očituje po koncelebraciji.«[18]

Koncelebracija, osim toga, izražava i zajedničko sudjelovanje *u obnavljanju kalvarijske žrtve.* Svećenici po svom redu, koji ih već sam po sebi povezuje u jedno, u euharistijskoj koncelebraciji žrtvuju jednu te istu žrtvu. Jednim glasom, jednom nakanom sudjeluju i obavljaju jedan sakramentalni čin. U koliko je to moguće, prikladnije je posvetiti jednu (po potrebi, veću) hostiju i jedan kalež. Ova simbolika, koju nalazimo i kod same Kristove večere, snažnije nam dočarava sudjelovanje u jednoj žrtvi i blagovanje od jednoga Kristova stola.

Sudjelovanje vjernika, pa i onoga malog broja, kad naše koncelebracije budu radnim danom, samo se po sebi nameće. Po svom »kraljevskom svećeništvu«, koje postižu krštenjem, i oni imaju pravo na plodove koje im koncelebracija može pružiti. Ona će im biti prigoda da kod svojih pastira promatraju stvarnu vezu jedinstva među njima samima i njih (pastira) sa svojim vjernicima. Odvijanje koncelebracije u jednoj zajednici, što ovdje želimo naglasiti, nije neka bolesna osjećajnost koja bi bila u modi. Jedinstvo, koje zahtijeva koncelebracija, jest ujedno suštinska struktura Crkve i čitavoga našeg spasenja. Spasenje po Kristu nije ništa drugo negoli složno ljudstvo koje kreće prema Bogu.

Završavajući ovaj članak željli bismo naglasiti da nam nipošto nije bila nakana umanjiti vrijednost pojedinačnih Misa. Svaka od njih predstavlja obnavljanje Kristove žrtve na križu. Zato, kadgod pastoralni razlozi ili osobno raspoloženje svećenika to traže, njezino pojedinačno služenje je ne samo preporučljivo, nego i jedino opravdano. Ali će upravo zato i koncelebracija biti ne samo opravdana, nego i preporučljiva u nekim slučajevima, npr. u onima o kojima je bio govor u ovom članku. Shvaćena u onom značenju, u kojem nam je preporučuje Koncil, ona će pomoći da naši svećenički sastanci i redovničke zajednice prodube i ostvare na savršeniji način svoje jedinstvo, da njihov zajednički rad u Kristovoj Crkvi svakom koncelebracijom ostvaruje Kristovu oporuku: ut unum sint! (Iv. 17, 21).

O. BERNARDIN ŠKUNCA, ofm — Pariz

---

18 Unitatis redingratio Vat. II., br. 15.

»VERITAS TEMPORIS« IN »TEMPUS VERUM« PRI MOLITVI BREVIRJA

Staro meniško načelo, da se z molitvijo duhovnih dnevnic (brevirja) posvečujejo različni odlomki dneva, je v konstituciji o svetem bogoslužju izraženo v členih 88, 89. in 94. Prvi izmed teh členov naroča komisiji, ki bo reformirala brevir, naj tradicionalne hore tako uredi, da bodo tudi v današnjem načinu življenja redovniki, duhovniki in laiki mogli z njimi čim bolj posvečevati posamezne dnevne ure. Člen 89. dovoljuje duhovnikom, ki niso vezani na molitev v koru, torej niso ne menihi ne kanoniki, da izmed treh dnevnih (malih) molitvenih ur molijo le eno in sicer tisto, ki bolje ustreza času, v katerem molijo. Člen 94. vsebuje praktični nasvet, neke vrste naročilo, naj bi posamezne molitvene ure molili v tistem času, ki je zanje »tempus verum«.

O teh in drugih podrobnostih, ki jih je koncil naročil glede reforme brevirja, bi zdaj sploh še ne govorili, če ne bi papež Pavel VI. prav glede izvajanja teh členov anticipiral reformo, ko je s pismom »Sacram liturgiam« 25. januarja 1964, dovolil, da se smemo po teh načelih ravnati že od 16. februarja 1964, torej še pred izvedeno reformo molitvenega besedila. Tako smo kar naenkrat, mnogi brez prave priprave, stopili v pokoncilski čas in zato je razumljivo, da se mnogi duhovniki še niso znašli in da želijo odgovora na takole vprašanje:

»Kdaj in kako se molijo posamezne hore pri brevirju? V tem oziru namreč vlada med duhovniki popolna nejasnost in zmeda. Nekateri trde, da se od 10 in pol do 13 in pol jemlje SEXTA, pred tem TERTIA, po tem času pa NONA. Drugi zopet pravijo, da se do 12 ure mora uzeti TERTIA, od 12—15 SEXTA, zatem pa NONA. Večina pa meni, da čas ni strogo določen ter da je glavno neko horo opraviti; nekateri celo pri tem izbirajo ono, ki je najkrajša.«

Izražena je bila želja, naj bi bil moj odgovor »avtoritativen« in v določni obliki; seveda bo vse, kar sledi, le razumsko sklepanje, ki bo, upajmo, koga prepričalo in pomirilo, drugega pa najbrž ne.

Najprej bi bilo treba ugotoviti, da tistim, ki tako vprašujejo, povzročajo težave le male hore, ker so glede teh postavljeni pred svobodno izbiro, ki je vezana le na pa-

metno presojo. Tega v Cerkvi doslej niso bili vajeni. Koncil nas hoče s tem vzgojiti, da bi postali »odrasli« ljudje, ki vedo, kaj je prav, ter tako tudi ravnajo. (Podobno svobodno odločanje so marsikje škofje zaupali že laikom, ko so jim prepustili, naj svobodno izberejo obliko in mero pokore namesto dosedanjega posta ob petkih.) Pavel VI. piše v štev. VI omenjenega pisma: »Ko to dovoljujemo, popolnoma zaupamo, da služabniki božjih skrivnosti zaradi tega v pobožnosti svojega duha ne bodo nič popustili, saj je treba soditi, da preživljajo dan v duhovnem zedinjenju z Bogom, če dolžnosti svoje duhovniške službe skrbno opravljajo iz ljubezni do edinega Boga.«

S tem je, upam, avtoritativno odgovorjeno na zadnji stavek stavljenega vprašanja.

Za merilo, kdaj je pravi čas katere od malih hor, se mi zdi, da nikakor ne moremo vzeti v roke uro ter do minute natančno določiti, od kdaj do kdaj naj molimo terco, seksto ali nono. Koncil v čl. 94. ne govori, da »se je treba« držati pravega časa posamezne molitvene ure, kot smo to, žal, napisali v slovenskem prevodu konstitucije, ampak naroča le, da je »najbolje« (= praestat) tako ravnati. Sploh pa nima namena določiti točnega časa, ker govori le o času, »ki se najbolj približuje resničnemu času posamezne molitvene ure«. Ko je brevir nastajal, so namreč merili čas tako, kot tudi še danes navadno govorimo: dopoldne, opoldne, popoldne. Kdaj se pa dopoldne neha in začne opoldne (»Meridiem«), ter se to prelije v popoldne, oziroma večer (»vespere«: latinska izraza imamo kot edino časovno smernico v himni za seksto in za nono!), tega ne moremo pričakovati, da bi zakonodavec odločil in zato tudi duhovnikom prepustimo, naj izbirajo po človeških, ne po juridičnih merilih. Najbrž tudi v reformiranem brevirju ne bomo našli natančnih določb, ker npr. v novem mašnem obredu že ni več predpisa, da bi moral mašnik pred maševanjem izmoliti matutin in laudes, kot je to bilo določeno prej.

Kadar se duhovniki zberejo k razgovoru ali skupnemu obredu, pa takrat po želji koncila skupno molijo ali celo pojejo kakšno horo (kot svetuje — »suadetur«, ne ukazuje, člen 99), se bodo zedinili za tisto uro, ki se bo vsem po pameti zdela najprimernejša. Da je stališče koncila vsaj v glavnem takšno, vidimo iz načina, kako v načelnem čl. 88. reformni komisiji naroča uskladiti sestavine posameznih

hor, da bodo primerne za »ustrezni čas dneva« (veritas temporis). Pravi, naj se to zgodi kolikor je le mogoče (»quantum fieri potest«), kar po domače povedano pomeni, da to nikdar ne bo mogoče storiti v smislu stavljenega vprašanja.

P. Jungmann nas v svojih opombah k nemškemu prevodu konstitucije (v prvem dopolnilnem zvezku »Lexikon für Theologie und Kirche«: Das zweite Vatikanische Konzil I — 1966) ob členu 89. opozarja, da se je koncil dobro zavedal, da duhovniki v aktivni apostolski službi nikdar ne bodo mogli moliti po tako natančnem urniku, kot to delajo menihi. Ni pa hotel do kraja izvršiti ločitve med meniškim in duhovniškim brevirjem. V pripravljavni komisiji so nekateri predlagali, naj bi duhovniki namesto treh monastičnih dnevnih ur molili enkrat v času dneva en psalm (vedno isti, na pamet) ter očenaš, drugi so spet hoteli ustvariti neko novo horo »hora media«. Na koncilu so ob nasprotujočih si predlogih škofov nato sprejeli predlog tajnika koncilske komisije p. Antonellija, naj se sicer ohranijo vse tri hore, toda le ena naj bo obvezna (zato je jasno, da je še naprej prava molitev brevirja, če kdo prostovoljno moli vse hore). Predlog so sprejeli, a 371 glasov je bilo nezadovoljnih.

Mislim, da je prav, če sklenemo z ugotovitvijo, da namen brevirja ni spremljati premikanje kazalcev na uri, ampak dajati čast Bogu tudi vmes med svojim delom, kadar je najbolj mogoče.

Težje se mi zdi, da si duhovniki ne delajo vprašanj glede glavnih hor, saj najbrž mnogi še vedno molijo ves brevir, kadar imajo čas, največkrat pozno zvečer. Kdor bo laudes res molil kot jutranjo molitev, vespere kot zahvalo Bogu za dnevno delo, kompletorij kot večerno molitev, matutin pa takrat, ko bo najbolj zbran in umirjen, bo zelo verjetno tudi za kratko dnevno horo znal najti tisti čas, ki bo res zanj in tisti dan pravi.

MARIJAN SMOLIK

U slijedećem broju »Službe Božje« informirat ćemo naše čitaoce o značajnoj Uputi SZO od 25. svibnja t. g. o presv. Euharistiji.

NAŠA NOVA KATOLIČKA ŠTAMPA
i njezini glavni problemi

Još u vrijeme između prvoga i drugog svjetskog rata često se kod nas na hrvatskom nacionalnom i jezičnom području — ponešto i u javnosti, a pogotovu u privatnim razgovorima — ventiliralo, ili barem načinjalo pitanje reorganizacije i sistematizacije naše katoličke štampe.

Prije rata

Bilo je te štampe prilično za prilike u kojima smo se tada nalazili; opće siromaštvo širokih narodnih slojeva i još uvijek visok procenat nepismenosti nisu joj se dali jače razviti. I ako ni onda nijesmo imali dnevne — nepolitičke — katoličke štampe, one druge — periodičke — imali smo u izobilju. Barem po broju časopisa i listova, mjesečnika i tjednika koji su izlazili. U Draganovićevu »Općem šematizmu Katoličke Crkve u Jugoslaviji« iz g. 1939. navedeno ih je ravno 151: slovenskih 65, na jezicima narodnih manjina (mađarske, njemačke, ukrajinske) 12, hrvatskih 74. Stvarno ih je bilo još više: neki koji su tada sigurno još izlazili nijesu navedeni, npr. zagrebački »Sacerdos Christi« i splitski »Križ na Jadranu«, a nisu, to se zna, navedeni ni oni koji su bili prestali izlaziti, npr. politički dnevnici i tjednici »Pučke stranke«. U Osijeku, Splitu, Sarajevu, Mostaru i drugdje, i vanstranački politički dnevnik »Narod«, što ga je g. 1933. u Sarajevu pokrenuo nadbiskup Šarić, a tiskala ga i izdavala »Nova tiskara«, ili još nisu bili ni pokrenuti — kao neki križarski listovi — dok šapirografirani listovi, almanasi i bilteni raznih katoličkih đačkih organizacija i interni listovi redovničkih zajednica i družbi nisu uopće u »Šematizam« ni unišli. Manje su impozantni ti naši katolički listovi bili po tiraži. Tiraža im je obično bila vrlo skromna. Jedina iznimka s te strane bili su neki popularni pobožni »Glasnici« — mjesečnici. Najvišu je tiražu postizavao zagrebački, isusovački »Glasnik Presvetog Srca Isusova«, čiji se broj pretplatnika sve više primicao prvoj stotini tisuća. Puno je razmjerno pretplatnika imao i sarajevski, franjevački »Glasnik sv. Ante«. Prvotno zahvaljujući masovnom štovanju i popularnosti slavnog sveca iz Padove. Nijedan od drugih naših katoličkih listova nije se u ono doba — što

ja znam — mogao baš podičiti kakvom velikom tiražom. Većina se od njih morala zadovoljavati nakladom od ispod deset tisuća primjeraka (mnogi i s manje) i jedva je financijski sastavljala kraj s krajem, ili je često ostajala i na deficitu.

Karakteristike naše tadašnje katoličke štampe — Glavni statistički podaci

Što se tiče karaktera, smjera i forme listova, najviše je bilo službenih ili poluslužbenih, crkveno-dijecezanskih listova (Dubrovnik, Đakovo, Križevci, Senj, Split, Šibenik, Zagreb) i raznih pobožnih glasnika, mjesečnika i dvomjesečnika (osim dva već spomenuta: »Glasnik sv. Josipa« Zagreb, »Glasnik sv. Franje« Zagreb, »Glasnik sv. Terezije od Maloga Isusa« Dubrovnik, »Glasnik bl. Nikole Tavelića« Sarajevo, »Euharistijski Glasnik« Split, »Blagovijest« Skoplje, »Gospa Sinjska« Sinj, jeronimska »Naša Gospa Lurdska« Zagreb, dominikanska »Gospina Krunica« Zagreb, »Vjesnik Marijinih kongregacija« Zagreb, »Vjesnik Kraljice Hrvata, M. B. Lurdske« Zagreb, »Salezijanski Vjesnik« Zagreb, »Vjesnik Počasne Straže« Preko i nekoliko župskih »Vjesnika«). Ostalo su bile revije — teološke, svećeničko-pastoralne, asketske, literarne, glazbene, obiteljske — i na koncu iza g. 1922, kad je sarajevski nadbiskup Dr I. Šarić, pokrenuo sarajevsku »Nedjelju« (kasnije »Križ« i »Katolički Tjednik«), tjednici »Katoličke Akcije«: opće-nacionalni i regionalno-lokalni. Posebne su kategorije predstavljali listovi i glasila opće-nacionalna i lokalna katoličkih kulturno-odgojnih, đačkih i omladinskih, seljačkih i radničkih organizacija (npr. u Zagrebu »Luč«, »Križarska Straža«, »Seljačka omladina«), te političko-kulturna glasila »katoličke« Pučke stranke (u Zagrebu »Hrvatska Straža«, dnevnik i tjednik).

Od revija su se uz strogo teološko-znanstvenu »Bogoslovsku Smotru«, što ju je izdavao bogoslovski fakultet u Zagrebu, bile dovinule većega ugleda: Mahnićeva »Hrvatska Straža«, isusovački »Život« u Zagrebu, franjevačka »Nova Revija« u Makarskoj, »Franjevački Vjesnik« u Sarajevu, te senior među njima, sarajevska »Vrhbosna«. Od specijalističkih revija izlazile su: dominikanski »Duhovni život« u Zagrebu (kao mjesečnik za pitanja kršćanske askeze), beogradska »Riječ Božja« (kao homiletički zbor-

nik), zagrebačka »Croatia Sacra« i sarajevska, isusovačka »Vrela i prinosi« (kao zbornici za našu crkvenu povijest), zagrebačka »Sveta Cecilija« i »Ćirilo-Metodski Vjesnik« (kao glazbeno-umjetničke revije i zbornici) te zagrebačka »Kršćanska Škola« (kao katehetsko-pedagoški časopis). Liturgijsko je gibanje već tada predstavljao hvarski tjednik: »Život s Crkvom«. Od svećeničkih listova bili su najstariji i najugledniji: zagrebački »Katolički List« i đakovački »Glasnik biskupije bosansko-srijemske«, prvi kao tjednik, drugi kao dvotjednik, dok je »Sacerdos Christi« izlazio kao mjesečnik. Obiteljski su listovi bili: mostarska, franjevačka »Kršćanska Obitelj«, s više pobožno-poučnim sadržajem, i zagrebačka, ilustrirana »Obitelj«, dvotjednik u režiji »Kuće Dobre štampe«, a donekle je karakter obiteljskog lista nosio i zagrebački »Glasnik sv. Josipa«, što ga je izdavala Družba »Sestara Milosrdnica«. Misijska je štampa bila zastupana zagrebačkim, isusovačkim »Katoličkim Misijama« i također zagrebačkom »Jekom iz Afrike«, sa samostalnim misijskim listićem za djecu »Crnče« Družbe sv. Petra Clavera. Jedini djevojački list bio je zagrebački »Za vjeru i dom«. Dječji listovi bili su: zagrebački, franjevački, »Anđeo Čuvar«, sarajevski »Vrtić«, glasilo »Malih križara«, te zagrebačka, jeronimska »Mala Mladost«. Jedina pozitivno katolički orijentirana književno-beletristička revija bila je zagrebačka »Hrvatska Prosvjeta«, organ »Kola hrvatskih književnika«, pod dugogodišnjim, renomiranim uređivanjem Dr Ljubomira Marakovića, dok su jeronimsko »Zlatno klasje« u Zagrebu i »Klasje naših njiva« u Subotici bili po sadržaju, ugledu i suradnji puno skromniji i »popularniji«. Jedini katolički ilustrovani list bio je sarajevski »Katolički svijet« u nakladi Akademije »Regina Apostolorum«. Najmanje su se još afirmirali katolički socijalni listovi. Tu smo, uglavnom, bili ostali samo pri pokušajima (»Socijalna Pravda«, glasilo Radničkog strukovnog saveza, »Socijalni Rad«, »Zadružna Svijest«, sve mjesečnici, što su izlazili u Zagrebu).

Od svih spomenutih listova valjda su u tom periodu najviše utjecaja na javni život — katolički, a ponešto i profani — vršili tjednici »Katoličke Akcije«: sarajevski »Katolički Tjednik« i zagrebačka »Nedjelja«, kao organi, koji su se čitali na čitavu našemu nacionalnom području, i oni više regionalno-pokrajinski: »Križ na Jadranu« i »Ka-

tolička Riječ« u Splitu, »Katolik« u Šibeniku, »Istina« na Sušaku, pa na nešto drukčiji način uz zagrebačku »Hrvatsku Stražu«, »Hrvatska Obrana« u Đakovu, »Narodna Svijest« u Dubrovniku, »Subotičke Novine« u Subotici, »Christliche Volkszeitung« u Osijeku, »Žumberačke Novine« u Zagrebu, »Požeške Novine« u Požegi.

Od katoličkih kalendara najglavniji su bili i imali najveću nakladu: »Danica« u režiji »Društva sv. Jeronima« u Zagrebu, Isusovački »Kalendar Srca Isusova« također u Zagrebu i »Kalendar sv. Ante« izdavan u Sarajevu od bosanskih franjevaca. Izlazila su i dva misijska kalendara, jedan u režiji »Katoličkih Misija« (zagrebačkih isusovaca, u vezi s »Društvom za širenje vjere«), drugi u režiji »Družbe sv. Petra Clavera«, oba u Zagrebu. Možda se amo može pribrojiti i godišnji almanah »Selo i grad«, što ga je među drugim svojim brojnim edicijama izdavalo u Zagrebu »Društvo sv. Jeronima«.

I nakladno-izdavačka, a tako i tiskarsko-knjižarska, djelatnost bila se je kod nas s vremenom dosta snažno razvila, s kulminacijom u predratne dane. Draganovićev »Šematizam« donosi i o tom uglavnom točne podatke. Od nakladno-izdavačkih ustanova spominje: u Zagrebu »Hrvatsko književno Društvo sv. Jeronima«, »Narodnu Prosvjetu«, »Pijevo društvo za promicanje katoličke štampe«, »Hrvatsku bogoslovsku Akademiju«, »Zbor duhovne mladeži zagrebačke«, »Kolo hrvatskih književnika«, »Kolegij Družbe Isusove«, dominikansko nakladno poduzeće »Istina«, nakladno poduzeće »Knjige katoličkog života« Dra Stjepana Markulina, u Đakovu »Biskupijsku tiskaru« i »Zbor duhovne mladeži đakovačke«, u Senju »Zbor duhovne mladeži senjske« i nakladna poduzeća »OM-KA« i »Fides«, u Požegi »Dobru Štampu«, u Splitu »Hrvatsku tiskovnu zadrugu«, u Dubrovniku »Dubrovačku hrvatsku tiskaru«, u Šibeniku franjevačku tiskaru »Kačić«, u Hvaru Knjižnicu »Zvijezda mora«, u Subotici »Subotičku Maticu«, u Sarajevu Akademiju »Regina Apostolorum«, u Mostaru franjevačku »Hrvatsku tiskaru F. P.«. Izrijekom ne spominje nakladno poduzeće »Istina i život« (Čepulić — Žanko), valjda jer g. 1939. nije više postojalo. Od knjižara spominje: Knjižaru »Narodne Prosvjete« u Zagrebu, »Knjižaru sv. Antuna« (Trećega Reda sv. Franje) u Zagrebu, »Hrvatsku knjižaru« u Splitu i franjevačku knjižaru »Kačić« u Šibeniku. Od tiskara spominje: u Zagrebu

»Nadbiskupsku tiskaru«, Tiskaru »Narodne Prosvjete«, isusovačku »Tiskaru Glasnika Srca Isusova«, »Narodnu tiskaru« (Rudolfa Vede), u Đakovu »Biskupijsku tiskaru«, u Osijeku »Prvu hrvatsku dioničku tiskaru«, u Splitu »Leonovu tiskaru«, u Dubrovniku »Dubrovačku hrvatsku tiskaru«, u Šibeniku franjevačku tiskaru »Kačić«, u Sarajevu nadbiskupijsku »Novu tiskaru« (prije »Hrvatska tiskara«), u Mostaru franjevačku »Hrvatsku tiskaru F. P.«. Neka su od ovih poduzeća bila i relativno velika (»Društvo sv. Jeronima«, »Narodna Prosvjeta«, »Nadbiskupska tiskara«, nakladničko poduzeće i »Tiskara Glasnika Srca Isusova« u Zagrebu, »Prva hrvatska dionička tiskara« u Osijeku, »Nova tiskara« u Sarajevu), te su izdavala i tiskala i dnevnu štampu.

Puno se za naše prilike u to doba izdavalo i tiskalo i katoličkih knjiga: što u vlastitoj nakladi pojedinaca, što u nakladi katoličkih izdavačkih poduzeća. Najaktivniji su s te strane bili »Društvo sv. Jeronima« sa svojim pridruženim poduzećima, »Narodna Prosvjeta« i »Glasnik Srca Isusova«. Izlazile su i posebne serije (»knjižnice« i kolekcije) knjiga ili često vrlo zgodnih i aktualnih brošura. U Zagrebu je izlazila »Pučka knjižnica«, »Knjižnica dobrih romana«, »Knjižnica općega znanja«, »Omladinska knjižnica«, »Pozorišna biblioteka«, »Jeronimsko svijetlo« (dinar-štampa), sve to u režiji »Društva sv. Jeronima«, pa »Mosk«-ove brošure (»Moderna socijalna knjižnica«), »Merčeva knjižnica«, pa isusovačka »Knjižnica ‚Života'« i »Misijska biblioteka«, pa dominikanski »Uzori« i »Duhovna biblioteka«, pa »Knjige katoličkog života« (Dra Stjepana Markulina), u Sarajevu asketska knjižnica »Vrelo života« (Dra Đure Gračanina) i Arine »Vrhbosanske savremene knjižice« (Dra Ivana Šarića), u Mostaru franjevačka »Savremena pitanja«, u Bežlji »Katolička mala knjiga« (Ambrozija Benkovića), itd. Izlazilo je i dosta propovjedničke literature, pa nešto i glazbene, liturgijskih priručnika i dosta molitvenika i pobožnih brošurica.

Razumije se da podaci koje sam ovdje iznio ne moraju biti — i sigurno nisu — ni potpuni, ni u svemu točni. Ali i ovo što sam iznio dosta jasno karakterizira mirnodobno, predratno, stanje naše katoličke štampe u hrvatskim krajevima. Prije svega njezinu ekstenzivnost i usitnjenost. Svatko je htio da ima, makar jedan, svoj organ: svaki kraj, svaka biskupija, svaki red, svaka organizaciona

skupina. Inicijative je bilo puno — i previše — a reda i sistematičnosti malo. Pa su i rezultati bili dosta skromni. Ipak, išlo se trajno naprijed.

Današnja situacija i problem sistematizacije

Bilo je i onda — tom sam konstatacijom i započeo ovaj članak — sugestija, prijedloga i pokušaja da se naša katolička štampa bolje organizira, poveže i posuvremeni. I pokušaja posve konkretnih! I iz svećeničkih i lajičkih krugova, i s mjerodavnih crkvenih mjesta: jedanput — sjećam se toga dobro — i na inicijativu tadašnjega zagrebačkog nadbiskupa Dra A. Stepinca. Do stvarnih rezultata nije ipak došlo. Nijesmo na to bili pripravljeni. Bili su još previše jaki rivalstvo, nepovjerenje i antagonizmi među vodećim katoličkim skupinama. A zapravo nismo bili pogodili ni prave metode. Zamišljeno je to bilo pomalo unitaristički i centralistički, pa bi u mnogom pogledu sputavalo slobodu i elastičnost, toliko bitnu svakoj pravoj kršćanskoj aktivnosti. Reglementiranje nije ideal, pogotovu za nas. Nismo mi Nijemci — elemenat naučan na posluh, šablonu i kolektivno vodstvo. Kod nas svatko hoće da se javlja, pita, afirmira i iskaže.

Nego, ako onda još nije bilo došlo vrijeme jednom sistematičnijem i ekonomičnijem — ne samo materijalno nego i moralno ekonomičnijem — prilaženju k problemu naše katoličke štampe, danas je sigurno došlo. Skoro dvadesetgodišnja pauza na tom području — u međuvremenu pokretane akcije i listovi nisu se mogli održati; na koncu smo bili, od popularne štampe, ostali samo na beogradskoj »Blagovijesti« — omogućila nam je ili, još točnije prisilila nas je da sve počinjemo iznova. Od totalne »tabulae rasae«. Kolikogod je to po sebi žalosno, toliko je sa stanovišta reforme idealno, pa i providencijalno. Uklonjene su radikalno sve prijašnje zapreke — barem one subjektivne i psihološke naravi — potisnuti u stranu rivaliteti, osjetljivosti, tradicije; raščišćen i niveliran prostor za novine: i na organizacijskom i na tehničkom polju. Možemo birati. Možemo se ogledati za onim što nam izgleda najbolje. Možemo studirati prilike u drugim zemljama i iskoristiti njihova iskustva, dobra i loša. I — a to je možda u našim okolnostima — praktično najvažnije — možemo izbjeći tipičnim slabostima naše predratne štampe: čuvati se da ne

upadnemo u stare nevolje. Ne smijemo se opet vratiti na predratnu našu bolesnu, izdavačku anarhiju; ne smijemo, bez potrebe dvostručiti akcije ni izdavati puno listova istoga smjera; ne smijemo se dati voditi željom za individualnom afirmacijom pod svaku cijenu; moramo od međusobne lojalnosti, solidarnosti i kooperacije napraviti princip i polaznu točku. I — modernizirati moramo metode i tehniku. Ali s druge strane i štogod možemo učiniti, da »pokrijemo« sve sektore važne da nam nigdje ne zijevaju praznine. Da ništa ne prepustimo »sudbini« ili »slučaju«.

Čekanja više nema. Naša se poratna katolička štampa ove zadnje tri, četiri godine bujno i naglo razvija: uza sve to što još uvijek nema svoje vlastite tehničko-organizacione baze. S brzinom i snagom gotovo senzacionalnom, elementarnom. Sve što izlazi i štampa se — a već je puno toga izašlo i izlazi — vjerničke mase primaju s pravim gladom i oduševljenjem. Zahvalni smo svakome tko »progu1i«. Prihvaćamo sve: s puno blagohotnosti, a s malo rezerve. Svaka nam je novina dobro došla. Svaka nam je skoro nova inicijativa uspjela. I materijalno. I financijski. Izdavači se ne moraju bojati rizika. I razumije se nitko se u takvim prilikama puno ne skanjuje. Nitko se puno ne smišlja. Nitko ni na koga ne čeka. Nitko nikoga ne pita. Ide po sistemu: »Carpe diem!« Ljudi — sigurno s dobrim namjerama — iskorišćuju šansu. U interesu dobre stvari.

Samo, dakako, baš ta, inače tako plemenita i razumljiva, nestrpljivost i žurba predstavlja u isto vrijeme i najveću pogibao za organizacijsku stabilizaciju naše štampe. U opasnosti smo da nam se uzde istrgnu iz ruku, pa da se opet vratimo na staro: na rad bez plana, bez kriterija i bez koordinacije.

Kompetentan forum

Trebalo bi, čini mi se, odmah intervenirati. Trebalo bi odmah dobro prostudirati situaciju i donijeti o njoj bar prve ocjene. Potrebne su nam što prije neke autoritativne smjernice. A da ih mognemo dobiti, moramo prije uspostaviti forum, koji će za njih biti kompetentan. Forum koji bi najprije izradio neki okvirni plan, a onda prema njemu diskretno, ali i odlučno, intervenirao u daljoj dogradnji sistema i u praksi.

A četiri bi glave praktične svrhe taj forum morao imati: da spriječi hiperprodukciju, da popunja praznine, da osigurava solidnost, da usklađuje i koordinira inicijative i akcije, tj. dijeli zadatke, razgraničuje djelokruge.

Danas imamo već čitav niz dobro uvedenih i zasada uglavnom i dobro uređivanih katoličkih listova. Na nekim područjima već toliko, da nam jedva i treba novih.

A znamo od čega smo počeli odnosno šta nam je bilo preostalo i u najkritičnijim vremenima. Đakovački »Vjesnik« za kler, beogradska »Blagovijest« za vjerničke mase, pokoji mali katekizam i kalendarčić, šapirografirane edicije, najviše propovjedničke i pobožne sadržine, te ono nekoliko i malo čitanih edicija svećeničkih »staleških udruženja«. Prve, opet šapirografirane, apologetske stvari počele su se javljati istom pred koju godinu.

Nekoliko konkretnih sugestija

Danas je situacija već bitno drukčija. Imamo opet »Bogoslovsku Smotru«, imamo od svećeničkih i teoretsko-ideoloških časopisa, uz đakovački »Vjesnik«, »Službu Božju« u Makarskoj, »Crkvu u svijetu« u Splitu, »Poslušni Duhu« u Zagrebu. Imamo opet mjesečnike za vjernike uz »Blagovijest« stari »Glasnik Presv. Srca Isusova« u Zagrebu i nove listove »Glasnik sv. Antuna« u Zagrebu, »Glasnik bl. Nikole Tavelića« u Šibeniku i »Mariju« u Sinju, pa već i prve lokalne župske listove: u Karlovcu, na Rijeci, u Makarskoj i drugdje. Imamo i informativni katolički list u novinskom formatu dvotjednik velike tiraže: »Glas koncila« u Zagrebu. Zatim i listove za djecu »Mali Glas koncila« u Zagrebu i »Ministrant«. Imamo i serijske edicije »digest«-tipa: »Iz života« u Opatiji i od nedavna »Svesci« u Zagrebu. I još uvijek šapirografirani list za katehete i katehiste: »Katehist« u Zagrebu. A svaki se dan štampaju i nove knjige — doduše dosada bez formalnih nakladnih i izdavačkih poduzeća — a vjeronaučni, molitvenički i liturgijski priručnici pogotovu. Imamo već i dobro uređivan »Katolički kalendar« (»Danica«) u režiji Društva sv. Ćirila i Metoda, a u redakciji staroga jeronimskog radnika Dra Josipa Andrića.

Kad to čovjek gleda, dobiva kojiput instinktivno dojam da su nam kapaciteti u ponekoj grani katoličke štampe već podmireni i da nam je kvantitativno više i ne tre-

ba. Najbolje bi, čini se, bilo da dalje ni ne idemo u širinu, a da pažnju posvetimo u prvom redu kvalitetu, propagandi, kolportaži, organizaciji i tehnici. A nove časopise i listove da pokrećemo s puno opreza, diskrecije, promišljenosti i konzultiranja: samo ondje gdje se ukaže stvarna potreba gdje to traže objektivni razlozi i interesi dobre stvari, te gdje postoji moralna sigurnost da ćemo stvoriti nešto zbilja solidno. I uglavnom samo časopise i listove sa specijalnom tematikom i specijalna »genrea«.

Nije tu sigurno lako postaviti neke posve određene norme. Niti te norme smiju biti krute i diktatorske. Ne bi to odgovaralo ni duhu katoličke slobode, kojom se je kršćanstvo uvijek ponosilo, a sada ju je iza koncila proklamiralo i za jedan od bitnih principa u svojim organizacijskim akcijama. U stvarima duha i ideja — a među njih svakako spada i štampa — još je posebno opasno stvari šablonizirati, baš kao što ih je opasno i revolucionizirati. Inicijative se ne diktiraju one se rađaju spontano, a katkada i providencijalno. I na ovom području vrijedi na svoj način ono Apostolovo: »Spiritum nolite extinguere!« (1. Lol 5, 19). Treba stvari s toga područja rješavati s puno prosvijetljene širine. Lakše je i realnije insistirati na općim direktivama. Lakše je i realnije urgirati discipliniranost u inicijativama i akcijama. I tražiti neko kolektivno i autoritativno suodlučivanje čitave čitave crkvene i katoličke javnosti preko jednog zajedničkoga konzultativnog foruma.

Odbor za katoličku štampu

Morali bismo, eto, imati neki nacionalni Odbor za katoličku štampu, mimo kojega i bez kojega ne bi trebalo realizirati novih inicijativa. Trebalo bi da svatko tko se sprema da nešto novo poduzme na polju štampe, najprije iznese pred taj Odbor svoje ideje i planove, pa da čuje što i drugi, direktno zainteresirani, faktori o tome misle. Da čuje i njihove primjedbe, prigovore, sugestije, savjete i informacije. Ne bi više smjelo biti posve samovoljnih i neodgovornih istupanja. Barem ne onih kolektivna značaja. Drugo je izdavanje knjiga u vlastitoj nakladi, na svoj trošak, na svoju odgovornost, na svoj rizik. Tu bi ljudima trebalo ostaviti što više slobode, a ograničenja svesti samo na ono što formalno predviđa crkveno zakonodavstvo: u

materijama koje tangiraju vjeru i moral. Pojedincima bi tako bila omogućena afirmacija, ali ta afirmacija ne bi obvezivala drugih, ni angažirala katoličke javnosti.

Taj bi Odbor bio neka vrst filtra u katoličkoj štampi. Tempirao bi neobuzdane ambicije i nepromišljene i prenagle inicijative, a katoličku štampu čuvao od hiperprodukcije i od publicističke nepismenosti. A podjedno bi u isto vrijeme vršio i funkciju animatora, organizatora, regulatora i koordinatora naših kolektivnih katoličkih napora i nastojanja na polju štampe i javne riječi. Indicirao bi i planirao potrebe i nove inicijative, usklađivao i harmonizirao akcije, pribirao informacije, vodio statistike, studirao probleme — i financijske i tehničke i propagandno-reklamne — i tražio za njih rješenja. Posredovao u slučaju potrebe u nesporazumima i sporovima, podržavao veze s vanjskom katoličkom štampom i njezinim organima, osobito onima internacionalnima. Posebno bi na njega spadala briga oko — kod nas još posve otvorenog i neriješenog — problema katoličkih tiskarskih, knjižarskih, izdavačkih i nakladnih poduzeća, njihova razvoja, kooperacije i specijalizacije.

A sve to uglavnom na bazi fakultativnosti, dobrovoljnosti, dogovaranja, sporazumijevanja, a ne na bazi dirigiranja, pa ni nadglasavanja. Svatko je pristupačniji razlogu i savjetu nego diktatu.

Nekoliko stvari na koje bi trebalo posebno paziti

Na nekoliko stvari trebalo bi, osobito na početku, posebno pripaziti.

Ne bi trebalo pokretati novih časopisa ni listova za područja, gdje i sadašnji zadovoljavaju: nove listove za kler, nove pobožne glasnike, nove, barem općenacionalne listove tipa — nazovimo ga tako — »Katoličke Akcije«. Pa ni one koji zasada imaju dobru zamjenu. »Glasnik sv. Antuna« mogao bi nam još zadugo zamjenjivati obiteljski i ilustrirani list. No zato bi svim listovima, koje već imamo, trebalo sustavno podizati kvalitet, osigurati im vrijednu suradnju, dati im, u koliko ga nemaju — i u naslovu — opći karakter (ukloniti iz njih čisto lokalne materijale), pa ih već pomalo i specificirati. Neki bi morali više pisati za selo i za puk, drugi za grad i za inteligenciju, a nekima bi valjalo dati i posebne zadatke, pa donekle i re-

gionalni karakter i akomodaciju. Beogradska je »Blagovijest«, npr. svim okolnostima predodređena da se s vremenom razvije u dijasporski i ekumenistički organ i da uspostavlja i podržaje kontakte s pravoslavnom publikom u istočnijim krajevima Jugoslavije. A ako danas sutra budemo u stanju pokretati i nove katoličke organe, trebalo bi da to bude u prvom redu na još neobuhvaćenim, »nepokrivenim« područjima. Valjalo bi misliti na specijalni katolički list za seljake, radnike, đake, omladince, djevojke, redovnice, na jedno misijsko glasilo (unijsko već imamo), te u daljoj perspektivi i na jedan organ, koji bi tretirao aktualne socijalne probleme. Pa svakako i na jedan literarno-beletristički list i na edicije dobrih romana i igrokaza za muške i ženske amaterske pozornice. Nešto bi se od toga moglo odmah prisloniti na »Književno društvo sv. Ćirila i Metoda« (bivše »Društvo sv. Jeronima«), — ono se jedino normalno održalo i u poratnom vremenu — dok pomalo ne dobijemo i koju novu ustanovu i poduzeće s izdavačko-knjižarsko-tiskarskog područja. A svakako bi valjalo u štampi puno više nego dosada, angažirati i katoličke lajike; osobito baš u tim knjižarsko-tiskarsko-nakladnim poduzećima, te uopće na području kulture, odgoja, književnosti, školstva i karitativno-socijalnog rada.

Svi bismo se svijesno morali čuvati svakoga partikularizma kako svagdje drugdje, tako i na polju katoličke štampe. Ni kad neki organ ili list izdaju redovi, dijeceze, zavodi, institucije, organizacije, ne bi on smio pokazivati nikakvih bilo izolatorskih, bilo sektarskih tendencija, niti jednostrano isticati i forsirati specifične grupne interese ili prestiž. Nije to nikada u duhu katoličke širine i zajedništva, nije ni u duhu nesebične službe Bogu i Crkvi. Svaki takav organ treba da bude prije svega katolički, da se na sve obraća, svima govori, prihvaća svačiju suradnju, oduševljava čitatelje za velike, opće interese Kraljevstva Božjega u duhu kršćanske univerzalnosti, duševne superiornosti, širokogrudnosti i bratstva. Inače će takav organ sam sebe osuditi na kržavljenje i vegetiranje i u idejno-sadržajnom pogledu i u pogledu čitateljske baze.

Ne bi nikako trebalo forsirati ni preveliku centralizaciju naše štampe u jednim rukama i u jednom centru, konkretno u Zagrebu. Samo bi nam to škodilo. Sužívalo bi nam i akcioni radius i pokretljivost akcije i razvoj talenata i mnogostrukost inicijativa i idejnu živost i puninu i

toliko potrebno konfrontiranje, dopunjivanje i uzajamno ispravljanje i usavršavanje stavova i izmjenu iskustava. U mnogostrukosti bit ćemo uvijek bogatiji; svaki kraj ima i svoje jake strane, kojih drugi nemaju; svi smo pametniji nego bilo koja skupina ili grupa sama. Centralizam nije nikada bio vitalan, uvijek je na koncu dovodio do potresa, nezadovoljstva, buna i kriza.

Na koncu moramo sve učiniti da u našoj katoličkoj štampi očuvamo neko idejno i ideološko ravnovjesje. Ne uniformnost i bezličnost, ali barem bitno jedinstvo linije i pogleda. Moramo svjesno izbjegavati stvaranje protivničkih skupina, tabora, struja, škola mentaliteta. I polemiku kojegod vrsti. Svagdje u katoličkom javnom životu, ali u štampi pogotovu. Treba da naši listovi — bez obzira na to tko ih izdaje — budu što više univerzalistički, svima pristupačni i svima otvoreni, dokle su god dobre volje, a što manje partikularistički, zatvorena »lovišta« i »rezervacije« specifičnih ideoloških struja i škola. Ne samo radi ideala katoličke sloge i solidarnosti, ne samo zbog vrlo loših iskustava iz predratnog vremena, nego već i iz jednog posve praktičnog razloga, što bi nas drukčiji postupak nužno odgurao na teren rasipanja sila i dupliranja organa. Danas je ta stvar još aktualnija nego u vremenima pred rat. U većini katoličkih zemalja na zapadu već postoji katolički dualitet između »konzervativno-tradicionalističkih« i »progresističkih« struja i skupina. I u najakutnijemu obliku, i u najodioznijim formama. Jedni s drugima javno polemiziraju, i pred očima profane i inovjerske javnosti. Jedni protiv drugih organiziraju demonstracije i bojkote. Jedni druge tužakaju u Rimu deklaracijama i protestima. Kod nas još, hvala Bogu, takav dualitet ne postoji. Ne bi ga trebalo ni stvarati. Dođe li do njega, rascjep je i u katoličkoj štampi gotov. Baš kao u Francuskoj, gdje se zna koje je »boje« koji list. Ili u Americi, gdje je nedavno osnovan poseban katolički list »Triumph« sa zadaćom, da sustavno pobija »neomodernizam« i »progresistički ekstremizam«. Nitko ni kod nas ne bi trpio, da se preko zajedničke katoličke štampe pravi jednostrana propaganda za ideje koje smatra bilo krivima, bilo pogibeljnima i sumnjivima. A pogotovu da se takve ideje i tendencije u katoličkom javnom životu monopoliziraju. Odmah bi u tom slučaju došlo do protuakcije, pa prema tome i do okupljanja istomišljenika jedne i druge struje

oko raznih organa: do polemike i do javne sablazni. Mora naša katolička štampa ostati što više idejno kompaktna i jedinstvena i svijesno se čuvati ekstremnih teza i formulacija. Moramo se svi u praksi držati crkvene, papinske linije, pa makar s nekim niansiranjem u okviru kršćanske slobode. I moramo biti dovoljno široki, tolerantni, razboriti i ponizni da ne izazovemo olako jedni druge. A pogotovu da ne pokušavamo jedni druge majorizirati, nadglasavati, izolirati, proskribirati i gutati. Bolje će biti, da što više ostajemo na terenu općepriznatoga, nego puno tretirati »originalne« i delikatne »nove« ideje, osobito u časopisima i glasilima, namijenjenima široj vjerničkoj publici. Ni s informacijama o raznim problematičnim — a često i neprovjerenim — novostima, senzacijama, aferama iz zapadnoga katoličkog svijeta ne treba da se nekritički istrčavamo. Osjećaj odgovornosti i mjere treba da u katoličkoj štampi uvijek dolazi pred »informativnost« i žurnalističke »bombe«. I tu bi diskretna intervencija nacionalnog Odbora za štampu, a pod razboritom i prosvijetljenom vigilancijom viših crkvenih vlasti i autoriteta, bila uvijek na mjestu.

Pred meritornim odlukama

Eto nekoliko misli i o temi naše nove katoličke štampe u stvaranju! Samo kao jedan prilog i mišljenje. Ima ih sigurno još. Problem je to i odviše važan i odviše kompleksan, da ga mnogi od nas ne osjećaju. I da o njemu ne misle. I da nemaju u vezi s njim planova i kombinacija svake vrste.

Treba naći načina da se sve to pribere, promisli, proventilira i ocijeni. U raznim forumima i na raznim »niveau«-ima. I autoritativnima! Sve nas na to pozitivno obvezuje i nedavni II. Vatikanski sabor u svome Dekretu »de instrumentis communicationis socialis« (»Inter mirifica«, c. II, n. 21). Valja mu udovoljiti!

Dr Č. Č.

OBNOVIMO NAŠU CELEBRACIJU!

Nakon što je snažni val liturgijske obnove zahvatio cijeli svijet i mi u našoj zemlji posvuda osjećamo buđenje novog proljeća u liturgijskom životu kršćana. Nakon objavljivanja Liturgijske Konstitucije II Vatikanskog Sabora (dalje u tekstu LK) i Upute za ispravno provođenje Kon-

oko raznih organa: do polemike i do javne sablazni. Mora naša katolička štampa ostati što više idejno kompaktna i jedinstvena i svijesno se čuvati ekstremnih teza i formulacija. Moramo se svi u praksi držati crkvene, papinske linije, pa makar s nekim niansiranjem u okviru kršćanske slobode. I moramo biti dovoljno široki, tolerantni, razboriti i ponizni da ne izazovemo olako jedni druge. A pogotovu da ne pokušavamo jedni druge majorizirati, nadglasavati, izolirati, proskribirati i gutati. Bolje će biti, da što više ostajemo na terenu općepriznatoga, nego puno tretirati »originalne« i delikatne »nove« ideje, osobito u časopisima i glasilima, namijenjenima širој vjerničkoj publici. Ni s informacijama o raznim problematičnim — a često i neprovjerenim — novostima, senzacijama, aferama iz zapadnoga katoličkog svijeta ne treba da se nekritički istrčavamo. Osjećaj odgovornosti i mjere treba da u katoličkoj štampi uvijek dolazi pred »informativnost« i žurnalističke »bombe«. I tu bi diskretna intervencija nacionalnog Odbora za štampu, a pod razboritom i prosvijetljenom vigilancijom viših crkvenih vlasti i autoriteta, bila uvijek na mjestu.

Pred meritornim odlukama

Eto nekoliko misli i o temi naše nove katoličke štampe u stvaranju! Samo kao jedan prilog i mišljenje. Ima ih sigurno još. Problem je to i odviše važan i odviše kompleksan, da ga mnogi od nas ne osjećaju. I da o njemu ne misle. I da nemaju u vezi s njim planova i kombinacija svake vrste.

Treba naći načina da se sve to pribere, promisli, proventilira i ocijeni. U raznim forumima i na raznim »niveau«-ima. I autoritativnima! Sve nas na to pozitivno obvezuje i nedavni II. Vatikanski sabor u svome Dekretu »de instrumentis communicationis socialis« (»Inter mirifica«, c. II, n. 21). Valja mu udovoljiti!

Dr Č. Č.

OBNOVIMO NAŠU CELEBRACIJU!

Nakon što je snažni val liturgijske obnove zahvatio cijeli svijet i mi u našoj zemlji posvuda osjećamo buđenje novog proljeća u liturgijskom životu kršćana. Nakon objavljivanja Liturgijske Konstitucije II Vatikanskog Sabora (dalje u tekstu LK) i Upute za ispravno provođenje Kon-

stitucije koja je stupila na snagu 7. III 1965. širom naše domovine postignuti su lijepi uspjesi u liturgijskom osvješćivanju svećenika i vjernika.

Dok s jedne strane s radošću promatramo kako taj proces liturgijskog osvješćivanja sve više napreduje u širinu i dubinu, s druge smo strane, bar ponegdje, svjedoci da među klerom donekle stagnira oduševljenje za dublje intelektualno i duhovno suživljavanje s liturgijom. Tako npr. vidimo da je spom. »Uputa« širokim krugovima ostala strana i nepoznata iako je izdana da »se skrbno vrši od dana 7. ožujka 1965«, kako sama određuje.

Ovaj bi članak želio braći svećenicima ukazati na jedno još neosvojeno područje koje stoji pred nama, a nama je moguće i treba da ga već sada, dok očekujemo nove korake crkvenih vlasti u liturgijskoj reformi, zahvatimo i osvojimo. Već sada, odmah! Vrijeme inače radi protiv nas. Nemamo što čekati. Treba naime da mi usvojimo novi stil celebracije.

Kako celebriramo?

Nakon 7. ožujka 1965. proveli smo uglavnom u djelo vanjske izmjene u obredu Mise i dijeljenja sakramenata. Pažljivim proučavanjem »Upute« naučit ćemo još mnogo toga za našu praksu. No ovaj članak želi skrenuti našu pažnju *na stil kojim obavljamo bogoslužje.* A u vezi s time naša se praksa nije mnogo izmijenila poslije 7. III 1965: misimo i dijelimo sakramente u stilu koji smo nekada poprimili. Međutim, obnovljena liturgija, liturgija svima shvatljiva na narodnom jeziku, traži od nas da iz temelja preispitamo našu praksu. Tko od nas nije bio u duši iritiran dok smo promatrali nekog celebranta kako obavlja bogoslužje na svoj »originalni« način? Često slušamo o silno velikoj pastoralnoj važnosti liturgije za naše vjernike i nas, ali na naše konkretne vjernike djeluje *naša konkretna liturgija,* koju obavljamo, a ne neka apstraktna koja je u knjigama predviđena i opisana. A da naša »konkretna liturgija«, naša celebracija, postane pastoralno-katehetski duboko djelotvorna, ona od nas traži novi stil celebracije.

Što je liturgija?

»S pravom se liturgija smatra kao vršenje Kristove svećeničke službe, koja pomoću vidljivih znakova očituje i . . . ostvaruje čovjekovo posvećenje, a time Kristovo otaj-

stveno Tijelo, naime Glava i njegovi udovi, vrši cjelokupno javno bogoslužje.«

»Stoga je svaki liturgijski čin, koliko je djelo Krista svećenika i njegova Tijela, koje je Crkva, u najpotpunijem smislu svet čin...« (LK 7).

»Zemaljskom liturgijom sudjelujemo u predokusu kod one nebeske liturgije, koja se slavi u svetom gradu Jeruzalemu...« (LK 8).

»Mi znamo da sveta liturgija ne iscrpljuje svu djelatnost Crkve (LK 9), ali je ona ipak vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno je izvor iz kojega proističe sva njezina snaga« (LK 10).

Dok obavljamo sveto bogoslužje — služeći Misu, dijeleći sakramente itd. — mi nastavljamo spasiteljsko djelovanje Kristovo. On je naime djelo ljudskog otkupljenja izveo naročito pashalnim otajstvom muke, uskrsnuća i uzašašća (LK 5), a sada se među nama to djelo spasenja izvršuje misnom žrtvom i sakramentima (LK 6). U bogoslužju mi djelujemo u Kristovo ime, ili bolje, Krist preko nas dalje djeluje.

Kada se u zajednici s braćom sastajemo u njegovo ime, On je među nama (Mt 18, 20). Prisutan je među nama u svojoj riječi, jer kad se čita Sveto Pismo govori on. Prisutan je među nama u Euharistijskoj žrtvi i svojom moći prisutan je u sakramentima (LK 7). Dok govorimo ili djelujemo u liturgiji, oruđe smo Kristovo.

Bitno sastavno tkivo sv. liturgije jesu riječi i obredi koje liturgijski akteri govore i vrše. Želimo stoga najprije našu pažnju zaustaviti na svetim riječima koje u ime Kristovo govorimo, a zatim ćemo govoriti o obredima.

Govorimo u ime Kristovo

Kad je došlo vrijeme da se misterij Kristov koji »je od vijeka sakriven u Bogu« objavi ljudima, Bog je svoju spasiteljsku objavu ljudima priopćio najprije riječima i znacima. Kroz duga stoljeća Staroga zavjeta objava se je Božja »utjelovljavala« u ljudski govor da bude ljudima svjetlo i putokaz prema spasenju. A kad je Bog, koji je nekoć »u mnogo navrata i na mnogo načina govorio ocima po prorocima« najzad »u ove dane progovorio nama po Sinu« ta je objava zasjala u riječima i djelima Kristovim.

Liturgijska je riječ, koju mi izgovaramo, baštinila svu uzvišenost i dostojanstvo objavljene riječi, riječi izišle iz ustiju Božjih.

Liturgijska riječ ne samo da spasenje navješta, nego po moći Kristovoj ona to spasenje i ostvaruje kad po sakramentima postaje prenositeljicom božanskog života ljudima.

O riječi Božjoj u liturgiji mogli smo nedavno čitati kratki no pregnantni članak R. Falsinija u »Svescima« (1967, 1, str. 78—79). Budući da nam nije moguće ovamo prenositi bogatstvo njegova sadržaja, bit će vrlo korisno da ga tamo u cjelini temeljito proučimo: poučit će nas o dostojanstvu Božje riječi, o čitanju i lektoru, o molitvi i načinu moljenja. Mi se ovdje ograničujemo na nekoliko praktičnih opaski.

Kakav govor traži liturgija

Kardinal Lercaro u opširnom članku (Rivista di pastorale liturgica, 1965, 13, str. 526 s.) daje ove praktične smjernice: »Naša će prva pažnja biti prikladno usmjerena i na vanjsko dostojanstvo knjige koja sadrži Božju ili uopće liturgijsku riječ; Crkva se je naime neprekidno trudila da svetoj knjizi, posebno Evanđelistaru, dadne ne samo dostojanstven, nego svečan, sjajan i bogat izgled; pogledajmo u mislima minijaturama iskićene stranice kodeksa i dragocjene biserjem posute korice Evanđelistara . . .«

Kardinal nastavlja: »Ovi vanjski oblici navode nas odmah da mislimo s kakvom velikom dostojanstvenošću Božanska riječ treba da se navješta. Najprije kod čitanja . . .« I navodi kao pravu sablazan onu tako čestu *žurbu* koja kao da je kod čitanja liturgijskih tekstova postala pravilom. Spominje kako su poneki priručnici, da bi stali na put pretjeranoj žurbi, naivno pokušali u minutama odrediti vrijeme »ab amictu ad amictum«, dok jedini kriterij koji se kod liturgijskog čitanja smije usvojiti jest: čitanje neka tekst tako oživljuje i tumači da ga slušatelji lako shvate.

Nakon što je liturgija II Vatikanskog sabora širom otvorila vrata živom narodnom jeziku, vjerojatno smo već svi shvatili da je prošlo vrijeme kada su se na nerazumljivu jeziku mogli gunđati nerazumljivi tekstovi . . . »Dok smo celebrirali latinski, mogli smo zamuckivati, krivo na-

glašavati, pokoji slog previdjeti i da se nitko nije osjećao pogođenim. Sada nije dosta isticati da Misa postiže učinak ex opere operato. Traži se i opus operantis...« (M. Zovkić, Vjesnik Đ. b. 1967, 4, str. 74.) Dok danas liturgijski službenik čita, moli, ili pjeva mora ga ispuniti dužno poštovanje prema Božjoj riječi i ujedno osjećaj odgovornosti pred skupljenim vjernicima, tako da bude osiguran ispravan, lijep i dostojanstven izgovor. »Lektor će nastojati da ostvari kako bi vjernici osjetili prisutnost Božju u njegovoj riječi, koju lektor proglašuje s vjerom, s ozbiljnošću, vjernošću autentičnom tekstu, svečanim tonom ali bez emfaze« (Falsini, s. 78).

U pozdravima i pozivima koje celebrant upućuje zajednici vjernika (Gospodin s vama, Pomolimo se...) a tako i kod molitava treba da se osjeti živo i toplo srce onoga koji stoji na čelu zajednice vjernika i moli u njihovo ime (LK 33). Glas mora biti čist od mrtvila, bezbojnosti ili pjevuljenja, tako da plemenita izražajnost i sakralna ozbiljnost svetih riječi zahvati duše prisutnih. U molitvi celebrant pred vjernicima govori živome Bogu. Obred Mise ne predviđa bez razloga »neku pauzu« između celebrantova »Pomolimo se« i same molitve (br. 32). Očita je želja da se predusretne monotonija i da se molitva oživi. Kod molitve »ne radi se o recitaciji hladnoj i bezličnoj. Svećenik mora osjećati u svojoj duši svu zabrinutost i muku zajednice, dati duboko religiozan ritam molitvi... Radi se o pravoj glasnoj recitaciji, dostojanstvenoj, polaganoj, razgovjetnoj, svečanoj...« (Falsini, s. 79).

Naši će vjernici uskoro osjetiti kakvu čudesnu i neodoljivo privlačnu snagu kriju u sebi liturgijski tekstovi, samo ako ih mi oživimo i dostojno proglašujemo.

Melodija, »umile ancella« liturgije (Pijo X), može lijepo tumačiti i prikladno oživljavati mnoge liturgijske tekstove (v. članak H. Huckea u »Svescima« 1967, 2). No duh liturgije nije sklon velikoj kićenosti niti ikakvoj teatralnosti: melodija treba da služi oživljavanju teksta, a ne muzičkoj ekshibiciji pjevača. Brojni dijelovi u liturgiji traže da budu pjevani, i tek tada dobivaju svoj puni svečani značaj. Ako se čitani tekstovi usporede s pjevanima, pjevani se dijelovi mnogo bolje pamte i ujedno dublje zahvaćaju duše.

Što praktično poduzeti?

Da bi iz sv. liturgije nestala neka bijedna pjevanja, često deformirana najčudnijim zvukovima i »originalnim« modulacijama bilo bi potrebno da u duhu bratstva i poniznosti u krugu subraće, na dekanatskim ili drugim sastancima potražimo sretna rješenja.

Iza kako smo spoznali neusporedivo dostojanstvo »službe riječi« na nama je dužnost da ostvarimo reformu naših uhodanih navika. Kad nas je Crkva službeno ovlastila da svijetu objavljujemo riječ spasenja i da predmolimo među Božjim narodom, ona s pravom očekuje da ćemo sv. liturgijsku riječ puni strahopoštovanja i dostojanstva iznositi pred ljude. Radio-spikeri i glumci mogu nam biti poticaj i uzor kako ćemo svoju riječ oplemeniti i onda dostojno staviti u službu Najsvetijemu.

»Dužnost poštovanja i u isto vrijeme korisnost priopćavanja riječi koju je djeci Božjoj upravio njihov Otac zahtijeva da se za naše čitače i svećenike uvede studij ispravnog izgovora i prikladne dikcije, da bi sveto čitanje imalo svoje dostojanostvo.« Ove riječi kardinala Lercara ne smiju ostati bez odjeka kod nas.

Obredi u liturgiji

Nije moguće da ovaj članak dublje zađe u teologiju biblijskog »znaka« koji je u planu Božje objave predstavljao most između Boga i čovjeka.

Tokom cijeloga Starog zavjeta Bog je izabranom narodu govorio u »znakovima«, a ti »znakovi« koji su sadržavali Božju objavu bili su i riječi, i predmeti, i događaji. Sjetimo se vazmenog janjeta kod oslobođenja Izraelaca iz Egipta: u svim onim obredima i događajima Krist Spasitelj je jasnije objavljen nego u bilo kojim riječima.

Kada je Krist došao među ljude on nije samo govorio, nego je i djelovao, i to je djelovanje bilo objaviteljsko. Objava je za nas siromaštvo Betlehemske štale, bijeg u Egipat, Isusov radnički život u Nazaretu. A kad je započeo javno djelovanje, svoja je čudesna djela popratio ne samo riječima, nego i objavnim kretnjama: postavlja prste u uši gluhonijemoga, slijepcu od rođenja maže uši blatom, dotiče tijelo gubavca . . . Tako za vrijeme cijelog Spasiteljeva života vanjski znakovi govore ljudima.

Crkva će na sličan način nastaviti u svom bogoslužju spasiteljsko djelovanje Kristovo preko riječi i kretnji, navještajući riječ Božju i prenoseći Božanski život ljudima. Apostoli će vjerno nasljedovati Gospodina koji je blagoslovio, prelomio kruh i pružio im ga. Poslušat će ga kad im naredi da lome kruh, blagoslivaju kalež, da krste one koji povjeruju, da mažu bolesnike...

Ostajući posve vjerna duhu Pisma Crkva je kasnije kao po sebi shvatljivo uvela u liturgiju znakove koji odgovaraju duhovnim potrebama vjernika: poklecanje, znak križa, sjedenje i ustajanje, uzdizanje ruku itd. Svim tim vanjskim kretnjama Crkva želi zajednički izraziti svoju vjernost Bogu.

Katehetska važnost obreda

Kao što se čovjek izražava cijelim svojim bićem — od izraza lica, kretnje ruku, držanja tijela, sve do načina hodanja i odijevanja — tako i bogoslužje koje mi kao službenici Crkve obavljamo mora izvana svakom našom kretnjom objavljivati uzvišenost nadnaravnih tajni koje se među nama zbivaju. Na liturgijskom službeniku ništa nije bez važnosti: izraz lica, pogled, držanje tijela, kretnje ruku i način hodanja — sve to mora govoriti. Kako će duboko na skupljene vjernike djelovati naš mir, naša pažnja, ozbiljnost i dostojanstvo naših riječi i kretnji kod navještanja i molitava!

Da obavljanje liturgijskog čina bude ne samo valjano nego i edifikantno, liturgijski će se službenik pobrinuti da najprije dobro upozna obrede koje je Crkva propisala. On neće potcjenjivati rubrike koje predstavljaju pozitivni crkveni zakon, pa stoga — bile one »praeceptivae« ili »directivae« — obvezuju u savjesti. Naprotiv, baš je vjernost rubrikama (koje u naše dane postaju sve jednostavnije i ljepše) prvi uvjet za lijepu i plodonosnu celebraciju.

Ipak samom vjernošću rubrikama nismo još osigurali potpunu katehetsku uspješnost i edifikantnost sv. obreda. Možda smo naučili i točne ceremonije no bez pravoga liturgijskog života i duha, bez liturgijske unkcije. Prije moljenja brevira bila je donedavna obavezatna molitva da »digne, attente ac devote« recitiramo. Crkva i danas od nas očekuje da svaki liturgijski čin obavimo »digne, attente ac

devote«. Ne smije nam se desiti da se u sv. obredima tako »udomaćimo«, kao da nam je vjera zaspala, te u celebraciji ne opažamo uzvišenosti čina koje obavljamo.

Kako su puni dubokog sadržaja naoko jednostavni liturgijski obredi lijepo nam pokazuje Dr O. Šagi-Bunić (Katehist 1964, 2—3). Jednostavna misnikova kretnja kojom pokazuje Hostiju iznad ciborija uz riječi »Tijelo Kristovo« u svojoj jednostavnosti puna je sadržaja. A po odgovoru »Amen« vjernik se u Misi jače aktivira, ispovijeda vjeru u euharistijsku tajnu i cijelim bićem sebe predaje u službu Isusu. »Rekavši *amen* vjernik se izjasnio pripravnim, spremnim i podobnim da Tajnu primi, on je dao jamstvo da mu se Svetinja, dapače sam Sveti, može povjeriti. Vjernik se time, dakle, angažira, on preuzima odgovornost, on tvrdi *tu sam,* on zasvjedočava *vjerujem, shvaćam, prihvaćam, hoću, hitim, izvršujem, amen, amen*! Ako ne kaže amen, svećenik mu ne smije dati Tajnu . . .«

Kao što ovaj mali obred, tako će budnom srcu i drugi liturgijski obredi otkriti svoja bogatstva i ljepote.

Koliko već sama ozbiljnost i dostojanstvenost hodanja misnih službenika dok pristupaju oltaru može vjernike pobuditi na sabranost i strahopoštovanje pred svetinjom misne žrtve koja će se na oltaru prikazati — to sam osobno doživio prigodom svog boravka po raznim mjestima u Njemačkoj. (U našim crkvama imamo rijetko gdje prigode takva što doživjeti.)

Misnikov poljubac oltaru treba da odrazi ljubav Crkve prema Nebeskom Zaručniku oko kojega se je ona okupila da zajedno prikažu njegovu i njenu žrtvu.

Ozbiljnost držanja i kretnji misnikovih osvojiti će vjernike kad ih najprije pozdravi (»Gospodin s vama«) zatim pozove na molitvu i, nakon kratke stanke, izrazi molbe Nebeskom Ocu. Bez žurbe, s dostojanstvenim mirom.

Kada misnik sa službenicima, ili još ljepše, đakon s asistencijom, uz svijeće i tamjan pristupa ambonu noseći Evanđelistar da Božjoj djeci objavi riječ njihova Oca — već će uzvišenost obreda dirnuti duše i pobuditi ih na pažljivo slušanje.

Slično dostojanstvo treba da se odrazi u prikaznoj i pričesnoj procesiji.

Kad se približimo misnoj »svetinji nad svetinjama«, pretvorbi, pazit ćemo da podizanje svetih prilika zahtijeva malu stanku — to je naime pokazivanje — dok poklecanje ne treba otezati.

Dok obavljamo obred tzv. »malog podizanja« na oltaru okrenutom prema narodu bit ćemo svjesni uzvišenosti toga časa: Ocu na slavu prikazujemo žrtvovano neokaljano Janje, sav ga Božji narod promatra, dok mi izgovaramo veličanstvene riječi doksologije, riječi svemirskih dimenzija, jer po Kristu, s Kristom i u Kristu sav svemir, sav ljudski rod, sva Crkva slavi beskrajno Božje veličanstvo. Koliko dostojanstvo zahtijeva taj obred!

I u dirljivim obredima koji slijede — lomljenju kruha, poljupcu mira, dijeljenju svete Hrane — naše će držanje svima objavljivati uzvišenost nedohvatljive Tajne.

Nikad nećemo dovoljno naglasiti važnost naših kretnji u liturgiji. One moraju katehetskom zornošću, jednostavnom i skladnom svečanošću svim vjernicima približiti nebeska otajstva.

Odgoj suradnika

Službitelj liturgije osobito poslije Koncila nije samo celebrant: »liturgijski čini nisu privatni, nego bogoslužje Crkve. Stoga ti čini pripadaju čitavom Tijelu Crkve . . .« (LK 26).

Misnik stoji na čelu zajednice vjernika, a zajedno s njime prikazuju Misu i službenici i svi vjernici. Nije stoga dovoljno misliti na vlastito celebriranje, nego proširiti svoju brigu i na suradnike.

Ministranti su najbliži pomoćnici. Često su križ svećenika, ponegdje ih nije lako naći. Ali općenito moramo priznati da suviše malo brige ulažemo u njihov odgoj. Isto vrijedi i za *čitače.* Tražeći i odgajajući suradnike morali bismo i ovdje izaći iz onog »infantilizma« koji pogoduje krilatici da je crkva samo za žene i djecu! Odgajajmo suradnike među mladićima, pa i među muževima! No tkogod oni bili, na dušobrižniku će biti skrb za njihovu formaciju, da oni »svoju ulogu vrše tako iskrenom pobožnošću i urednošću kakva pristoji tako važnoj službi i kakvu Božji puk od njih s pravom traži« (LK 29).

Vjernici okupljeni oko oltara nisu stranci, nego sveti puk koji treba da djelatno sudjeluje u bogoslužju (LK 26—30). No ne može biti govora o djelatnom sudjelovanju, ako

to vjernici ne pokazuju zajedničkim kretnjama i stavovima tijela. Vrijeme je da se jednom počnu liječiti rane koje je individualizam zadao našem duhovnom životu. Liturgija zahtijeva jedinstvo u kretnjama i stavovima tijela, kao i u pjevanju (LK 30).

Kao što se u obitelji roditelji kroz duge godine muče odgajajući djecu do zrelosti, tako ćemo i mi svećenici svoju duhovnu obitelj, župu, ustrajno i neumorno odgajati za liturgiju.

Ljubav prema najsvetijoj svećeničkoj djelatnosti, liturgijskoj, sugerirat će nam da poduzmemo prikladne korake i za prilagođivanje naših crkava potrebama obnovljenog bogoslužja, gdje će po mogućnosti srce crkve biti oltar okrenut prema puku, u blizini istaknuto sjedište odakle misnik predsjeda liturgijskom skupu (v. SB 1966, 2, str. 146) i ambon. Obnovljena će celebracija tražiti i da se oslobodimo neukusnosti po crkvama: u namještaju, slikama, ruhu itd. — sve dakako u duhu liturgije i u skladu s crkvenim direktivama.

Zaključak

Ovom članku nije bila namjera tumačiti Misu i druge obrede, niti on može konkretno pokazati sve ono što bi trebalo usavršiti i popraviti. Želio je samo braći svećenicima skrenuti pažnju na jedan otvoren problem: na što moramo misliti da naša celebracija, naša liturgija in concreto bude stvarno ono što mora biti — vršenje Kristove svećeničke službe koja slavi Oca i posvećuje Crkvu. Suviše se često događa da među našim poslovima najmanje pažnje posvetimo onome što Crkva smatra najvažnijim — dostojnom obavljanju bogoslužja. »Biskupi i njihovi pomagači u svećeništvu neka sve više cijene cjelokupnu svoju dušobrižničku službu sređenu oko liturgije« (»Uputa« 8) — tako nam poručuje Crkva.

Dok radio-spikeri, glumci itd. brižljivom vježbom pripravljaju svaki nastup, a i mi sami ulažemo mnogo truda za neki svečani ručak ili priredbu, liturgijske se funkcije — koje nisu gluma, nego božanska stvarnost! — nerijetko naprosto improviziraju! I one se moraju savjesno pripraviti! Bio bi znak neoprostive lakomislenosti i neozbiljnosti, ako ne bismo slavljenju Božanskih misterija posvećivali svu svoju pažnju i ljubav.

Za zdrav liturgijski odgoj novih svećeničkih generacija pobrinuo se je Koncil (LK 15—17, »Uputa« 11—17), a odgovorni u sjemeništima i bogoslovijama neće dozvoliti da te odredbe ostanu mrtvo slovo. Čujemo da su kao učitelji dikcije i nastupa u nekim bogoslovijama već angažirani stručnjaci, proslavljeni glumci.

Za svećenike u pastvi Koncil je dekretirao: »Svim shodnim sredstvima treba pomoći svećenicima . . . koji već rade u Gospodnjem vinogradu da potpunije shvate ono što čine u svetim obredima, da žive liturgijskim životom i da ga prenesu na povjerene vjernike« (LK 18). No tko će se za to pobrinuti, ako nismo mi zainteresirani? Konačno, našu celebraciju možemo obnoviti samo mi. I nemamo što čekati.

Nakon II Vatikanskog sabora mora nam svima biti jasno da je i u pogledu obavljanja bogoslužja potrebno naše »obraćenje«, da »svućemo staroga čovjeka a obućemo novoga.« Ušli smo u novu »školu molitve«. Papa Pavao VI poručuje nam svima: »Ne smijemo oklijevati da najprije postanemo učenici, a onda sljedbenici škole molitve koja je sada započela« (SB 1965, 5, str. 4).

VJEKOSLAV MILOVAN

PSALAM 135 (136)

Naslov: Aleluja.[1]

U naslovu imamo samo riječ *Aleluja,* koja nam kaže da je psalam pripadao grupi što je nosila ovaj naslov i da je bio upotrijebljen u liturgične svrhe kao pohvalna pjesma Yahweh-u.[2]

Današnji stručnjaci većinom misle da mu je sadržaj sličan, ako ne i jednak, sadržaju pređašnjeg psalma 134 (135). Oni vide u njemu opisanu moć Yahweh-a, Boga koji je stvorio sav svijet (4—9), uspostavio izraelski narod i uveo ga u Obećanu zemlju uz velika čudesa (10—22), i vodi očinsku brigu o njemu (23—25). Prema njihovu mišljenju psalmista bi veličao jedino Yahweh-ovu veličinu i moć.

---

1 U MT riječ se **Aleluja** nalazi na svršetku pređašnjeg psalma, ali je grčki prijevod prenosi na početak ovog psalma i stavlja kao naslov.

2 Ovaj je psalam s pređašnjim (134) sačinjavao tz. veliki Halel, koji se pjevao prigodom Vazmenih svečanosti.

Drugi, naprotiv, s većim pravom kažu da je u psalmu u svakom retku naglašena Yahweh-ova dobrota prema narodu, i da prema tome psalmista prikazuje Yahweh-a, svemogućeg stvoritelja neba i zemlje, kao Boga koji se udostojao da mu se približi (2—9) i veliča dobrotu koju je on pokazao prema njemu kad ga je uz velika čudesa izveo iz Egipta i uveo u Obećanu zemlju (10—22) i kad vodi očinsku brigu o njemu (23—25).

I jedni i drugi drže da je psalam kasnija tvorevina, tj. da je spjevan iza ropstva, jer se u njemu nalaze uobičajeni motivi iz kojih se slavi Yahweh, obrađeni već poznatim izrazima.

Iz redaka 23. i 24. jasno je da se radi o zahvali dobrostivom Yahweh-u koji je oslobodio svoj narod iz ropstva. A iz redaka 1—3 također je jasno da je psalam bio ispjevan u Yahweh-ovoj prisutnosti i kad je Yahweh bio već zadobio ponovno svoj javni božanski ugled, tj. kad je bilo ponovno uspostavljeno Yahweh-ovo javno i svečano štovanje u Jerusalemu. Zato, oslanjajući se na ove dvije činjenice mislimo da je psalam bio spjevan da posluži kao službena i javna zahvala Yahweh-u što je oslobodio narod iz ropstva.[3]

Kao da gledamo u duhu sakupljen sav narod pred ustoličenim Yahweh-om u jeruzalemskom hramu. Ispred sviju istupaju leviti pjevači i svečano intoniraju: »Priznajte u čast Yahweh-a.« A sav narod prihvaća: »Zaista si dobrostiv! Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!« I dalje leviti pjevači pozivaju narod da otvoreno očituje svoje priznanje pred onim koji je sada za njih postao Bog nad bogovima, Božanski vladar svih priznatih bogovskih gospodara (2—3), kao i pred onim koji je jedini među bogovima učinio velika čudesa (4), stvorio nebo i zemlju (5—9), izveo narod iz Egipta (10—15), uveo ga u Obećanu zemlju (16—22) i konačno ga oslobodio od ropstva i ponovno ga smjestio u njegovu zemlju (16—22). Što je on veći to bolje odskače njegova dobrota prema narodu. Sav je narod obuzet veličinom svoga Boga, koga je ustoličio, i osjećajima duboke zahvalnosti prema tako velikom dobročinitelju.

---

[3] I ovaj put se, dakle, možemo držati svoga mišljenja, da su psalmi koji nose naslov Aleluja spjevani nakon ropstva kao pjesma zahvalnica Yahweh-u osloboditelju.

Ako uzmemo u obzir da je narod — uz razne druge motive — ustoličio svečano Yahweh-a i radi velike zahvalnosti koju mu je dugovao, kao i zato da mu može javno i svečano iskazivati tu zahvalnost, onda moramo i ovaj psalam uvrstiti među psalme posvećenja.

Red. 1—3

1. Priznajte svečano u čast Yahweh-a: »Zaista si dobrostiv!«
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
2. Priznajte svečano u čast Boga bogova:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
3. Priznajte svečano u čast Gospodina gospodujućih božanstava:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

1. Priznajte svečano[4] u čast Yahweh-a:[5] »Zaista si dobrostiv![6] Zaista tvoja blagonaklonost[7] traje kroz sve vjekove!«

Leviti-pjevači stupaju ispred naroda u samoj Yahweh-ovoj prisutnosti u jeruzalemskom hramu i pozivaju ga da prizna blagodat oslobođenja koju je primio od svoga Boga, te time svečano i javno zahvali Yahweh-u na primljenoj milosti i ujedno uzveliča njegovu dobrotu i moć.

Na poziv levita-pjevača sav narod jednoglasno odgovara: »Zaista si bio dobrostiv s nama, Yahweh, naš Bože! Naša te vjerolomstva nisu prisilila da prekineš svaku vezu s nama, nego si eto sačuvao svoju blagonaklonost prema

---

4 »Priznajte svečano.« U izvorniku hôdû nama već dobro poznati glagol koji izražuje pohvalu iz zahvalnosti; drugim riječima svečano priznanje.

5 »U čast Yahweh-a.« Ima se shvatiti: »U čast Yahweh-a ovdje pred nama prisutna.« — Leviti-pjevači kao da upiru prstom na uspostavljeno svetište i kažu narodu: »Evo ovdje je Yahweh, naš Bog, upravo sada ustoličen. Njemu vi sada upravite što vam srce i duša govore.«

6 »Zaista si dobrostiv! Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!« — Doslovno: »On je zaista dobrostiv! Njegova blagonaklonost traje kroz sve vjekove!« — Kao i na drugim mjestima tako i ovdje hebr. pjesnički stil stavlja neupravni govor gdje naš traži upravni ako će izraziti ono što izvorni jezik želi kazati. — »Kroz sve vjekove.« Treba podrazumijevati: »Ljudskog života«, ili, drugim riječima »Kroz sva ljudska pokoljenja.« — Izraelci su često ispunjavali svoju dužnost zahvalnosti ovim riječima, jer ih nalazimo u II Dn. 7, 3. i 6, u Ezdr. 3, 11, i u nekim psalmima.

7 »Blagonaklonost.« U izvorniku **hesed**, koja izražava posebne odnose što su nastali između Yahweh-a i Izabranog naroda kad je Yahweh pristao da bude posebni Bog Izabranog naroda a ovaj se obvezao da će štovati isključivo Yahweh-a kao svog posebnog Boga. Na ove odnose, na ove veze s Bogom, smjeraju Izraelci kad s radošću i sa zahvalnošću priznaju da ih Yahweh poštiva usprkos njihovoj nevjeri. Ne radi se dakle, o milosrđu u općenitom smislu, kako se to često uzima.

nama i htio si da mi i dalje budemo tvoj zasebni narod. Ova veza, koju si ti htio podržati, sklonula te da nam se smiluješ, oprostiš, izbaviš iz ropstva i opet dovedeš u Obećanu zemlju. Za tu vezu si rekao da ima trajati kroz sva ljudska pokoljenja na našu veliku utjehu i korist, i mi eto vidimo jedan očiti dokaz te tvoje odluke u sadašnjoj milosti oslobođenja. Mi ti iz dna srca zahvaljujemo na njoj kao na izvoru svih tvojih milosti u našu korist.«

2—3. »Priznajte svečano u čast Boga bogova ..., u čast Gospodina vladajućih božanstava.«[8]

Leviti-pjevači kažu dalje narodu: »Priznajte svečano pred onim koga ste vi ustoličili i time priznali da je Bog na bogovima, tj. za vas jedini pravi Bog, i za koga ste izjavili da je Božanski vladar nad svim ostalim bogovima koje poganski narodi priznaju za svoje božanske upravitelje i koji nesmetano kao bogovi gospoduju nad njihovim područjima, da vas je bez ikakve vaše zasluge i samo radi toga što je htio ostati vjeran svojoj blagonaklonosti prema vama izbavio iz ropstva. — U ova dva retka leviti-pjevači pozivaju narod na priznanje zahvalnosti pred netom ustoličenim Bogom.

Red. 4—9

4. U čast onoga koji je sam (među bogovima) učinio velika čudesa:

»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

5. U čast onoga koji je bio tako mudar da je napravio nebesa:

»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

6. U čast onoga koji je učvrstio zemlju na vodama:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

7. U čast onoga koji je napravio velika svjetlila:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

---

8 »Pred Bogom bogova ..., pred Gospodinom gospodujućih božanstava.« Ove naslove daje Yahweh-u već Mojsije u PZ 10, 17. »Gospodinu.« U izvorniku **'àdônîm,** plural od **'âdôn.** Kao plural upotrebljava se iz počasti za označivanje Yahweh-a, Boga izraelskog naroda. Inače se riječ **'âdôn** davala kao počasni naslov kraljevima, vladarima, uglednim gospodarima itd. U ovom je retku primijenjena na Yahweh-a kao i na druge bogove koji su se smatrali gospodarima onog područja na kojemu se njima iskazivalo posebno štovanje nad štovanjem svih ostalih božanstava. Kad Izraelci daju Yahweh-u naslov **Gospodin gospodujućih božanstava** misle reći da oni smatraju Yahweh-a jedinim božanskim gospodarom područja njihove zemlje, i da nad njom neće imati vlast kao bog nijedan od tuđih bogova.

8. Sunce da upravlja danom:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
9. Mjesec i zvijezde da upravljaju noću:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

4. »U čast onoga koji je sam među bogovima[9] učinio velika čudesa.«

Leviti-pjevači će sada sve do 25. retka iznositi veličinu izraelskog Boga Yahweh-a pred oči Izraelaca, kako se ona očitovala u stvaranju i u divnim djelima učinjenim u korist samih Izraelaca kad ih je izveo iz Egipta i uvodio u Obećanu zemlju i kad ih je oslobodio od ropstva i ponovno smjestio u njihovu domovinu.

Pred svakom pojavom njegove veličine oni će priznati njegovu naročitu dobrotu prema sebi: to je zaista pravi Bog od kojega se veći ne može zamisliti, i toga smo se Boga mi usudili uvrijediti. Ali, eto, on se udostojao da nas uzme za svoj zasebni narod, i uza svu našu nedostojnost nije htio poništiti ovu svoju milosrdnu odluku prema nama, nego je postupio prema njezinim zahtjevima i radi nje nas je oslobodio i evo opet uspostavio kao njegov ugledni narod, najugledniji među svim narodima zemlje. Koliko je veći naš Bog toliko je više vrijedna divljenja njegova dobrota prema nama i toliko smo mi većma dužni prema njemu.

U ovom retku leviti-pjevači stavljaju pred oči svojim sunarodnjacima prvu Yahweh-ovu veličinu: »On je jedini među bogovima učinio velika čudesa«. Spominju, naime, oslobođenje od ropstva kao veliki Yahweh-ov pothvat u kojemu je izraelski Bog pokazao zaista veliku moć. Moglo bi se shvatiti i o svim čudesima koja je Yahweh učinio u korist svoga naroda, ali je bolje suziti značenje na samo oslobođenje koje je toga časa sačinjavalo najljepši dokaz o Yahweh-ovoj božanskoj svemoći i davalo osobiti čar samoj svečanosti ustoličenja.

5. »U čast onoga koji je bio tako mudar da je napravio nebesa.«[10]

---

9 »Među bogovima.« Ove se riječi ne nalaze u izvorniku, ali izražavaju jasnije ono što je nadahnuti pjesnik htio reći i mi smo ih uvrstili da se lakše razumije njegova misao.

10 »Koji je bio tako mudar da je napravio nebesa.« — Doslovno: »Koji je napravio nebesa u mudrosti.« — Prijedlog **u (be),** lat. **in** označuje uzrok, zato bismo morali prevesti: »Koji je napravio nebesa jer je raspolagao s mudrošću.« Mi smo u prijevodu nastojali dati smisao hebr. pjesničkog sažetog izraza. Ima ipak tumačitelja koji prevode kao načinsku prilošku oznaku: mudro. — Ove riječi nalazimo u Prič. 3, 19; i u Jer. 10, 12.

»Napravio.« Ovo je doslovni prevod hebr. riječi **ôsê(h).** Radi se o očitom antropomorfizmu: Yahweh se prikazuje kao umni graditelj nebesa.

Leviti-pjevači stavljaju pred oči svojim sunarodnjacima drugu Yahweh-ovu veličinu: Yahweh je prikazan kao mudri arhitekt koji je umio nebesa izraditi. Zacijelo se nijedan čovjek ne bi usudio ni pomisliti na to a kamo li to izvesti. Pa za nijednoga se od bogova, koje pogani štuju, nije takvo nešto ustvrdilo. Yahweh se i u ovome pokazuje kao moćni i strašni Bog nad svim bogovima.

8. »U čast onoga koji je učvrstio zemlju na vodama.«[11]

Leviti-pjevači iznose treću Yahweh-ovu veličinu: on je tako moćan da je mogao učvrstiti zemlju i na vodama kao na najstalnijem temelju. Tko od ljudi može takvo nešto napraviti? A bogovi svojataju sebi mjesta na zemlji, ali nisu bili u stanju da je uspostave.[12]

7—9. »U čast onoga koji je napravio velika svjetlila: sunce da upravlja danom, mjesec i zvijezde da upravljaju noću.«[13]

Leviti-pjevači iznose četvrtu Yahweh-ovu veličinu: on je onaj koji je na nebu napravio sunce, mjesec i zvijezde koji će uspostavljati dan i noć na zemlji. Neka to naprave srebreni ili zlatni bogovi ako su kadri!

Red. 10—15

10. U čast onoga koji je ošinuo Egipat pobivši njegove prvorođence:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
11. Izveo Izraelce iz njegove sredine:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
12. Moćnom rukom i pruženom desnicom:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
13. U čast onoga koji je razdvojio Crveno more:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
14. I sproveo Izraela krozsred njega:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«
15. A Faraona i njegovu vojsku spleo u Crveno more:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

---

[11] Ove riječi nalazimo i u ps. 23 (24)., 2. Tu smo također i protumačili u kojem se smislu mogu uzeti.

[12] U psalmu se govori samo o učvršćivanju zemlje. Ali se ta akcija mora promatrati u pjesničkom antropomorfističkom prikazivanju. Psalmista, naime, predstavlja Yahweh-a kako smješta zemlju na vodama nego ju je kao graditelj napravio. — Ali bi se, valjda, moglo pomisliti i na poslije nastajanje zemlje skrućivanjem plinovitih masa, kako smo to istakli u ps. 23 (24), 2. Dapače ovo zadnje odgovara bolje smislu retka.

[13] Psalmista navodi knjigu Post. 1, 14—16.

10—15. »U čast onoga koji je ošinuo Egipat pobivši[14] njegove prvorođence[15] i izveo Izraelce iz njihove sredine moćnom rukom i pruženom desnicom.[16] U čast onoga koji je razdvojio Crveno more i sproveo Izrael krozsred njega, a Faraona i njegovu vojsku spleo[17] u Crveno more.«

Leviti-pjevači iznose pred oči svojih sunarodnjaka petu Yahweh-ovu veličinu: on je izveo svoj narod iz Egipta zahvaljujući velikim čudesima koja je učinio u njemu, i na čudesni ga način oslobodio od Faraonove ruke a da sam narod pri svemu tome nije morao ničim sudjelovati. Koji je od bogova bio u stanju učiniti nešto takvo svojim štovateljima? Yahweh je doista živi i pravi Bog, koji jedini posjeduje božansku moć a, eto, hoće da bude povezan na osobiti način s izraelskim narodom i da se na neki način osjeća obvezanim prema njemu.

Red. 16—22

16. U čast onoga koji je vodio svoj narod kroz pustinju:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

17. U čast onoga koji je pobio moćne kraljeve:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

18. I pogubio slavne vladare:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

19. Sihona, amorejskog kralja:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

20. I Oga, bašanskoga kralja:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

21. I poklonio je njihovu zemlju u baštinu:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

---

14 »Pobivši njegove prvorođence.« — Doslovno: »S njegovim prvorođencima.« Mi smo dodavanjem riječi **pobivši** učinili smisao malo jasnijim.

15 Reci 10—22. iznose opširnije ono što je u ps. 134 (135), 8—12. spomenuto kraćim riječima.

16 »Pruženom desnicom.« LXX su preveli: »Uzdignutom desnicom.« U stvari nema nikakve razlike u smislu: psalmista prikazuje Yahweh-a kako diže ili pruža svoju prijeteću desnicu protiv Egipćana. Ali se ipak može razabrati da LXX nisu sasvim točni u prijevodu samih riječi, već se više drže općenitog smisla.

17 »Spleo.« Tako prevodi hebr. riječ ni êr sv. Jeronim (convolvit.) LXX su preveli: »Vrže.« Za njima i današnji stručnjaci prevode na isti način. Ipak glagol **splesti** prikazuje bolje s pjesničkog gledišta potapljanje Faraona i njegove vojske: vode, valovi i ljudi sve to splelo i izmiješalo u jednu masu i tako su svi poginuli.

22. U baštinu Izraelu, svome slugi:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«[18]

16—22. Leviti-pjevači iznose pred svoje sunarodnjake šestu Yahweh-ovu veličinu: on je sproveo narod kroz pustinju gdje je učinio velika čudesa u njegovu korist, i dao mu je da pobijedi sve njegove neprijatelje koji su mu bili na putu za ulazak u Obećanu zemlju i za njezino osvajanje. Da li je ijedan od poganskih bogova išta takvo učinio svome narodu i da li mu se ijedan od njih tako približio? Yahweh je zbilja moćan Bog, ali ujedno i vrlo dobrostiv prema svome narodu. Pred voditeljem kroz pustinju i pobjediteljem silnih kraljeva neka prizna kako uvijek vodi računa o njemu i kako ga je radi toga oslobodio od ropstva i od stalne propasti.

Red. 23—25

23. U čast onoga koji se obazreo na nas kad smo bili poniženi:[19]
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

24. I otkupio[20] *nas iz ruku*[21] *naših neprijatelja:*
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

25. I daje kruh svakome od nas:[22]
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«

Leviti-pjevači iznose pred svoje sunarodnjake sedmu Yahweh-ovu veličinu: on je pogledao na njih kad su se nalazili u bijedi i nevolji ropstva i izbavio ih je iz ruku njihovih neprijatelja koji su bili odredili da unište na

---

18 Reci se 19—20. i 21—22. spajaju u distihe, a svi ostali u skupine od tri retka.

19 »Kad smo bili poniženi.« — Doslovno: »Za vrijeme našeg poniženja.« Ovim je riječima jasno izražena kazna ropstva, jer je u ropstvu neki narod zbilja ponižen, teško osjeća obijest oholog i hvalisavog pobjednika, a osuđen je na ponižavajuće službe i radove.

20 »Otkupio nas.« Tako prevode izvornik LXX i sv. Jeronim. Mnogi današnji stručnjaci prevode: »Oslobodio nas je«, ili: »Izbavio nas je.« — Babilonci su zarobili i odveli u sužanjstvo Izraelce i mogli su učiniti od njih štogod su htjeli. oT je bilo njihovo ratno pravo. Kad bi se našao netko i dao gospodaru izvjesnu svotu novca tada bi roba oslobodio. Otud ustaljeni izraz otkupiti robove, pa sve da je to bilo i bez novča, npr. ratnom nadmoći.

21 »Iz ruku.« Nadodali smo ove riječi jer u našem jeziku mnogo bolje zvuči **otkupio nas je iz ruku naših neprijatelja** nego **otkupio nas je od naših neprijatelja,** a smisao ostaje potpuno isti.

22 »I daje kruh svakome od nas.« — Doslovno: »I daje kruh svakome tijelu ili čovjeku.« — Mora se podrazumijevati: »Svakome čovjeku koji sačinjava našu zajednicu.« — Ovim je riječima psalmista htio izraziti da je Yahweh udijelio narodu sve potrebito za život, čime mu je zajamčen opstanak nakon povratka. Radi se o plodnosti zemlje, kako ćemo istaknuti u Psalmima povratka.

zemlji ime Izabranog naroda, i konačno ih je smjestio u njihovu zemlju gdje im je dao sve potrebno za život. Zar se Yahweh-ova moć u tome pokazala manjom negoli u velikim čudesima iz prošlosti? Zar i ovaj put nije intervenirao svemoćni Yahweh i već skoro izginuli narod povratio na novi život? On je ovim dokazao da njegova moć neće doći nikada na manje, nikada izdati, a tako neće nikada izdati ni njegova dobrota prema narodu. Zar ovo nisu bili jaki razlozi da Izraelci dadu svu moguću hvalu i slavu neizrecivoj Yahweh-ovoj dobroti prema njima i da uzveličaju što dostojnije divnu vezu koju je Yahweh bio uspostavio s njima, njegovu neprocjenjivu blagonaklonost?

Izraelci su zapravo imali zahvaliti Yahweh-ovoj blagonaklonosti samo s gledišta što ih je radi nje izbavio iz ropstva. Ali u jednoj javnoj i svečanoj zahvali trebalo je iznijeti i svu ostalu Yahweh-ovu veličinu, sve ono po čemu je Yahweh bio poznat kao neusporedivi Bog, da se Yahweh-u oda posebna počast radi oslobođenja u svim tim njegovim božanskim očitovanjima i tako sama zahvala zadobije pečat jedne od najveličanstvenijih vjerskih manifestacija.

Red. 26.

26. Priznajte svečano u čast Boga nebesa:
»Zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove!«[23]

U zaključku leviti-pjevači iznose pred svoje sunarodnjake zadnju Yahweh-ovu veličinu koju je on sebi stekao među poganima, tj. među Babiloncima i Perzijancima, kao i među ostalim zarobljenim narodima za vrijeme samog sužanjstva, kad je pokazao svoju moć i nad samim babilonskim vladarima i posred samih pogana pravio čudesa, kako to čitamo u Danijelovoj knjizi, te su ga zato i sami Babilonci i Perzijanci nazivali Bogom nebesa za razliku od svojih bogova koji su bili samo zemaljski bogovi, kako je to spomenuto također u Danijelovoj knjizi. — Leviti-pjevači kao da govore: »Eto se Yahweh pokazao velikim i pred samim poganima. Što bismo htjeli više za svoga Boga? Odajmo priznanje i pred tom veličinom, i pred njom zahvalimo svom tako velikom Bogu što nas je iz sklonosti prema nama oslobodio od ropstva.«

---

23 Nekoji rukopisi prevoda LXX ponavljaju 3. redak iza ovoga.

Već smo u uvodu istakli da je jasno iz riječi *zaista tvoja blagonaklonost traje kroz sve vjekove,* koje se ponavljaju u svakom retku, da se radi o pjesmi zahvalnici; istakli smo također da je iz redaka 23—25 očito da se radi o zahvali za oslobođenje iz ropstva. Još nam preostaje dokazati da je psalam sastavljen da bude ispjevan kao javna i svečana zahvala Yahweh-u na milosti oslobođenja, i to prigodom posvećenja ponovno sagrađenog hrama.

Da se radi o svečanoj i javnoj zahvali proističe iz same strukture psalma, jer leviti-pjevači pozivlju neprestano narod da zahvali Yahweh-u u njegovim različitim božanskim očitovanjima. Jasno je također da su se i leviti-pjevači i narod nalazili u Yahweh-ovoj prisutnosti, jer je javnu i svečanu zahvalu trebalo obaviti pred njim, izručiti je njemu lično. S druge je strane dužnost zahvalnosti trebalo izvršiti čim je to postalo moguće. Ona je morala zapremati prvo mjesto među počastima koje su se morale iskazati ustoličenom Yahweh-u. Smatramo zato da je sasvim naravno pretpostaviti da se obred javne i svečane zahvalnosti odigrao odmah netom je svečanom uspostavljeno Yahweh-ovo javno štovanje u Jeruzalemu i Yahweh time bio svečano ustoličen.

Pod kojim se pak vidom ovaj psalam može uvrstiti među Psalme posvećenja obrazložili smo već u uvodu.

Ovakvu veličanstvenu i svečanu zahvalnost dugujemo svi mi kršćani svome Bogu i svome Spasitelju za njegovo djelo otkupljenja, u kojemu se očitovala na mnogo izrazitiji način njegova božanska moć, ali još mnogo više njegova božanska dobrota prema čovjeku. U oslobođenju od ropstva Yahweh je pokazao veliku svoju velikodušnost jer se nije obazreo na nedostojnost svoga naroda koga je eto oslobađao, ali ga zato nije stajalo velike muke. To je bio samo jedan čin njegova svemogućstva. Dok u djelu otkupljenja Bog nije samo velikodušno postupio prema nama koji smo ga uvrijedili svojim grijesima, nego je i sam morao podnijeti najteže muke i najgora poniženja. To je njega lično, da tako rečemo, neizmjerno stajalo, pa se zato njegova božanska dobrota pokazala prema nama u mnogo jasnijem svjetlu. Kad bismo mi pred očima svoje misli iznijeli svu neizmjernu veličinu našega Boga, kad bismo bili kadri shvatiti tu neizmjernost u svoj njezinoj potpunosti i tada pred njom slavili kroz svu vječnost sklonost i dobrotu našega Boga prema nama, mi mu se ne bismo dovoljno

odužili. Imajmo, stoga, bar nešto od ovih osjećaja zahvalnosti prema našem Spasitelju dok molimo ovaj psalam veličanstvene zahvalnosti.[24]

Nije teško pogoditi pjesničku strukturu psalma. Tri retka obrađuju jednu cjelovitu misao i tako sastavljaju jednu kiticu. Izuzetno se reci 19—20. i 21—22. spajaju u distihe. Redak 26. sačinjava epifonem ili zaključak. — A što bismo mogli reći o paralelizmu u pojedinim recima? Kakav je? Mislimo da bi se najispravnije kazalo kad bi se reklo da je sinoniman, jer se svaki redak sastoji od poziva i od odgovora, od uvoda u upravni govor, drugim riječima, i od samog upravnog govora. A, kako smo naglasili više puta, uvod u upravni govor i sam upravni govor sačinjavaju sinonimni paralelizam.

O. IVAN ŠTAMBUK

SVE SNAŽNIJI EKUMENSKI POKRET

— Iz govora kardinala Bea —

Više je slušatelja imalo možda dojam da se ekumenski pokret zastavio i da se tu više ništa ne događa. Sigurno da takav dojam ne bi iznenadio nikoga nakon saborskih godina. Jasno je, da tako burna razdoblja mogu trajati samo kratko te da ustupaju mjesto mnogo mirnijem toku događaja dajući tako utisak, da se s tim zastavilo. Zato je dobro da mirno razmislimo stvarnu situaciju. Vidjet ćemo: koji su to bili glavni događaji i rezultati na ekumenskom području od posljednjeg Tjedna molitve za jedinstvo? Kakva su predviđanja za daljnji razvitak?

1. Prije svega možemo ustvrditi da je od posljednjeg Tjedna molitve za jedinstvo bilo i tzv. bučnih događaja. Glavni od tih je službeni posjet cantorbury-skog nadbiskupa dra Mihaela Ramsey-a Svetom Ocu prošlog ožujka (1966) u svojstvu predsjednika Lambeth-ske Konferencije i prema tome u ime anglikanske zajednice. Već dakle sam posjet kao takav — uz pristanak svih poglavara crkava članica anglikanske zajednice (oko stotine dijeceza na svim kontinentima) — bio je ne samo rijedak nego jedinstven

---

[24] Po županama se Dalmacije pjeva ovaj psalam na svršetku procesije Velikog petka. S egzegetskog gledišta ovaj je obred vrlo pogođen i u sebi je pun najdubljeg značenja jer time psalam postaje u tipičnom značenju velebna pjesma zahvalnica dobroti Krista, Boga-Otkupitelja.

odužili. Imajmo, stoga, bar nešto od ovih osjećaja zahvalnosti prema našem Spasitelju dok molimo ovaj psalam veličanstvene zahvalnosti.[24]

Nije teško pogoditi pjesničku strukturu psalma. Tri retka obrađuju jednu cjelovitu misao i tako sastavljaju jednu kiticu. Izuzetno se reci 19—20. i 21—22. spajaju u distihe. Redak 26. sačinjava epifonem ili zaključak. — A što bismo mogli reći o paralelizmu u pojedinim recima? Kakav je? Mislimo da bi se najispravnije kazalo kad bi se reklo da je sinoniman, jer se svaki redak sastoji od poziva i od odgovora, od uvoda u upravni govor, drugim riječima, i od samog upravnog govora. A, kako smo naglasili više puta, uvod u upravni govor i sam upravni govor sačinjavaju sinonimni paralelizam.

O. IVAN ŠTAMBUK

SVE SNAŽNIJI EKUMENSKI POKRET

— Iz govora kardinala Bea —

Više je slušatelja imalo možda dojam da se ekumenski pokret zastavio i da se tu više ništa ne događa. Sigurno da takav dojam ne bi iznenadio nikoga nakon saborskih godina. Jasno je, da tako burna razdoblja mogu trajati samo kratko te da ustupaju mjesto mnogo mirnijem toku događaja dajući tako utisak, da se s tim zastavilo. Zato je dobro da mirno razmislimo stvarnu situaciju. Vidjet ćemo: koji su to bili glavni događaji i rezultati na ekumenskom području od posljednjeg Tjedna molitve za jedinstvo? Kakva su predviđanja za daljnji razvitak?

1. Prije svega možemo ustvrditi da je od posljednjeg Tjedna molitve za jedinstvo bilo i tzv. bučnih događaja. Glavni od tih je službeni posjet cantorbury-skog nadbiskupa dra Mihaela Ramsey-a Svetom Ocu prošlog ožujka (1966) u svojstvu predsjednika Lambeth-ske Konferencije i prema tome u ime anglikanske zajednice. Već dakle sam posjet kao takav — uz pristanak svih poglavara crkava članica anglikanske zajednice (oko stotine dijeceza na svim kontinentima) — bio je ne samo rijedak nego jedinstven

---

24 Po župama se Dalmacije pjeva ovaj psalam na svršetku procesije Velikog petka. S egzegetskog gledišta ovaj je obred vrlo pogođen i u sebi je pun najdubljeg značenja jer time psalam postaje u tipičnom značenju velebna pjesma zahvalnica dobroti Krista, Boga-Otkupitelja.

događaj. Radi toga je s katoličke strane, a prvenstveno sa strane Svete Stolice taj posjet imao najsvečanije obilježje. Ne samo da je bilo svečano primanje u Sikstinskoj kapcli nego se i liturgija riječi obavljala zajednički u bazilici sv. Pavla. »Zajednička deklaracija« pročitana na koncu te liturgije imala je za zadaću da učini odlučan korak, da bi se sakrila u krilo milosrđa Božjeg sva žalosna prošlost te da se otvori novo doba, nadahnuto autentičnom kršćanskom ljubavlju, ozbiljnim nastojanjem za međusobnim zbliženjem te unapređivanjem rada u vidu ujedinjenja. Sretan sam, što mogu nadodati, da jedan Mješoviti anglikanskokatolički odbor održava s uspjehom svoj prvi sastanak.

2. Kako je poznato stvoreni su mješoviti odbori: jedan s Ekumenskim odborom crkava, drugi sa Svjetskom luteranskom federacijom, dok se treći formira sa Svjetskim metodističkim odborom. Prvi od tih odbora zacrtao je pred oko godinu dana obilan program proučavanja i konkretne akcije, a taj program je odobrila Sveta Stolica te Izvršni odbor Ekumenskog savjeta. U krilu Mješovitog odbora s Ekumenskim savjetom već se počelo s proučavanjem raznih točaka programa; stvoreni su specijalizirani odbori za proučavanje važnih pitanja kao što su apostolsko nasljedstvo biskupa, odnosi sa Svetim Pismom i Predajom, mješovite ženidbe.

3. Veoma važna inicijativa koja obećava mnogo poduzeta je zadnjih tjedana: radi se o suradnji katolika s biblijskim nekatoličkim društvima. Drago mi je što mogu podvući, da je poticaj za tu suradnju došao upravo od gore spomenutih društava. Nakon što je Vatikanski sabor uočio mogućnost, da prijevode Svetog Pisma pripremaju zajednički katolički i nekatolički specijalisti, Međunarodna federacija biblijskih društava obratila se Sekretarijatu za jedinstvo s upitom, kako bi se mogla uspostaviti konkretna suradnja na tom području. Kad je promulgirana Saborska konstitucija o Objavi, koja predviđa takvu suradnju, uspostavili su se još tješnji dodiri i konačno je održan u Rimu mješoviti sastanak katoličkih i nekatoličkih specijalista, da uoče buduću suradnju. Po mom mišljenju ovi su planovi od velike povijesne važnosti. Uz pomoć Božju otvorit će novo doba autentične kršćanske suradnje u službi riječi Božje.

Moglo bi se reći isto o skupu za proučavanje, koji se držao u raznim Ekumenskim katoličkim centrima sa sekcijom »Vjera i Konsitucija« Ekumenskog savjeta crkava. Predmet sastanka bio je način svetkovanja Tjedna molitve za jedinstvo. Između ostalog stvorena je važna odluka: od 1968. Mješoviti radni odbor imat će za dužnost da pripravi zajedničke tekstove i lekcije (čitanja) za molitvu i čitanje za Tjedan, tekstove, kojim će se zatim moći služiti kršćani katolici i nekatolici. Ova odluka označuje bez sumnje važan korak na putu ujedinjenja, jer upotreba molitava i lekcija Svetoga Pisma zajedničkih kršćanima raznih vjeroispovjesti vidno očituje to jedinstvo, koje već postoji među kršćanima te uza sve razlike koje još postoje produbljuje svijet tog jedinstva kod onih koji na taj način mole.

Samo usput spominjem sudjelovanje osam katoličkih promatrača na sastanku za proučavanje predmeta »Crkva i društvo«, koji je organizirao Ekumenski savjet crkava. Podtajnik Svete kongregacije vjere msgr Ch. Möller držao je tu važno predavanje. Govorio je o Konstituciji apostolskoj o Crkvi u modernom svijetu. To je događaj koji nije potrebno komentirati.

5. Očito je da ima poteškoća na ekumenskom području. Bog ih pripušta, da iskuša našu vjeru, našu nadu, a osobito našu ljubav da bi se prepoznali oni kod kojih je krepost čvrsta (1 Kor 11, 19). Navest ću samo jedan primjer: mješovite ženidbe. Instrukcija Sv. Kongregacije naučavanja službeno je objavljena za privremeno ravnanje i konačno rješenje. U koliko je to moguće — dok među kršćanima postoji podvojenost — mora se pripraviti polako iskustvom, proučavanjem i međusobnim razgovorom, kao što se to čini djelomično u okviru ekumenskoga mješovitog odbora Katoličke crkve sa Svjetskim savjetom crkava.

Ako ima kakav problem koji ne mogu riješiti samo poglavari crkava, nego se traži suradnja svih kršćana, to je sigurno onaj koji traži suradnju onih koji su sklopili takvu ženidbu. Uostalom svi su kršćani, svaki na svoj način, obvezani da provedu u djelo pri rješavanju toga trnovitog pitanja svu svoju vjernost Kristu i Crkvi i pravu kršćansku ljubav.

6. Tako smo došli do naše zadnje točke: što svi kršćani doprinose i moraju doprinijeti za jedinstvo. Ovdje se može s radošću ustvrditi da u mnogim zemljama i područjima

ekumenska aktivnost jako raste: u bratskom susretanju i ljubavi, u međusobnom pomaganju i u suradnji, u molitvi za jedinstvo. Naš je Sekretarijat upravo za ove oblike ekumenskog rada pripremio točne smjernice, koje nažalost iz razloga neovisnih o nama, nisu još mogle biti objavljeni. Nadamo se da će to uskoro biti.

Na području ekumenske aktivnosti opaža se kod mnogih kršćana izvjesna nestrpljivost: htjeli bi čim prije ostvariti jedinstvo. Ali treba ponizno voditi o tom računa da uspostava jedinstva nadmašuje sve snage i sve ljudske moći, kao što to kaže dekret o ekumenizmu (24). K tomu se treba sjetiti riječi, koje je Krist rekao apostolima: »Nije vaše da saznate vremena i časove koje je Otac zadržao u svojoj vlasti« (Dap 1, 7). Moramo težiti, pa i radi dobre priprave za jedinstvo, da mirno i strpljivo snosimo križ podijeljenosti, iako u načelu ne moramo nikada prihvatiti sablazan podijeljenosti. Imajući to u vidu i nestrpljivost može biti jaki poticaj da se potpuno predamo radu na jedinstvu, za koje je Krist tako žarko molio. Ne može se jednostavno očekivati, da poglavari crkava ostvare jedinstvo. Svaki od nas može i mora surađivati na unapređenju pokreta za jedinstvo, a naš se prvi prinos sastoji u tom da budemo u riječima i činima pravi učenici Kristovi. S tim u vezi dekret o ekumenizmu podvlači: »Neka se svi vjernici sjete da će više pridonijeti jedinstvu kršćana, dapače da će ga ostvariti prema tome koliko budu nastojali da žive po Evanđelju. Čim bude njihovo međusobno bratstvo tješnje, tim će tješnje biti njihovo općenje s Ocem, Riječju i Svetim Duhom.«

Potpuna vjernost Kristu u vjeri i ljubavi, u riječima i činima sjedinit će nas sa svakim pojedinim od naše kršćanske braće, u bratskom međusobnom pomaganju i u ispunjavanju naše zajedničke odgovornosti prema svijetu. Napokon sveta nestrpljivost potaknut će nas da se služimo nadnaravnim sredstvima za promicanje jedinstva, prije svega molitvom, čvrsto vjerujući u obećanje Kristovo: »Zaista, zaista vam kažem, što zatražite od Oca dat će vam ... Ištite i primit ćete da vaša radost bude potpuna« (Iv 16, 23 sl.).

Istina je da ekumenski pokret danas nije više ona žestoka, bučna bujica, koja ruši stoljetne nasipe i brane. On je postao široka i mirna rijeka, ali isto tako moćna. Porasla je površinom i dubinom, a od svakog od nas ovisi da

se tako nastavi svaki dan sve više. Ako potpuno vjerno ispunimo naše dužnosti prema Kristu, prema njegovoj Crkvi te prema našoj braći, ako ispunimo dužnosti koje nam naša odgovornost nameće prema svijetu i za svijet, tako radimo svim snagama za veliku ideju jedinstva koja je velika dužnost sadašnjice.

Preveo: F. B. KRILIĆ

POGREBNI OBREDI

Menda nobenega verskega obreda duhovniki tako samovoljno ne izvršujejo kot ravno pogrebni obred. Kot pri vseh drugih obredih so tudi tukaj predpisi, toda ti se navadno malo upoštevajo. Po svoji uvidevnosti ali bolje iznajdljivosti nekateri duhovniki te obrede skrajšujejo. Za to ima pač vsak svoje razloge, le da se kaj takega v obrednikih ne predvideva. V Slovenskem pogrebnom obredniku se predvideva le opustitev nočnic in hvalnic, če to ni mogoče, toda določilo je jasno: Če se iz pametnega vzroka ne more opraviti niti ena nočnica brez hvalnic, naj se druge zgoraj omenjene molitve in prošnje ne izpuste.

Pri vstopu v cerkev je nadalje določeno, naj se poje responzorij: »Pridite na pomoč svetniki božji«, večinoma pa se to nikjer več ne poje, kar je brez dvoma škoda. S takim petjem se obred tudi ne bo bogvekako zavlekel. Res je pa, da ti spevi niso lahki, zato je za slabega pevca bolj primerno da jih le recitira. Kdor je pa zmožen, ta naj jih le poje.

Glavna težava nastane šele tedaj, ko je treba rabiti kadilo. Kadilo moramo po predpisih trikrat rabiti, če gremo tudi na dom po mrliča. Prvič na domu, kjer se pogreb začne, potem v cerkvi po liberi in nazadnje še nad odprtim grobom, ko je že krsta v grobu. Za rabo kadila so v obredniku besede: »Z nebeško vonjavo naj okrepča tvojo dušo Bog Oče in Sin in Sveti Duh.« Pogostokrat pa se kadilo sploh ne uporablja. S tem se seveda častitljivost naših obredov precej okrni. Glavni razlog za opustitev kajenja so težave z ognjem. Odkar pa se pri nas dobi trajno oglje, ki tudi po več ur gori, je to mnogo olajšano. Seveda je treba za to ministrantov ali vsaj mežnarja, vsaj dve osebi za kadilnico, čolniček in kotliček z blagoslovljeno

se tako nastavi svaki dan sve više. Ako potpuno vjerno ispunimo naše dužnosti prema Kristu, prema njegovoj Crkvi te prema našoj braći, ako ispunimo dužnosti koje nam naša odgovornost nameće prema svijetu i za svijet, tako radimo svim snagama za veliku ideju jedinstva koja je velika dužnost sadašnjice.

Preveo: F. B. KRILIĆ

POGREBNI OBREDI

Menda nobenega verskega obreda duhovniki tako samovoljno ne izvršujejo kot ravno pogrebni obred. Kot pri vseh drugih obredih so tudi tukaj predpisi, toda ti se navadno malo upoštevajo. Po svoji uvidevnosti ali bolje iznajdljivosti nekateri duhovniki te obrede skrajšujejo. Za to ima pač vsak svoje razloge, le da se kaj takega v obrednikih ne predvideva. V Slovenskem pogrebnom obredniku se predvideva le opustitev nočnic in hvalnic, če to ni mogoče, toda določilo je jasno: Če se iz pametnega vzroka ne more opraviti niti ena nočnica brez hvalnic, naj se druge zgoraj omenjene molitve in prošnje ne izpuste.

Pri vstopu v cerkev je nadalje določeno, naj se poje responzorij: »Pridite na pomoč svetniki božji«, večinoma pa se to nikjer več ne poje, kar je brez dvoma škoda. S takim petjem se obred tudi ne bo bogvekako zavlekel. Res je pa, da ti spevi niso lahki, zato je za slabega pevca bolj primerno da jih le recitira. Kdor je pa zmožen, ta naj jih le poje.

Glavna težava nastane šele tedaj, ko je treba rabiti kadilo. Kadilo moramo po predpisih trikrat rabiti, če gremo tudi na dom po mrliča. Prvič na domu, kjer se pogreb začne, potem v cerkvi po liberi in nazadnje še nad odprtim grobom, ko je že krsta v grobu. Za rabo kadila so v obredniku besede: »Z nebeško vonjavo naj okrepča tvojo dušo Bog Oče in Sin in Sveti Duh.« Pogostokrat pa se kadilo sploh ne uporablja. S tem se seveda častitljivost naših obredov precej okrni. Glavni razlog za opustitev kajenja so težave z ognjem. Odkar pa se pri nas dobi trajno oglje, ki tudi po več ur gori, je to mnogo olajšano. Seveda je treba za to ministrantov ali vsaj mežnarja, vsaj dve osebi za kadilnico, čolniček in kotliček z blagoslovljeno

vodo. Tu je sedaj nova težava. Kje take ljudi dobiti? Ministranti so večinoma šolarji in so marsikje dopoldne v šoli. Nihče ne trdi, da to niso objektivne težave, toda težave so tu, da jih premagamo, ne pa da se jih lagodno izognemo. Čaradi takih razmer trpijo cerkveni obredi in ljudje, ki so zlasti v takih trenutkih zelo občutljivi, to tudi čutijo. Vem za župnijo, kjer duhovniki redno hodijo na dom po mrliča, če pa ni pogrebne maše mrliča nikoli ne nesejo v cerkev, čeravno skoraj redno pogreb gre tik mimo župnijske cerkve. S tem seveda odpade libera. Ponekod jo potem pojepo na pokopališču. V prej omenjeni župniji še tega ni bilo. Čeravno so verniki večkrat prosili, da bi mrliča nesli v cerkev, pogrebi pa so bili navadno popoldne, župnik v to nikoli ni privolil. Ali ni to očitna samovolja župnika?

Marsikje je navada, da duhovnik krsto pokropi prav pri vhodu v pokopališče. Tega v obredniku ni. Ko sem nekoč sodeloval pri pogrebu in nato opozoril župnika, mi je pravilno odgovoril, da je to le zasebna pobožnost, saj ni določena po obredniku. Ko smo pa stali pred grobom in je prišlo na vrsto kajenje, tega tudi ni bilo, ker nismo imeli ognja, čeravno je kajenje po obredniku določeno in ni samo »zasebna pobožnost« posameznih.

Lepa je nadalje navada, da se pri pogrebu spregovori nekaj besed. Večkrat o rajnem sicer nimamo kaj pohvalnega povedati, toda kljub temu mu ne odrecimo par besed že zavoljo sorodnikov, ki nam bodo gotovo za besede hvaležni. Saj lahko kar splošno govorimo o Bogu, smrti in vstajenju. Marsikdo, ki nikoli ne zajde v cerkev, bo tako le slišal vsaj malo božje besede. Zato so za nas taki nagovori lahko sredstvo apostolata. Za take nagovore pa se je treba tudi pripraviti. Ne pozabimo, da so v takih trenutkih duše ljudi mnogo bolj sprejemljive kot sicer v življenju. Spominjam se pogreba iz gimnazijskih let. Pokopali smo sošolca, ki je po nesreči utonil. Naš razred, profesorski zbor in tudi pevski zbor gimnazije je bil navzoč, ker je bil rajni član tega zbora. Bilo je to v prvih povojnih letih. Tudi v cerkev smo bili vsi šli. Toda zame so bili tisti trenutki zares mučni. Duhovnik se je pri oltarju tako prestrašeno in nebogljeno vedel, da me je bilo sram, da sem katoličan. In enako je bilo njegovo obnašanje pri grobu. Imeli smo občutek, da je komaj čakal, da

bi lahko odšel. In to je tudi naredil takoj po končanih obredih, ne da bi spregovoril besedico ob preranem grobu. Starši pokojnega dijaka pa so bili vzorni kristjani. Tako obnašanje seveda duhovnikom ne dela časti! V takih primerih bi se moral duhovnik še bolj zavedati, da je postavljen s središče dogajanj in da so vanj uprti vsi pogledi pogrebcev. Zato mora biti njegovo obnašanje mirno in dostojanstveno. Le tak nastop lahko priča o njegovi trdni in neomajni veri.

Enako bi moralo duhovniki bolj paziti na liturgična oblačila pri pogrebih. Ta oblačila se hitreje obrabijo, zato jih pač treba pogosteje zamenjati. Nikar ne tarnajmo vedno, da ni denarja. Duhovnik, ki bo znal pravilno ravnati, bo vedno imel tudi dovolj denarja za liturgična oblačila. Seveda je treba vse vernikom pravilno obrazložiti. Prava beseda ob pravem času vedno najde pota v srca vernikov.

VILKO ŠOLINC

EKUMENSKA BIBLIJA NA FRANCUSKOM JEZIKU

Za vrijeme molitvene osmine za sjedinjenje kršćana (18—25. I 1967) objelodanjen je prvi svezak ekumenske Biblije na francuskom: Traduction Oecumenique de la Bible: Epître de Saint Paul aux Romains. L'Alliance Biblique Universelle et Les Editions du Cerf, Paris 1967. Kad je svezak predan javnosti, održana je svečanost kojoj su predsjedali kard. Martin, pastor Boegner i metropolit Meletios. Bila je to historijska večer. Odigralo se na Sorboni na kojoj je Toma Akvinski pokrstio Aristotela, u kojoj se Kalvin poslije nego li je čitao Blaženstva našao »reformiranim«, na kojoj su profesori 1527. osudili nazore Erazma Roterdamskog o koristi i potrebi prijevoda Biblije na narodni jezik.

Nekih 400 mjesta između kipova u nadljudskoj veličini Richelieu-a, Descartesa i Pascala bilo je brzo zaposjednuto. Pokrajne aule primile su daljnje interesente; preko tisuću ih nije primljeno. Očit znak pažnje što ju je Pariz pokazao tom događaju. I patrijarh iz Carigrada Atenagora poslao je tom zgodom posebnu poruku. Prisutnost francuskog ministra vanjskih poslova i poslanikâ država koje govore francuskim jezikom ukazuje na kulturno-po-

bi lahko odšel. In to je tudi naredil takoj po končanih obredih, ne da bi spregovoril besedico ob preranem grobu. Starši pokojnega dijaka pa so bili vzorni kristjani. Tako obnašanje seveda duhovnikom ne dela časti! V takih primerih bi se moral duhovnik še bolj zavedati, da je postavljen s središče dogajanj in da so vanj uprti vsi pogledi pogrebcev. Zato mora biti njegovo obnašanje mirno in dostojanstveno. Le tak nastop lahko priča o njegovi trdni in neomajni veri.

Enako bi moralo duhovniki bolj paziti na liturgična oblačila pri pogrebih. Ta oblačila se hitreje obrabijo, zato jih pač treba pogosteje zamenjati. Nikar ne tarnajmo vedno, da ni denarja. Duhovnik, ki bo znal pravilno ravnati, bo vedno imel tudi dovolj denarja za liturgična oblačila. Seveda je treba vse vernikom pravilno obrazložiti. Prava beseda ob pravem času vedno najde pota v srca vernikov.

VILKO ŠOLINC

EKUMENSKA BIBLIJA NA FRANCUSKOM JEZIKU

Za vrijeme molitvene osmine za sjedinjenje kršćana (18—25. I 1967) objelodanjen je prvi svezak ekumenske Biblije na francuskom: Traduction Oecumenique de la Bible: Epître de Saint Paul aux Romains. L'Alliance Biblique Universelle et Les Editions du Cerf, Paris 1967. Kad je svezak predan javnosti, održana je svečanost kojoj su predsjedali kard. Martin, pastor Boegner i metropolit Meletios. Bila je to historijska večer. Odigralo se na Sorboni na kojoj je Toma Akvinski pokrstio Aristotela, u kojoj se Kalvin poslije nego li je čitao Blaženstva našao »reformiranim«, na kojoj su profesori 1527. osudili nazore Erazma Roterdamskog o koristi i potrebi prijevoda Biblije na narodni jezik.

Nekih 400 mjesta između kipova u nadljudskoj veličini Richelieu-a, Descartesa i Pascala bilo je brzo zaposjednuto. Pokrajne aule primile su daljnje interesente; preko tisuću ih nije primljeno. Očit znak pažnje što ju je Pariz pokazao tom događaju. I patrijarh iz Carigrada Atenagora poslao je tom zgodom posebnu poruku. Prisutnost francuskog ministra vanjskih poslova i poslanikâ država koje govore francuskim jezikom ukazuje na kulturno-po-

ličko značenje ovoga rada. Nova je Biblija neka vrsta jedinstva između zemalja s francuskim jezikom od Kanade do Madagaskara.

Nije to prvi ekumenski prijevod Biblije, što su ga poduzeli francuski teolozi. Već je 1676. oratorijanac Richard Simon (1638—1712) predložio svojim kalvinističkim prijateljima jedno zajedničko izdanje, određeno za znanstvenu upotrebu. Do ostvarenja nije došlo zbog opoziva edikta u Nantesu o snošljivosti. Pred više od stotinu godina takav je plan ponovo poduzet. Katolici, protestanti i židovi osnovaše »Nacionalno Društvo za prijevod SP na francuski jezik«. No doba poslije Silaba nije bilo najpovoljnije za takav pothvat. Kratko vrijeme poslije nego je javnost saznala za taj pothvat katolicima je bilo zabranjeno učestvovati. Tako su stručnjaci raznih konfesija radili dalje odvojeno. Evangelička »Bible du Centenaire« pojavila se 1917—1948. Od 1947—1955. objelodanila je Katolička biblijska škola u Jeruzalemu u 43 omanja sveska svoj posvuda uvaženi prijevod.

Kad je trebalo da ova tzv. Jeruzalemska Biblija bude revidirana, s privatne je strane predloženo da se rad poduzme skupa s Evangelističkim biblijskim društvom. Izdavačka kuća i Biblijska škola prihvatiše poticaj. Za Uskrs 1964. izjavio se evangelistički biblijski zavod »L'Alliance Biblique Universelle« usprkos svim poteškoćama spremnim za službenu suradnju. S različitih razloga pokazala se intekonfesionalna revizija katoličke Biblije odveć teškom. Plan je napušten 23. I 1965. i pade odluka za jedan temeljito novi prijevod. To je bio rođendan za »Traduction Oecumenique de la Bible« (TOB). Valja naglasiti da su se izdavačka kuća du Cerf i Biblijska Škola u Jeruzalemu nesebično izjavile spremnima na daljnju suradnju, iako će ovaj novi prijevod u nekom smislu konkurirati njihovu vlastitom prijevodu.

TOB je častan pothvat. Treba da bude uspostavljen tekst koji zadovoljava sve opravdane znanstvene zahtjeve a u isto vrijeme da bude pučka Biblija, izdanje koje se može upotrebljavati na liturgijskim sastancima i za privatno štivo. To znači ogroman posao, koji traži dugo vremena i brojne suradnike. Računa se da će Biblija u cijelosti biti dovršena 1975. Plan suradnika koji je objavljen na str. 112 prvoga tiskanog sveska već broji preko stotinu imena.

Ekumenski prijevod Biblije stoji pod patronatom kard. Bea, Leger-a, Martina i Zougrano, pastora Boegnera, metropolita Meletiosa (od ekumenskog patrijarha) i nadbiskupa Georgea (francusko-pravoslavne Crkve). Komitet od 4 suradnika-katolika i evangelika nadzire napredovanje rada. Prijevod izdaje L'Alliance Biblique Universelle i Editions du Cerf. Paritetski sastavljen komitet raspravlja o temeljnim pitanjima, drži vezu između raznih grupa prevodilaca. Njegov je važni zadatak da garantira jedinstvenost temeljnog jezičnog blaga. Ima više skupina iz raznih narodnosti, a svaka se skupina bavi pojedinom skupinom knjiga SP: Pentateuhom, prorocima, spisima sv. Ivana, Pavlovim poslanicama itd. Svaku pojedinu knjigu obrađuje po jedan katolički i evangelički prevodilac. Jedan od njih prevodi, a drugi pravi korekturu. Starom Zavjetu osnovica židovski masoretski tekst. U bilješkama su dodane najvažnije varijante, u prvom redu grčke Septuaginte, a posebno na onim mjestima, koje citira NZ. I raspored starozavjetnih knjiga slijedi raspored židovskog kanona. Na njega se nadovezuju deuterokanonske knjige SP. Kod prevođenja SZ surađivat će i židovski stručnjaci. Kao osnovica za NZ izdavači imaju grčki tekst, koji su izdali 1966. K. Alland, M. Black, B. M. Metzger i A. Wikgen za pet biblijskih društava.

Dogotovljene prijevode potom pregledaju teolozi i liturgičari. Tu počinje i suradnja dvaju pravoslavnih biblijskih stručnjaka A. Knjazeva i N. Kulumzina. Oni prave svoje bilješke, koje se uzimlju u obzir kod utvrđivanja konačnog teksta. Kao najviši autoritet postoji odabrani sud koji se sastoji od katolika P. Benoit-a i R. de Vaux-a te od protestanata O. Cullmanna i W. Fischera. Za vrijeme prvih 18 mjeseci skupnog rada taj sud nije sazvan.

Ni jedan od prijevoda ne će nositi imena prevodilaca. To je vanjski znak da je ovaj prijevod ne samo ekumensko nego i zajedničko djelo. »Prijevod je stoga istovremeno manje originalan a ipak noviji nego oni što su prije njega izišli posljednjih godina«, pišu suradnici u svom predgovoru »Esprit et methode«. Manje originalan, jer zajednički karakter rada ne dopušta izvjesnih osobnih odluka, koje druge prijevode ponekad čine interesantni-

ma. Noviji, jer je strogo preispitivanje djelomično posvršenih radova dozvolilo naknadne zahtjeve, koji se vide posebno u bilješkama.

Stavljanje bilježaka — što inače nije slučaj kod evangeličkih prijevoda — obrazložio je protestantski pastor R. Mehl u Le Monde 14. siječnja 1967: »Mnogi misle da tekst može govoriti sam za sebe. No to je moguće, ako čitalac ima pristupa k smislu riječi, ako on razumije historijske aluzije i prepoznaje starozavjetne citate. Zbog kulturnih izmjena mi danas nismo više u stanju da shvatimo smisao biblijskog teksta. Upućeni smo na filološke, historijske i biblijske bilješke.«

Bilježaka za poslanicu Rimljanima ima više nego teksta u prijevodu. No to su vrlo vrijedne bilješke. Skrenuta je pažnja posebno na ključne riječi u Pavlovoj teologiji, npr. sarks, pneuma itd. Nisu prešućene različite tradicije u tumačenju različitih crkava: Jedna bilješka donosi stav konfesija u pitanju SP — Crkva (str. 16). Posebno je opširno protumačeno Rim 5, 12 (istočni grijeh). Tumačitelji su vrlo suzdržljivi u izražavanju svoje učenosti. Kazalo, koje će doći na koncu čitavog djela, uvelike će olakšati orijentiranje i korištenje ovom ekumenskom biblijom.

Pastor Boegner je kazao: »Poslanica je Rimljanima bila razbojište. Tekst našega rascjepa mora postati tekstom našega susreta!«

Prilikom svečanosti tri su teologa tumačila pojedine retke iz omiljelih poglavlja triju konfesija: Prof. Pierre Bounard (Lausanne) Rim 3—5 (opravdanje po vjeri), Yves Congar (Strassbourg) Rim 6 (sakramentalno zajedništvo u Kristu) i Pavel Eudokimov (Pariz, Sv. Sergije) Rim 8 (Preobražaj čovjeka po Duhu). Ispjevana je na koncu himna Božjoj ljubavi (Rim 8, 31—39) na intonaciju L. Deiss-a, jednoga od suradnika TOB. Zatim su svi skupa izmolili Očenaš u ekumenskom obliku, koji je složen pred godinu dana.

Ekumenska Biblija još ne znači sjedinjenje kršćanskih konfesija, kako neki optimistički misle, no ona je zacijelo mjesto susreta. Suradnici TOB »se nadaju da će ona pomoći da se upozna i cijeni SP, u kojemu Božji narod sluša riječ svoga Gospodina i gdje bi svi ljudi mogli naći smisao svoga života« (Esprit et methode, str. 17).

O. F. CAREV

PREPORUKE DIJECEZANSKOGA LITURGIJSKOG ODBORA

(Preštampano iz »Vjesnika« Zadarske nadbiskupije)

DLO je nakon provedene ankete o liturgijskoj obnovi u nadbiskupiji na svojoj sjednici 13. I 1966. usvojio »Prijedloge i preporuke« za Naslov. Ovim ih dostavljamo s molbom, da ih Naslov izvoli razmotriti i prema svojoj uviđavnosti uzakoniti.

1. Dušobrižnicima se preporučuje, da nastave i neprestano produbljuju pouku u liturgijskoj obnovi i o sudjelovanju vjernika u bogoslužju. Isto tako neka paze, da se u odgovore ne uvuku netačnosti (npr. u padežima kod »Ispovijedam se«).

2. Večernju se misu kroz tjedan može uvesti svakog dana gdje bi na nju dolazilo više vjernika nego ujutro. Bilo bi dobro sada u korizmi to svuda pokušati i ovim se dalje dozvola za taj pokušaj.

3. Neka se u propovijedima i pastoralnim razgovorima češće spominje župska zajednica, koju najviše podržava i promiče zajednička Misa i pričest te međusobno karitativno pomaganje.

4. Treba ustrajno nastojati, da kod Mise svatko recitira ili pjeva svoju dionicu, osobito što više odabranih pjevača svoju a čitav puk svoju, te da svi zajedno ne propuštaju kratke odgovore, osobito Amen. U tu svrhu neka se širi knjižica »Žrtva sv. Mise«.

5. Svim se svećenicima posebno stavlja na srce, da oko oltara skupljaju što veći broj ministranata i da ih ustrajno i strpljivo odgajaju za sudjelovanje kod bogoslužja, a možda i za svećeničko zvanje. To treba nastojati i kod dječaka koji svrše školovanje.

6. Neka ni jedan dušobrižnik nedjeljom i blagdanom ne propusti propovijedi kod svake sv. Mise; tko propovijeda preko sedmice, neka to čini posve kratko. Uopće treba nastojati da nijedan bogoslužni čin ne traje predugo, pa će vjernici radije dolaziti i biti sabraniji.

7. Zbog jedinstva svih misnika svatko će na kraju pristupnih molitava u Misi »Pomolimo se« reći glasno. Isto će tako »Gospodine, smiluj se« moliti naizmjenice misnik i vjernici ili dva kora vjernika.

8. Gdjegod ima zgodan čitač, svećenik će njemu prepustiti čitanje ili pjevanje poslanice. Ista neka se čita i osobito pjeva razumljivo i s poštovanjem. Čitač je ili pjevač redovito s ambona ili legila, okrenut prema puku.

9. Osim četiriju opće odabranih »Molitava vjernika« može se upotrebljavati i »Molitva zajednice« izišla u »Službi Božjoj«. Tim zazivima smije dušobrižnik dodati jedan ili drugi zaziv na neku duhovnu ili vremenitu potrebu svoje župe.

10. Poznato je, da za vrijeme posvećenja ne smiju orgulje svirati nego samo zvona zvoniti i da je poslije posvećenja preporučena sveta šutnja. Treba vjernike poučavati, da se u to vrijeme sjedinjuju s prikazanjem Isusove žrtve, kako to izričito veli prva molitva poslije posvećenja.

11. Svećenici će ustrajno nastojati, da se barem netko od vjernika pričesti kod svake sv. Mise. Svima će drugima preporučivati, da se glasnim i zajedničkim moljenjem »Gospodine, nisam dostojan« barem pokaju. Kad pričest traje duže, neka se pjeva neki psalam ili pjesma npr. naša pučka »Zdravo Tijelo Isusovo«.

12. Sada je dozvoljeno da se zaručnici kod vjenčanja Mise pričeste pod obje prilike. Misnik tada govori: »Tijelo i Krv Kristova«, a pričesnik odgovori: »Amen«. Neka se to redovito čini umakanjem. Misnik u tom slučaju popije posvećeno vino u dva navrata, prije i poslije pričesti zaručnika. Vjernicima treba reći, da se kod te pričesti primaju iste milosti kao i kod obične, ali će se tako mladi supruzi na pragu svog novog života jače sjediniti s Isusovom žrtvom pod prilikama posvećenog kruha i vina.

13. Osobito kod te Mise, ali i kod ostalih, misnik će nastojati, da vjernike pričešćuje hostijama tada posvećenima. Ni tu nema razlike od pričesti hostijama iz svetohraništa, ali će poučeni vjernici lakše povezati s tom Isusovom žrtvom svoj svagdanji život.

14. Kad sv. Misa svršava u podne ili navečer, neka se s vjernicima izmoli »Anđeo Gospodnji« gdje je to običaj. Zbog jedinstva neka se odsada nigdje ne poklekne na »I Riječ je tijelom postala«, niti se treba kod toga naklonuti ili prekrižiti.

15. Ponovno se preporučuje, da se Uskrsno bdijenje obavlja tako da Misa počne u ponoć. Moguće je to svuda, osim u župama posluživanja i u vrlo rastrkanim selima. Svakako treba Uskrsno bdijenje dobro pripraviti poukom i vježbom.

16. Neka se već u podignutim crkvama ne postavlja drugi ili drugčiji glavni oltar bez predhodne dozvole Ordinarijata.

Isto vrijedi i o konačnom uvođenju električnog svijetla u crkvu. Osobitu pažnju treba posvetiti urednosti i čistoći crkvenog ruha. Tko njim oskudijeva i ne može ga nikako sam nabaviti, neka svoje potrebe iznese našem DLO-u.

Zadar, 5. II 1966.

Za Dijecezanski liturgijski odbor

Predsjednik:
MARTIN KIRIGIN OSB, s. r.

Tajnik:
JOSIP KOLANOVIĆ, s. r.

JEDAN POKUŠAJ

(NAČIN DRŽANJA VJERSKE POUKE U SREDNJIM ŠKOLAMA)

Školske godine 1964/65. držao sam đacima osmog razreda osnovnih škola i prvog razreda srednjih škola u Mostaru sistematska predavanja iz racionalne psihologije, teodiceje i apologetike. Govoreći pred kraj školske godine o Kristovoj osobi i nauci, naglasio sam, da se On u svom izlaganju nije držao nekoga sistematskog logičkog reda, kao što mi obično postupamo kad unaprijed odredimo što treba govoriti danas, što sutra, tako da nam se jedno predavanje strogo nadovezuje na drugo, a ne obziremo se na konkretne potrebe slušalaca. Isus se držao stvarnoga psihološkog reda te je govorio danas o jednom, sutra o drugom problemu, već prema prilikama, u kojima su se nalazili Njegovi slušaoci ili prema njihovim izričitim zahtjevima i upitima.

Odmah su neki đaci upitali, zašto ne bih i ja njima tako govorio na vjeronauku. Takav bi način, rekli su, bio i zanimljiviji i korisniji.

Malo sam o tomu razmislio i porazgovorio se s drugima. Po dogovoru sa župnikom na kraju školske godine proveo sam među tom skupinom đaka bezimenu anketu s pitanjem, o čemu bi željeli da im se govori slijedeće školske godine. Među različitom tematikom, koju sam predložio, apsolutnom su većinom izabrali ono što smo označili nazivom »Izgradnja mladenačkog karaktera«. Premda sam objasnio što bi to značilo, možda ipak neki nisu mislili, da se iza toga krije gotovo sva kršćanska nauka i njezino provođenje u život.

Nakon savjetovanja s braćom, s kojom sam radio, odlučio sam slijedeće godine uzeti tu tematiku, ili još bolje način za održavanje vjerske pouke.

Da bih mogao koliko toliko ući u duhovni svijet današnje omladine, pročitao sam Tinejdžere od P. Lendisa i Mladičko doba od M. Debessa. Razgovarao sam zatim pojedinačno s nekim đacima o tomu, što bi bilo najpotrebnije obraditi.

U prvom sam predavanju iznio problematiku naše srednjoškolske omladine. Napomenuo sam da se ne može odgađati rješavanje problema, s kojima se susreću sada: kasnije će nadoći drugi, pa ne ćemo imati vremena za rješavanje ovih, a onda ćemo i druge riješiti krivo, jer nismo riješili prve. Zato sam ih pozvao na suradnju.

Mogli su pismeno bez potpisa postavljati pitanja u posebnu kutiju, koja je u tu svrhu otprije postojala u crkvi. A bilo ih je, koji su i usmeno na zajedničkim sastancima ili u pojedinačnim razgovorima iznosili korisne prijedloge. Nekoliko sam puta priredio sastanak samo za odgovor na kraća i konkretnija pitanja. Inače sam spremao posebna predavanja. Od svih održanih predavanja 67,6 odsto obrađuje probleme, što su ih sami đaci izričito postaviti.

Jasno je da kroz jednogodišnja predavanja nije bilo moguće obuhvatiti sve što srednjoškolska katolička omladina u 16. i 17 godini proživljava na religiozno- moralnom području. Pitanja s toga područja mnogobrojna su i mnogostruka, kao što je mnogostruka i opća problematika naše današnje omladine. Rješenja nisu

lagana ni odgovori jednostavni, jer je mladenački život u ovom društvu vrlo složen. A ni ovakav način održavanja vjerske pouke nije bio uobičajen. Ipak se s Božjom pomoću išlo naprijed.

Na kraju školske godine proveo sam među đacima bezimenu anketu o prošlogodišnjem načinu držanja vjeronauka. Odgovarao je 101 đak.

Na pitanje: Koje od ovogodišnjih predavanja smatraš najkorisnijim? jedanaest ih nije odgovorilo, sedamnaest je odgovorilo Obrana života i uvjerenja (kako se vladati prema onima, koji napadaju ili izruguju vjeru i vjernike?), trinaest o čuvanju čistoće (pravi naslov: Zašto ne smijemo i misaone napasti), dvanaest Odakle Bog?, deset O ljubavi, sedam Zabavljanje, pet Povijest religija, četiri Kristova historijska opstojnost, tri Redovništvo, tri Ispovijedanje, dva Besmrtnost duše, dva Sudjelovanje u Misi...

Apologetsko-dogmatska predavanja četrdesetorica smatraju najkorisnijima, a dvadeset i četvorica i najzanimljivijima. 36 anketiranih smatra predavanja o mladenačkom drugovanju, ljubavi i čistoći najkorisnijima, a 39 najzanimljivijima. Tridesetorica nisu odgovorila na pitanje o zanimljivosti predavanja, ostali su izrazili naklonost prema pojedinim drugim predavanjima. Zanimljivo je, da Obranu života i uvjerenja 17 anketiranih smatra najkorisnijim predavanjem, a samo 1 najzanimljivijim. Zanimljivo je također, da Povijest religija 5 smatra najkorisnijim, 5 najzanimljivijom, 4 najdosadnijom i tri najbeskorisnijom... Na pitanje o beskorisnosti pojedinih predavanja 35 je bez odgovora, a 56 smatra sva korisnim.

Što se tiče samog načina držanja vjeronauka sto (100) ih odgovara, da je ovogodišnji način koristan i zanimljiv (jedan nije odgovorio ništa). Na pitanje, bi li bilo bolje držati se jednog određenog gradiva sistematskim redom ili da ubuduće nastavimo kao i ove godine, 1 odgovara: Sistematski! dvojica šute, dvojica kažu: Mješovito! a 96: Kao i ove godine!

Općim se mišljenjem ne mogu mjeriti nadosjetne vrednote. Ali kad nisu u pitanju vjerske istine i moralna načela, mislim, da bi opće mišljenje, do koga se dođe anketiranjem, moglo poslužiti barem kao putokaz.

Jedna misao, koja se, možda, drugdje temeljitije oživotvoruje, i ovdje je doživjela jedan specifičan i početnički pokušaj. Ne bi li bilo dobro uzeti u obzir rezultate tog pokušaja?!

Koliko god bio u svojoj osnovi logičan, život se ipak ne odvija po suhim zakonima nekoga logičkog sistema. U njemu vlada posebna biološka zakonitost. Život bi bio dosadan, kad bi bio jednolik. Našem organizmu, osobito u razvojnoj dobi, istodobno je potrebna raznolika hrana; tako je religioznosti istodobno potrebna raznolika nutarnja duhovna hrana: i kalcij dogme, i bjelančevine morala, i vitamini milosnog života, i gimnastika prakticiranja religioznih zasada. Moral i istina su istodobno potrebni. Čovjekov se razum ne razvija odvojeno od volje i tijela, o komu su ovisne različite sklonosti i osjećaji. Obrana kršćanskog morala isto je tako potrebna kao i obrana istine. Zato bi našoj omladini u vjerskoj pouci trebalo istodobno pružati i jedno i drugo.

Mislim, da je potrebno u vjerskoj pouci za srednjoškolce obuhvatiti glavninu apologetike, dogmatike, moralke i liturgije, a posebno Svetog Pisma. Samo, ne se držati logičkog sistematskog reda, nego to rasporediti prema psihičkom sazrijevanju te obradivati ono gradivo, za koje su đaci u određenoj dobi teoretski ili praktično zainteresirani. U prve bi dvije godine više prevladali problemi srca (susret sa sobom, s pojedinim ljudskim osobama i s Bogom) s nešto apologetike, a u druge dvije godine više bi mjesta zauzimali problemi razuma.

Fra ŽARKO ILIĆ

DUHOVNE VREDNOTE TURIZMA

Od 18. do 21. travnja t. g. održan je u Rimu u salonima Grand Hotel kongres o duhovnim vrednotama turizma. Taj je međunarodni kongres organizirao Ured za pastorizaciju turizma pri Kongregaciji koncila u suradnji s međunarodnom Unijom službenih organizacija za turizam. Predsjedao je g. Haulot koji je ujedno i predsjednik međunarodne Unije službenih organizacija za turizam.

Na kongresu je učestvovalo oko 300 učesnika iz 60 nacija sa svih kontinenata. Među učesnicima bili su neki kardinali, metropolit Timiadis, predstavnik carigradskog ekumenskog Patrijarhe, dvadesetak ambasadora akreditiranih kod Svete Stolice, neki ministri i predstavnici vlada, stručnjaci za turizam i drugi.

Cilj je kongresa, kako ga je ocrtao p. Arrighi, dominikanac, predstavnik Sv. Stolice pri međunarodnoj Uniji službenih organizacija za turizam, u tome da se pokaže kako turizam, kao suvremena masovna pojava u svijetu, daje priliku za međusobno poznavanje naroda i kako igra veliku ulogu u zbližavanju naroda i kultura pripomažući pri tom izgradnji svijeta u pravednom miru.

Teme o kojima se raspravljalo usmjerene su u tom pravcu da se pokažu duhovne vrednote turizma i kako Crkva prema tome ne može ostati indiferentna. Tim se htjelo naglasiti na početku ove međunarodne godine turizma da turizam osim ekonomske koristi ima kulturni, socijalni i religiozni značaj.

Od predstavnika Crkve govorili su: P. Arrighi, delegat Sv. Stolice (Cilj kongresa), kardinal Marella (Turizam i teologija), kardinal Alfrink (Biblija i slobodno vrijeme), Timiadis, predstavnik carigradskog Patrijarhe (Grčki Oci i slobodno vrijeme), kardinal Döpfner (Papinski i koncilski dokumenti o turizmu), kardinal Suenens (Turizam i pastoral), kardinal Santos (Utjecaj turizma na psihologiju današnjega čovjeka), kardinal Bea (Ekumenska vrijednost turizma). Osim njih su i neki svećenici imali kraće intervente.

Od predstavnika vlada i turističkih organizacija održali su govore: g. Haulot, predsjednik međunarodne Unije službenih organizacija za turizam i predsjednik kongresa, Corona, talijanski ministar za turizam, senator u Čileu g. Aylwin, ministar trgovine u republici Senegal g. Cabou, generalni direktor za turizam u Irskoj g. O'Driscoll. Osim navedenih učestvovali su još neki s pozdravnim govorima.

Mislim, da je potrebno u vjerskoj pouci za srednjoškolce obuhvatiti glavninu apologetike, dogmatike, moralke i liturgije, a posebno Svetog Pisma. Samo, ne se držati logičkog sistematskog reda, nego to rasporediti prema psihičkom sazrijevanju te obrađivati ono gradivo, za koje su đaci u određenoj dobi teoretski ili praktično zainteresirani. U prve bi dvije godine više prevladali problemi srca (susret sa sobom, s pojedinim ljudskim osobama i s Bogom) s nešto apologetike, a u druge dvije godine više bi mjesta zauzimali problemi razuma.

Fra ŽARKO ILIĆ

DUHOVNE VREDNOTE TURIZMA

Od 18. do 21. travnja t. g. održan je u Rimu u salonima Grand Hotel kongres o duhovnim vrednotama turizma. Taj je međunarodni kongres organizirao Ured za pastorizaciju turizma pri Kongregaciji koncila u suradnji s međunarodnom Unijom službenih organizacija za turizam. Predsjedao je g. Haulot koji je ujedno i predsjednik međunarodne Unije službenih organizacija za turizam.

Na kongresu je učestvovalo oko 300 učesnika iz 60 nacija sa svih kontinenata. Među učesnicima bili su neki kardinali, metropolit Timiadis, predstavnik carigradskog ekumenskog Patrijarhe, dvadesetak ambasadora akreditiranih kod Svete Stolice, neki ministri i predstavnici vlada, stručnjaci za turizam i drugi.

Cilj je kongresa, kako ga je ocrtao p. Arrighi, dominikanac, predstavnik Sv. Stolice pri međunarodnoj Uniji službenih organizacija za turizam, u tome da se pokaže kako turizam, kao suvremena masovna pojava u svijetu, daje priliku za međusobno poznavanje naroda i kako igra veliku ulogu u zbližavanju naroda i kultura pripomažući pri tom izgradnji svijeta u pravednom miru.

Teme o kojima se raspravljalo usmjerene su u tom pravcu da se pokažu duhovne vrednote turizma i kako Crkva prema tome ne može ostati indiferentna. Tim se htjelo naglasiti na početku ove međunarodne godine turizma da turizam osim ekonomske koristi ima kulturni, socijalni i religiozni značaj.

Od predstavnika Crkve govorili su: P. Arrighi, delegat Sv. Stolice (Cilj kongresa), kardinal Marella (Turizam i teologija), kardinal Alfrink (Biblija i slobodno vrijeme), Timiadis, predstavnik carigradskog Patrijarhe (Grčki Oci i slobodno vrijeme), kardinal Döpfner (Papinski i koncilski dokumenti o turizmu), kardinal Suenens (Turizam i pastoral), kardinal Santos (Utjecaj turizma na psihologiju današnjega čovjeka), kardinal Bea (Ekumenska vrijednost turizma). Osim njih su i neki svećenici imali kraće intervente.

Od predstavnika vlada i turističkih organizacija održali su govore: g. Haulot, predsjednik međunarodne Unije službenih organizacija za turizam i predsjednik kongresa, Corona, talijanski ministar za turizam, senator u Čileu g. Aylwin, ministar trgovine u republici Senegal g. Cabou, generalni direktor za turizam u Irskoj g. O'Driscoll. Osim navedenih učestvovali su još neki s pozdravnim govorima.

Kongres se završio sa specijalnom audijencijom kod Pape. U prigodnom govoru Papa je naglasio kako je turizam pasoš za svjetski mir, kako je Crkva zainteresirana za duhovne vrednote turizma, o aktuelnosti Vatikanskog drugog sabora i enciklike »Populorum progressio« te kako je potrebno obogatiti i humanizirati međunarodne kontakte.

Na koncu zasjedanja kongres je donio projekt zaključaka i preporuka. U osam točaka zaključaka napominje se kako turizam ima važnu ulogu ne samo u ekonomskom i socijalnom pogledu, nego i u kulturnom i duhovnom utječući na obiteljski, religiozni i moralni život čovječanstva; kako favorizira jedinstvo ljudskog roda; kako pomaže da ljudi upoznaju jedni druge, da se zbliže mentaliteti i da se odstrane predrasude; kako je odlučan faktor u odgoju čitavog društva i obitelji itd.

U preporukama se daju smjernice za organiziranje turizma te se državama i čitavom svijetu pokazuje kako je potrebno da suvremeni turizam ostvari veliku zadaću za dobro pojedinaca i čitave ljudske zajednice itd.

Nema sumnje da turizam u naše doba ima važnu ulogu u odgoju pojedinaca i svega čovječanstva, pa Crkva ne može prema tome ostati indiferentna. I ona se mora angažirati da tu suvremenu pojavu iskoristi u promicanju ljubavi prema Bogu i svakom čovjeku. Navedeni je kongres u tom pogledu mnogo pridonio.

Dr o. M. ŠETKA